DE AVONTUURLIJKE SIMPLICISSIMUS

GRIMMELSHAUSEN — LICHTENBERGER

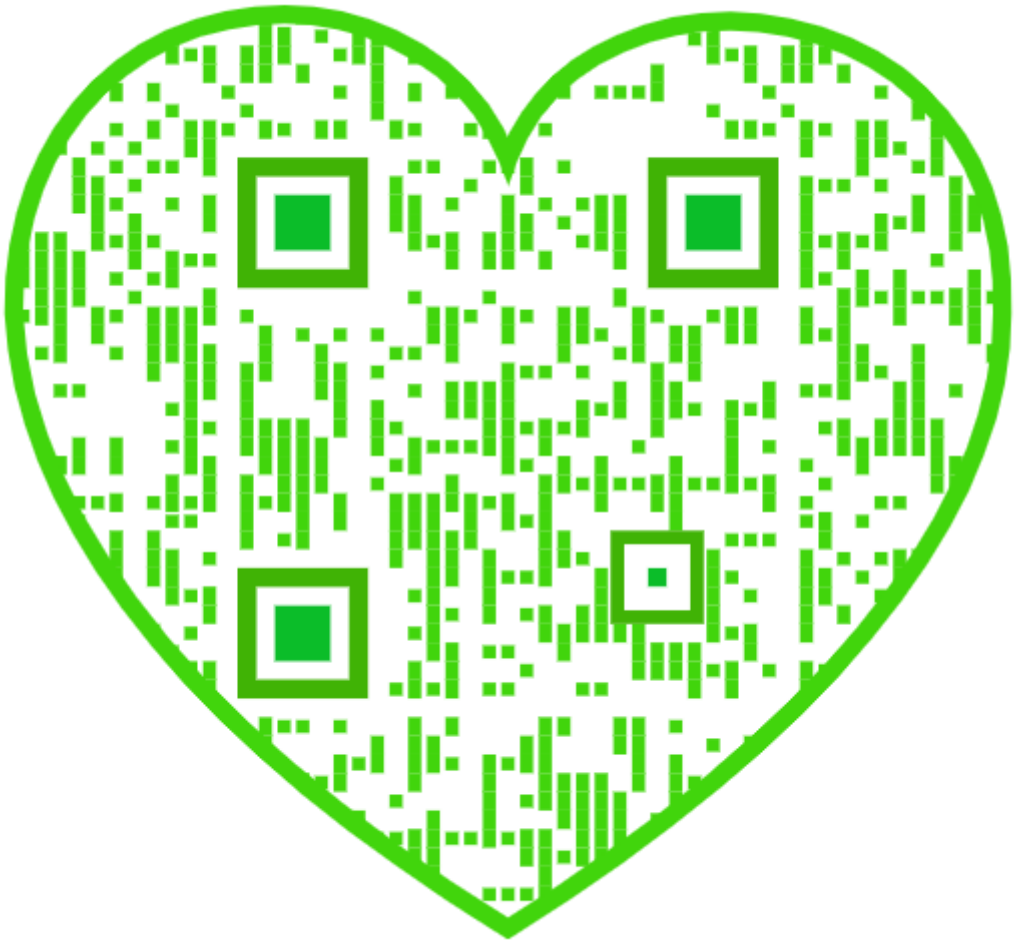

DE AVONTUURLIJKE SIMPLICISSIMUS

DAVIDSFONDS

Volksboek Nr 287

1939

GRIMMELSHAUSEN — LICHTENBERGER

DE AVONTUURLIJKE SIMPLICISSIMUS

Oorspronkelijke uitgave bij
HERDER & Co, G.m.b.H.
Freiburg im Breisgau, 1937
met titel :
Abenteuerlicher Simplizissimus

DIT « AVONTURENBOEK UIT DEN DERTIGJARIGEN OORLOG » (1618-1648), geschreven door *Hans Jacob Christoffel von Grimmelshausen*, werd in de nieuwe bewerking van *Franz Lichtenberger*, uit het Duitsch vertaald door *L. Raeymaekers, Pr.*

HOOFDSTUK I

Simplicius vertelt over zijn afkomst en zijn opvoeding.

Ja, zoo gaat het tegenwoordig : als de menschen een paar penningen bijeengescharreld en gesjacherd hebben, laten ze een nieuw kostuum maken naar de laatste snit, en meenen waarachtig dat ze voorname lui zijn en edellieden uit een oeroud geslacht. En toch zijn hun voorvaderen niets anders geweest dan wagentrekkers en lastdragers, hun bloedverwanten ezeldrijvers en goochelaars, hun broeders champetters en beulsknechten, hun zusters bezembindsters en hun moeders misschien wel heksen. Ja, zijzelf en gansch hun voorgeslacht, met zijn twee en dertig voorvaderen, zijn dikwijls zoo vuil en zwart, of ze uit Afrika stamden.

Zoo een dwaas ben ik echter niet. Toch beeld ook ik me dikwijls in, dat ik van een groot heer moet afstammen, of ten minste van een edelman. Ik maak

mezelf inderdaad reeds wijs, als een echt jonker te kunnen leven, had ik maar geld. In allen ernst nu : mijn herkomst en opvoeding kunnen wel met die van een vorst vergeleken worden.
Mijn « ouwe » — zoo noemt men zijn vader in Spessart — had immers een paleis, zooals een koning, ware 't zelfs de groote Alexander, er met eigen handen geen bouwen kan. Het was opgetrokken uit leem. Als dak rustten er geen dorre pannen op, koud lood noch rood koper, maar vruchtbaar stroo, dat edel graan droeg. Om zijn adel en zijn rijkdom te toonen liet mijn « ouwe » de muren om zijn slot niet uit steenen opmetselen, zooals men die langs de baan vindt, maar gebruikte er eikenhout voor. De nuttige, edele eik, waarop braadworsten en hespen groeien, heeft honderd jaren noodig om een flinke boom te worden. Waar is de vorst, die het hem nadoet? Zalen en kamers had hij zwart laten berooken. Zwart is de duurzaamste kleur ter wereld. Om zulk kleurenspel te bekomen is er meer tijd noodig dan een schilder voor zijn werk gebruikt. De wandtapijten waren van het zachtste weefsel dat er bestaat, want de spinnen hadden ze geweven. De papieren ruiten waren gewijd aan Sint Niklaas. Om dergelijke ruiten te repareeren heeft men meer tijd en arbeid noodig dan voor het kostbaarste glas, ten minste als men begint te rekenen vanaf het vlaszaad.

Mijn « ouwe » had ook hofjonkers, lakeien en stalknechten. Dat waren zijn schapen, geiten en zwijnen, die alle hun fijne, natuurlijke uniform droegen en mij op de weide dienden, tot ik ze weer terug naar huis dreef. Zijn wapenkamer stak vol ploegen, hakken, bijlen, schoppen, mest- en hooivorken. Met deze wapenen oefende hij zich elken dag. Hakken en rooien waren zijn pleinoefeningen; de ossen voorspannen, den mest voeren en het ploegen zijn krijgsdienst. Hout hakken was zijn dagelijksche lichaamsoefening en den stal reinigen zijn tornooispel. Zijn slot lag in een prachtige omgeving : Spessart. Daar zeggen de wolven mekaar goedennacht.
Mijn opvoeding stond op hetzelfde peil. Toen ik pas tien jaar oud was, had ik reeds een begin gemaakt met het aanleeren van al die ridderlijke lichaamsoefeningen. Maar verder tellen dan tot vijf kon ik niet. Ik was echter een puik doedelzakspeler. Ik had het met dat speeltuig even ver gebracht als Orpheus met zijn harp. Bij gansch de plaatselijke christenheid zal er toen wel niemand geweest zijn, die met mij in de godgeleerdheid kon wedijveren. Ik kende God noch menschen, hemel noch hel, engel noch duivel, goed noch kwaad. Ik leefde zooals onze eerste ouders in het paradijs. Zij ook wisten in hun onschuld niets af van ziekte, dood en verrijzenis. Ik was zoo onwetend, dat ik niet eens wist, dat ik dom was. O edel leven

van toen! U meent misschien : het leven van een os. Mijn « ouwe » gunde me niet langer mijn zalig leventje. Hij vond het gepast, dat ik een leven zou leiden waardig van mijn edele geboorte. Derhalve begon hij mij tot hoogere dingen op te voeden en mij zwaardere opdrachten te geven.

HOOFDSTUK II

Simplicius krijgt een hoog ambt.

Mijn « ouwe » vertrouwde mij het gewichtigste ambt toe dat er bestaat : herder. Ik moest eerst zijn zwijnen, dan zijn geiten en ten slotte een heele kudde schapen hoeden. Ik moest ze met mijn doedelzak beschutten tegen den wolf. Ik kende den wolf niet. Mijn « ouwe » beleerde me : « Jongen, let goed op! Laat de schapen niet te ver uiteenloopen, bespeel altijd vlijtig uw doedelzak zoodat de wolf niet komt en schade aanricht. De wolf is een vierpootige schelm, een dief die menschen en beesten opvreet. Als ge niet oppast, zal ik u een bult slaan! » Mijn antwoord klonk vriendelijk : « Zeg me toch, lieve « ouwe », hoe de wolf er uitziet, want ik heb er nooit een aanschouwd! » — « Gij, lomperd, » riep hij uit, « gij zult heel uw leven een dwaas blijven! Ik ben benieuwd, wat er uit u ooit groeien zal. Gij zijt nu reeds een lange slungel, en

nog kent gij den wolf niet! » Hij vertelde wat over den wolf, maar werd zoo kwaad, dat hij grommelend wegliep. Hij achtte mij nog veel te dom voor zijn raad. Ik begon van dan af zoo krachtig op mijn doedelzak te blazen, dat de padden in den tuin er van stikten. Daarbij viel mij in, dat mijn moeder — om den bijnaam niet te gebruiken, dien men daarvoor in Spessart heeft uitgedacht — dikwijls zei, dat de hennen op een schoonen dag van mijn lawaai de beenen zouden omhoogsteken. Middelerwijl zong ik dat het helmde, om nog een tweede beschutting tegen den wolf te hebben. Het lied had ik van moeder zelf geleerd.

Gij, zeer verachte boerenstand,
De beste zijt ge van het land;
Géén die genoeg u prijzen zal,
Als hij u ziet, geheel en al.

Hoe ware 't toch met ons gesteld
Had Adam niet bebouwd het veld!
De spijze voor het gansche land
Gaat eerst van al door uwe hand!

De keizer, ons door God gegeven,
Hij moet warempel blijven leven
Van uwe hand; ook de soldaat,
Al doet hij u somtijds veel kwaad.

De aarde ware een woestenij,
Hadt gij er niet uw boerderij.
De wereld komt in groot verdriet,
Wanneer men er geen boer meer ziet.

Hierom past u hooge eer,
Wijl g'ons allen geeft verteer.
Aarde en zon zijn u genegen,
Ook God schenkt u milden zegen.

HOOFDSTUK III

De soldaten komen.

Opeens stond ik omringd door een troep ruiters. Zij waren in 't woud verloren geloopen en hadden door mijn lied den weg teruggevonden.
« Hoho! » dacht ik. « Dat zijn wellicht de vierpootige schelmen en dieven, waarover mijn « ouwe » mij vertelde. » Want aanvankelijk dacht ik, dat paard en ruiter één waren, en hield ze voor wolven. Ik probeerde ze derhalve met den doedelzak te verjagen. Pas had ik den zak opgeblazen, of een van de ruiters pakte mij bij den kraag en slingerde mij zoo wild op een boerenpaard, dat ik er over tuimelde op den grond, juist op mijn doedelzak. Die begon jammerlijk te

schreien, als om een heele wereld te ontroeren. Zijn geklaag baatte niet. Ik moest terug op het paard. In draf ging het naar ons hof toe.
Onderweg spookten de zonderlingste gedachten door mijn hoofd. Daar ik op een dier zat, dat ik nog nooit gezien had, meende ik ook te zullen veranderen in een ijzeren man. Wijl dat echter niet gebeurde, dacht ik, dat die dingen gekomen waren om de schapen naar huis te drijven. Ze vraten er geen enkel op, maar dreven ze allemaal samen naar ons hof terug. Daarom meende ik : mijn « ouwe » en mijn moeder zullen mij te gemoet snellen, en ons welkom heeten. Niets daarvan! Met onze Ursula, hun eenige dochter, waren zij er langs de achterdeur vandoor gegaan.

HOOFDSTUK IV

Het slot van Simplicius wordt geplunderd.

Om te beginnen zetten de ruiters hun paarden op stal. Dan begon ieder met een speciaal werk. Maar elk werk beteekende vernieling en verwoesting. Enkelen begonnen te slachten, te koken en te braden als om een groot feestmaal te geven. Anderen stormden het huis door van onder tot boven en zochten alles bijeen wat ze vonden : doek, kleeding en huis-

raad. Ze maakten er groote zakken van, als om naar een jaarmarkt te trekken. Wat ze niet zochten mee te nemen, haalden ze neer en vernielden ze. Enkelen doorpriemden hooi en stroo met hun degen, precies of ze nog geen schapen en geiten genoeg te kelen hadden. Anderen schudden de pluimen uit de bedden en vervingen die dan door spek, gerookt vleesch en huisgerief, alsof men daarop beter kon slapen. Anderen nog sloegen kachels en ruiten stuk, precies of ze wilden een eeuwigen zomer boodschappen. Koperen en tinnen potten kletsten ze in mekaar en pakten de gebogen en verminkte stukken in. Beddebakken, tafels, stoelen en banken werden verbrand, hoewel er vele stapels droog hout op het hof lagen. Alle potten en schotels werden stuk geslagen, precies of ze hier maar één maaltijd dachten te houden.
Onze meid werd in den stal mishandeld, zoodat ze niet eens meer gaan kon. De knecht werd gebonden over den grond gelegd. Ze staken een spalkhout tusschen zijn tanden en goten hem dan een melkkruik aal in het lijf. Dat noemden ze een Zweedschen drank. Ze gaven hem dien om te weten te komen, waar de overige huisgenooten zich mochten verstoken hebben. Weldra werden dan ook mijn «ouwe», mijn moeder, onze Ursula en andere boeren uit hun schuilplaats gesleept.
Dan begonnen de soldaten de vuursteenen van hun

pistolen los te draaien. In de plaats daarvan schroefden ze de duimen van die arme sukkels. Ze werden gefolterd als heksen die branden. Een van de boeren werd in den brandenden oven gestopt. Een anderen pachter sloegen ze een touw om het hoofd en draaiden het zoo vast aan dat zijn bloed uit mond, neus en ooren vloeide. Ieder van de soldaten had zijn eigen methode om de boeren te folteren en van deze laatsten kreeg ieder zijn bijzondere marteling. Mijn « ouwe » — zoo docht mij ten minste — trof het nog het best : hij kon lachen terwijl de anderen huilden. Waarschijnlijk genoot hij die eer, omdat hij de huisvader was. Ze bonden hem, dat hij handen noch voeten meer roeren kon, zetten hem bij het vuur en wreven dan zijn voetzoolen in met nat zout. Zulks om zijn oude gierigheid af te likken. Het kittelde hem zoo fel, dat hij haast stikte van 't lachen. Ik vond het zoo leuk dat ik van harte meelachte. Bij al dat gelach bekende hij dan ook, dat hij een schat goud en paarlen begraven hield, een schat, zooals men er gewoonlijk bij boeren geen vindt.
Midden al die miserie draaide ik het gebraad aan het spit en trok me van dat alles niets aan, wijl ik niet begreep, hoe het allemaal voor mekaar zat. 's Namiddags hielp ik ook de paarden drinken. Zoo kwam ik in den stal bij onze meid. In den beginne herkende ik haar haast niet, zoo hadden de soldaten

haar mishandeld. Zij echter zei : « Jongen, loop weg, anders nemen de soldaten u nog mee. Maak dat ge wegkomt. Ge ziet hoe zij te werk gaan! » Meer kon ze niet uitbrengen.

HOOFDSTUK V

Simplicius gaat er vandoor.

Toen pas begreep ik, hoe slecht ik er voorstond. Ik begon te overleggen, hoe ik me best kon redden en wegloopen. Maar waar naartoe? Ik wist het niet. Toch gelukte het mij, tegen den avond het bosch in te vluchten en mijn geliefden doedelzak mee te nemen. Hoe nu verder? De wegen door het woud kende ik al evenmin als de zeewegen naar China. De donkere nacht beschermde mij weliswaar, maar toch scheen hij mij nog niet donker genoeg. Ik verborg me in een dichten struik. Ik kon het kermen van de gefolterde boeren nog hooren. Maar ik hoorde ook het slaan van een nachtegaal. Die zong rustig door, spijts alle kabaal. Weldra sliep ook ik zonder verdere zorgen rustig in.
Wanneer de morgenster in 't oosten opging, zag ik het huis van mijn « ouwe » in lichterlaaie staan. Niemand was er om te blusschen. Ik kroop uit mijn struik, in

de hoop ergens een mensch van ons hof te bespeuren. Ik werd echter door vijf ruiters tegelijk opgemerkt. Een van hen riep me toe : « Jongen, kom hier! Of de duivel zal mij u helpen schieten, dat de rook langs uw nek opstijgt! » Ik begreep niet wat zij wilden. Ik bleef stokkestijf staan, sperde den muil open en bekeek hen, zooals ossen een nieuwe schuurpoort aangapen. Daar er tusschen hen en mij een moeras lag, schoot een hunner zijn karabijn op mij af. Zooiets had ik nog nooit gezien of gehoord. Ik schrikte van dien plotsen knal zoodanig, dat ik op den grond stuikte, armen en beenen wijd uiteen. Van angst kon ik niet één lid verroeren. De ruiters meenden, dat ik dood was en reden verder. Van heel den dag durfde ik niet rechtstaan.

Toen het nacht werd kroop ik overeind en doolde door het woud, tot ik in de verte een vermolmden boom zag glimmen. Dat sloeg me opnieuw met angst. Ik maakte rechtsomkeer en liep zoolang, tot ik een anderen vermolmden boom zag, die me weer op de vlucht dreef. Zoo liep ik heel den nacht heen en weer, van den eenen vermolmden boom naar den anderen. Eindelijk kwam de dag mij helpen. Deze gaf aan de boomen bevel, zoolang hij er was, mij niet meer te verontrusten. Daarmee was ik echter nog niet geholpen, want mijn hart popelde van angst, mijn beenen beefden van vermoeienis, mijn maag scheurde van

honger, mijn mond was gezwollen van dorst, mijn kop stak vol schrikwekkende beelden en mijn oogen priemden van den slaap. Ik stapte maar verder zonder te weten waarheen. Hoe verder ik ging, te dieper ik in het woud verdwaalde en wegkwam van de menschen. Een redeloos dier zou beter geweten hebben wat hem te doen stond. Zoo slim was ik toch, dat ik in een hollen boom kroop en insliep, toen het weer nacht werd.

HOOFDSTUK VI

Simplicius komt bij een kluizenaar.

Ik had me precies gemakkelijk genesteld om in te slapen, toen ik buiten een stem hoorde, die zei : « O groote liefde jegens ons, ondankbare menschen! Och, mijn eenige troost, mijn hoop, mijn rijkdom, mijn God! » en nog andere woorden, die ik niet verstond. Woorden waren het, die een christenmensch, als ik, moesten opmonteren en troosten. Maar ik was zoo onwetend en simpel, dat ik er geen zier van snapte. Die woorden joegen me integendeel een nieuwen schrik op het lijf. Wanneer de stem echter verder sprak van honger en dorst, die moesten gestild worden,

raadde mijn leege maag mij aan me als gast te presenteeren. Ik kroop uit den hollen boom en ging op de stem af. Ik zag een grooten man met lange grijze haren, die verward over zijn schouders neerhingen. Hij had een ruigen, wilden baard. Zijn gezicht was bleek en mager, doch vriendelijk. Zijn lange jas bestond uit meer dan duizend lapjes van allerhande kleur. Om hals en lijf had hij een zwaren ketting gewonden. Hij scheen me afschuwelijk en schrikwekkend toe. Ik begon te beven als een natte hond. Mijn vrees werd nog grooter, toen hij een kruisbeeld, zes voet lang, aan zijn borst drukte. Ik beeldde mij in, dat deze man de wolf was, waarover mijn « ouwe » mij had verteld. Vol schrik haalde ik mijn doedelzak te voorschijn, en begon uit alle macht te blazen om den boozen wolf te verdrijven. De kluizenaar stond niet weinig versteld over die ongewone muziek in deze woeste streek. Hij meende klaarblijkelijk dat een duivelsche geest hem bezocht om hem, zooals den heiligen Antonius, te kwellen en in zijn gebed te storen. Hij liet zich echter niet afschrikken en kwam naar mij toe, terwijl ik terug in mijn hollen boom vluchtte. Hij riep : « Gij zijt het dus, die de heiligen... » Meer verstond ik niet. Van schrik viel ik in onmacht.

HOOFDSTUK VII

Simplicius wordt vriendelijk opgenomen.

Hoe ik terug tot het bewustzijn kwam, weet ik niet. Ik weet alleen dat de oude mijn hoofd in zijn schoot hield en mijn jas had losgeknoopt. Nu ik den kluizenaar zoo van nabij zag, begon ik ontzettend te schreien, als om iemand het hart uit het lijf te doen springen. Hij echter zei : « Mijn zoon, wees stil. Ik doe u toch geen kwaad. Wees rustig! » Hoe meer hij mij troostte, te luider keelde ik : « O, gij vreet mij op! Gij vreet mij op! Gij zijt de wolf en wilt mij opeten! » — « Neen, mijn zoon, » zegde de man, « wees maar gerust, ik zal u niet opeten! »

Eindelijk werd ik rustiger en liet mij overhalen om met hem in zijn hut te gaan. Daar was armoe troef. Mijn maag werd met een raap gevuld, mijn dorst met een dronk water gelescht, mijn gemoed door de vriendelijkheid van den oude getroost en gerustgesteld. Ik werd moe. De kluizenaar schonk mij zijn eigen slaapplaats in de hut. Het bed was zoo eng dat er maar één persoon in kon. Rond middernacht werd ik wakker en hoorde den kluizenaar een lied zingen, dat ik later ook heb geleerd.

Der nachten troost, o nachtegaal!
Laat uw stem met vreugdgeschal
Om ter liefst weerklinken!
Kom en loof den Schepper dijn
Daar uw makkers slapend zijn,
Niet meer kunnen zingen.
Luide klinke, hoog en hel,
Uw toovertaal nu wonderwel.
Loof vooral
Den hoogen, goeden God.

Ofschoon het zonnewiel verdween
En duisternis kwam voorgetreên,
Toch zingen wij nog vrank en vrij
Van Godes goedheid, Hem ter eere;
Geen nacht, geen donker kan ons deren
Zijn lof te konden luid en blij.
Laat klinken, klaar dan, hoog en hel,
Uw wondertaal, nu fijn, dan fel.
Loof vooral
Den hoogen, goeden God.

De weergalm, wekkend wijd ons tegen,
Die komt van ver met klankenregen
En laat zijn vele stemmen hooren,
Doet ons vergeten kommer, pijn,
Die ons ten deel in 't aardsche zijn,
Met zang van englenkoren.

De weergalm kaatse, nachtegaal,
Nu duizendvoud uw wondertaal,
Hem lovend, die ons levenslot
In handen heeft, den hoogen God.

De sterren aan den hemelboog,
Ze zien ons aan met vriendelijk oog,
Verheerlijking Hem gevend.
De uil, die 't zingen niet kon leeren,
Hij jocht en huilt om God te eeren,
Der masten top omzwevend.
En sterren, uil en gansch het woud,
Het prijst den Heer nu duizendvoud,
Den God, die liefde is, heil en zegen,
Die licht doet stralen op onz' wegen.

Nachtegaal, lief vogelkijn,
Wij willen niet de luien zijn,
Doch Hem tot 't dagen prijzen;
Tot 't rozebadend morgenrood
Den nieuwen zonnedag ontbloot,
Zal onze stemme rijzen;
Weergalmen door het slapend woud,
De sterren tegen, hoog door 't hout,
Naar Hem die mij en u meteen,
Een tale gaf, naar God alleen.

Onder dien zang kwam het mij voor, dat de nachtegaal, de echo en de uil een samenzang hielden. Had ik de melodie maar kunnen naspelen, ik ware uit mijn schuilplaats geslopen om van de partij te zijn. Maar ik sliep weer in en werd pas wakker toen het reeds heldere dag was. De kluizenaar stond voor mij en riep : « Op, kleine! Ik wil u eten geven en u den weg door het woud toonen. Dan kunt ge terug bij de menschen gaan en nog vóór den nacht in het dorp zijn. »

Ik vroeg hem : « Wat beteekent dat : menschen, dorp? » — Hij zei : « Zijt ge dan nooit in een dorp geweest en weet ge niet wat menschen zijn? » — « Neen », zei ik, « ik ben altijd hier geweest. Maar zeg mij toch, wat zijn menschen en dorp? » — « Dat God u behoede! » antwoordde de kluizenaar. « Zijt ge nu dom of verstandig? » — « Neen, » antwoordde ik, « ik ben de jongen van mijn moeder en geen dommerik of verstandige. »

De kluizenaar stond versteld. Hij zuchtte, sloeg een kruis en zei : « Goed, mijn lief kind, dan moet ik u om Gods wil eerst onderrichten. »

HOOFDSTUK VIII

Vragen en antwoorden.

Hij vroeg me dus : « Hoe heet ge? »
Ik antwoordde : « Ik heet jongen. »
« Ja, ik zie wel dat ge geen meisje zijt. Hoe hebben uw ouders u genoemd? »
« Ik heb geen ouders. »
« Wie heeft u dan een hemd gegeven? »
« Mijn moeder. »
« Hoe noemde moeder u dan? »
« Zij heeft me jongen genoemd, ook schelm, langoor, botterik en galgenaas. »
« Wie is nu de man van uw moeder geweest? »
« Niemand. »
« Bij wien heeft moeder dan gewoond? »
« Bij mijn « ouwe ».
« Hoe heeft uw « ouwe » u genoemd? »
« Ook jongen. »
« Hoe heette dan uw « ouwe »? »
» Hij heet « ouwe ».
« Hoe noemde uw moeder hem? »
« Ouwe » en ook meester. »
« Nooit anders? »
« Ja, toch wel. »
« Nu, hoe dan? »

« Lummel, grove bengel, vet zwijn, en ook nog anders, wanneer zij keef. »
« Maar gij zijt een domme sul! Gij weet nog niet eens den naam van uw ouders of uw eigen naam! »
« Slip! Slip! Gij weet het toch ook niet! »
« Kunt ge bidden? »
« Neen, onze moeder heeft altijd de bedden gedekt. »
« Dat bedoel ik niet. Kent ge het Vaderons? »
« Ja dat ken ik. »
« Nu laat eens hooren. »
« Onze lieve vader, gij die hemel zijt, tekome uw rijk, uw wil zij hemel naar aarde, geef ons schuld als wij geef onze schuldenaars, voer ons niet in geen kwaad bekoring, maar verlos ons van het rijk en de kracht en de heerlijkheid, in eeuwigheid. Ames. »
« Zijt ge dan nooit naar de kerk geweest? »
« Ja, ik kan goed klimmen, en heb dikwijls mijn zakken vol kersen geplukt. »
« Ik bedoel niet kers, maar kerk. »
« Ha, krieken bedoelt ge? Dat zijn kleine pruimen niet? »
« Maar hemel! Weet ge dan niets van den Heer af? »
« Toch wel! Hij heeft thuis naast de kamerdeur gestaan. Mijn moeder had hem van de kermis meegebracht en hem daar neergezet. »
« Mijn goede God, pas nu begrijp ik wat een weldaad het is U te kennen. Een mensch, die U niet kent, is

heelemaal niets. Luister nu, Simplicius, (1) — want anders kan ik u niet noemen —, wanneer ge het Onze Vader bidt, moet ge dat zoo doen : « Onze Vader, die in de hemelen zijt, geheiligd zij uw naam, ons toekome uw rijk, uw wil geschiede op de aarde als in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood...»
« Zeg ook kaas er bij. »
« Och kind, zwijg en leer. Dat hebt ge méér noodig dan kaas! Een jongen als gij past het niet een ouden man te onderbreken. Ge moet zwijgen, luisteren en leeren. Als ik maar wist, waar uw ouders wonen, ik zou u terugbrengen en hun leeren, hoe ze kinderen moeten opvoeden. »
« Ik weet niet waar naartoe. Ons huis is afgestookt. Mijn ouders zijn dan weggeloopen en teruggekomen met onze Ursula. Onze meid was ziek en lag in den stal. Die heeft me gezegd : « Loop weg, zoo vlug ge kunt. »
« Wie heeft uw huis in brand gestoken? »
« Er kwamen ijzeren kerels, die zaten op dingen zoo groot als ossen zonder horens. Die kerels hebben schapen, koeien en zeugen neergestoken en kachels en vensters stukgeslagen. Toen ben ik weggeloopen en is het huis afgebrand. »
« Waar was toen uw « ouwe »? »

---

(1) d. i. simpele.

« De ijzeren kerels hebben hem gebonden. Hij heeft de ijzeren mannen vele witte penningen gegeven, groote en kleine, ook mooi gele en nog andere schitterende dingen, prachtige snoeren vol witte steentjes. »
« Wanneer is dat gebeurd? »
« Wel, nadat ik de schapen gehoed had. Zij hebben ook mijn doedelzak willen ontrooven. »
« En wanneer hebt gij de schapen gehoed? »
« Wel, hoort gij dan niet? Toen de ijzeren kerels gekomen zijn. En toen heeft Anna gezegd, dat ik moest wegloopen, anders zouden de soldaten mij meenemen. Zij bedoelde echter de ijzeren mannen. Ik ben er dan vandoor gegaan en naar hier gekomen. »
« En waarheen wilt ge nu? »
« Ik weet het niet. Ik wil bij u blijven! »
« Dat zou niet goed zijn. Voor u niet, ook voor mij niet. Eet nu, dan zal ik u terug bij de menschen brengen. »
« Maar zeg nu toch eens wat voor dingen menschen zijn. »
« Menschen zijn dingen als ik en gij. Uw « ouwe », uw moeder en Anna zijn ook menschen. Als er zoo verschillende bijeen zijn noemt men dat volk. »
« Haha! »
« Nu, eet en ga! »
Zoo was ons gesprek. De kluizenaar keek me voortdurend diep in de oogen en zuchtte dan. Ik weet

niet of het uit medelijden was om mijn simpelheid of om een reden, die ik pas jaren nadien zou leeren kennen.

HOOFDSTUK IX

Simplicius blijft en wordt christen.

Ik at en zwetste niet langer. Wanneer ik genoeg had, zei de oude me nog eens, dat ik nu verder gaan moest. Ik zocht de zoetste woorden, die ik als boerenjongen geleerd had, en smeekte hem mij bij zich te houden. Het scheen hem erg moeilijk, maar hij gaf tenslotte toch toe. Enkel om mij in den godsdienst te onderwijzen en niet om zich door mij in zijn ouden dag te laten dienen. Zijn grootste bekommernis was echter, dat ik nog te jong was voor zijn harde en strenge levenswijze.

De drie volgende weken werden mijn proefjaar. Het was de tijd van den tuinbouw. Ik stond den kluizenaar vlijtig terzij. Hij was zeer tevreden, niet over mijn werk, maar omdat ik zoo gretig luisterde naar zijn onderricht. Hierop werd hij ook immer vlijtiger om mij tot het goede te brengen. Zijn onderricht begon hij met het verhaal van Lucifer's val en het paradijs. Hij leerde mij de Tien Geboden, toonde mij, hoe men deugden kan onderscheiden van zonden, en hoe men het goede kan doen en het slechte laten. Hij

vertelde over Christus' geboorte, lijden, sterven en opstanding. Tot slot sprak hij van den oordeelsdag, hemel en hel. Ook de gebeden leerde ik. Op drie weken tijds leerde ik niet alleen wat een christenmensch weten moet, maar ik leerde ook mijn leermeester en zijn lessen zóó liefhebben, dat ik er 's nachts niet van slapen kon. Spijts alles bleef ik nog zeer onwetend. De kluizenaar noemde mij «Simplicius», omdat hij evenmin als ik mijn echten naam kende.
Wanneer ik, na drie weken, mijn inzicht te kennen gaf bij hem te willen blijven, had hij er niets meer op tegen. Wij bouwden dan ook voor mij een houten huis met twijgen en kleiaarde. Het zag er uit als een soldatentent of liever als een hok, dat de boeren voor hun runderen bouwen. Het was zóó laag, dat ik met moeite rechtop kon zitten. Mijn bed bestond uit dorre bladeren en gras. Het was zoo groot als mijn hut zelf. Ik weet niet of zulke woning een overdekte legerstede of een hut moet genoemd worden.

HOOFDSTUK X

Simplicius leert lezen en schrijven.

Op zekeren dag hoorde ik den kluizenaar in een bijbel lezen. Ik kon maar niet begrijpen, met wien hij dat geheim en ernstig gesprek voerde. Ik zag wel, hoe

hij zijn lippen bewoog, en hoorde een licht gebrom, maar ik zag niemand, met wien hij sprak. Ik wist van lezen of schrijven niets af, maar ik begreep toch, dat hij iets met het boek te stellen had.
Ik lette daarom op het boek en, toen hij het weggeborgen had, haalde ik het weer te voorschijn, sloeg het open en viel op het eerste kapittel van het boek Job met een fijne, bontgekleurde houtsnede. In mijn eenvoud vroeg ik het beeld naar verschillende dingen. Daar ik geen antwoord kreeg, maakte ik me boos en zegde, terwijl de kluizenaar stil op mij toetrad : « Gij, kleine schelmen, hebt ge dan geen bek meer? Daareven nog hebt ge met mijn vader (zoo moest ik den kluizenaar thans noemen) zoolang gebabbeld. Ik zie het wel : gij zijt het, die de schapen van mijn « ouwe » naar huis dreeft en het huis in brand hebt gestoken. Wacht! Ik zal het vuur blusschen om verdere schade te beletten! »
Ik stond op om water te halen.
« Waarheen, Simplicius? » vroeg me de kluizenaar.
« Ei, vader, » zei ik, « hier ook zijn soldaten, die de schapen willen wegdrijven. Zij hebben ze geroofd van den armen man, met wien gij daareven hebt gesproken. Zijn huis staat ook al in lichterlaaie. Wanneer ik niet dadelijk ga blusschen, brandt het heelemaal af. »
Ik toonde hem met den vinger wat ik zag. « Blijf maar, » sprak de kluizenaar, « er is nog geen gevaar. »

Ik antwoordde : « Maar, vader, zijt ge dan blind? Zorg gij er voor dat ze de schapen niet wegdrijven, ik zal water halen. »

« Och, jongen, deze beelden leven immers niet; ze zijn slechts gemaakt om te kunnen toonen, wat er vroeger gebeurd is. »

Ik antwoordde : « Gij hebt daarjuist toch met hen gepraat! Waarom zouden ze dan niet leven? »

De kluizenaar moest onwillekeurig om mijn kinderlijken eenvoud lachen en zei : « Lief kind, deze beelden kunnen niet spreken. Wat zij echter beteekenen, kan ik opmaken uit deze zwarte lijnen hier. Dat noemt men lezen. Wanneer ik lees, meent gij dat ik met de beelden praat. »

Ik antwoordde : « Als ik een mensch ben, zooals gij, moet ik toch ook aan die zwarte strepen kunnen zien, wat gij ziet. Hoe moet ik dan uw gesprek uitleggen? Lieve vader, zeg me toch hoe ik de zaak verstaan moet. »

Waarop de kluizenaar besloot : « Welaan dan, mijn zoon, ik zal u ook leeren spreken met deze beelden, ik zal u leeren begrijpen wat zij beduiden. Het zal echter tijd kosten. Ik zal veel geduld moeten hebben en gij veel vlijt. »

Op berkenschors schreef hij dan het a.b.c. in drukletters. Zoodra ik de letters kende, leerde ik spellen, daarna lezen en eindelijk schrijven. Ik kon weldra

zoo goed schrijven als de kluizenaar zelf, daar ik het gedrukte nauwkeurig nabootste.

HOOFDSTUK XI

Het leven bij den kluizenaar.

Ongeveer twee jaar bleef ik in het bosch. Namelijk tot den dood van den kluizenaar, en daarna nog een half jaar. Ik wil nu nog iets meer van ons leven vertellen. Ons eten bestond uit allerhande groenten : wortelen, kruid, boonen, erwten, linzen, gierst en dergelijke meer. Wij versmaadden ook de beukenoten niet, noch de wilde appelen en kersen. Zelfs eikels verorberden wij met genoegen. Ons brood, of beter onze koeken bakten wij van geplette maïskorrels, in de heete assche. In den winter vingen wij vogelen met onze strikken. In de lente echter en in den zomer vonden wij jongen in de nesten. Wij behielpen ons dikwijls met slakken en kikvorschen. We vischten met fuiken en hengelhaken. Voorbij onze woning stroomde een vischrijke beek. Op zekeren dag hadden we een jong, wild zwijn gevangen. We sloten het in een kooi op en voedden het met eikels en beukenoten. Het was op korten tijd vet en we aten het op met veel smaak. Zout hadden we nauwelijks noodig en specerijen heelemaal niet. We hadden immers geen

kelder en mochten dus geen dorst krijgen. Het noodige zout werd ons bezorgd door een predikant, die drie mijlen van ons af woonde.
Huisraad hadden we voldoende. We bezaten een schop, een bijl, een pot om te koken. We hadden slechts twee versleten, botte messen. Schotels, teljoren, lepels, vorken, pannen, braadspit en zoutbussen hadden we niet noodig. Onze pot was onze schotel, onze handen onze lepels en vorken. Om te drinken gebruikten we een rietstok of hielden den mond in het water. Linnengoed bezaten we niet buiten 't geen we om het lijf droegen. We meenden genoeg te hebben, wanneer we ons tegen regen en vorst konden beschutten.
In onze huishouding volgden we geen bepaalden regel, behalve op Zon- en feestdagen. Dan stonden we reeds rond middernacht op om bijtijds, zonder door iemand gezien te worden, in de kerk te komen en den dienst bij te wonen. In de kerk zaten we op het gebroken orgel. Van daaruit hadden we een open uitzicht op kansel en altaar. Toen ik den eersten keer den predikant op den kansel zag klimmen, vroeg ik mijn kluizenaar, wat die man wel van zin was te doen in die groote kuip. Na den dienst gingen we weg even verstolen als we gekomen waren. Doodmoe namen we dan thuis ons karig maal. Voor de rest van den tijd bad de kluizenaar of onderrichtte mij.

Op de werkdagen deden wij het noodige volgens de sezoenen. We arbeidden in den tuin, zochten vruchtbare aarde op schaduwrijke plaatsen en in holle boomen om daarmee, bij gebrek aan meststoffen, onzen hof te verbeteren. We vlochten ook korven en fuiken, hakten brandhout of vischten. Bij al dit werk vergat de kluizenaar niet, mij in het goede te onderrichten. Door dit harde leven leerde ik honger, hitte, koude en zwaar labeur doorstaan. Ik leerde vooral God kennen en Hem rechtschapen te dienen. Meer wilde mijn kluizenaar mij niet laten weten. Hij achtte het voor een christenmensch voldoende, vlijtig te bidden en te werken. Daardoor kwam het, dat ik in mijn geestelijke zaken goed onderwezen was en goed Duitsch kon praten, maar in stoffelijke zaken bleef ik zóó onnoozel, dat men met mij in geen geval iets had kunnen aanvangen.

HOOFDSTUK XII

De kluizenaar sterft.

Twee jaar leefden we zoo samen en van lieverlede geraakte ik aan het kluizenaarsleven gewoon. Op zekeren dag nam mijn goeie vriend zijn houweel, gaf mij de schop en leidde me, volgens dagelijksche gewoonte, in den tuin, waar wij ons gebed deden.

« Nu, Simplicius, mijn lief kind, » zegde hij, « de tijd is, God zij dank, daar, dat ik de wereld en u verlaten moet. Daar ik weet dat gij niet lang in deze woestenij zult blijven, zal ik u eerst nog leeren, hoe ge moet leven om tot de eeuwige zaligheid te geraken. »
Deze woorden deden mij de tranen in de oogen springen. Ik zegde : « Zeer geliefde vader, zult ge mij dan alleen laten in dit woud? Zal dan... » Meer kon ik niet uitbrengen. Mijn verdriet om mijn trouwen vader was zoo groot, dat ik als dood aan zijn voeten neerzonk. Hij richtte mij weer op, troostte mij zoo goed het ging, en vroeg mij of ik me dan verzetten wilde tegen den wil van den Allerhoogste. « Zoo niet, mijn zoon. Wilt ge dan, dat ik nog langer in dit tranendal blijf met mijn lichaam, hetwelk zoo naar rust verlangt? Ach, neen, laat me gaan! Het is Gods uitdrukkelijke wil en ik maak me gereed om met vreugde aan Gods wil te gehoorzamen. Laat uw nutteloos geschrei en volg liever mijn laatsten raad op. Gij moet, hoe langer hoe beter, uzelf leeren kennen. Zelfs moest ge zoo oud worden als Mathusalem, verban dan nog niet de godsdienstige oefeningen uit uw hart. De meeste menschen immers zijn verdoemd, omdat zij niet geweten hebben wat zij geweest zijn, wat zij konden en moesten worden. »
Verder raadde hij mij aan, de slechte gezelschappen te vluchten. Hij gaf een voorbeeld : « Wanneer ge

een druppel wijn in azijn giet, dan wordt die druppel ook azijn; moest ge evenveel azijn in wijn gieten, dan zal hij er totaal in verdwijnen. » Verder sprak hij : « Liefste zoon, blijf vooral standvastig, want wie volhardt tot het einde, wordt zalig. Moest ge echter uit menschelijke zwakheid vallen, sta dan door welgemeende boete weer dadelijk op. »
Na deze vermaningen begon hij met ons houweel zijn graf te kappen. Ik hielp naar beste vermogen, maar wist niet wat dit alles beteekende.
Dan zegde hij : « Mijn lieve en eenige zoon, wanneer mijn ziel haar bestemming zal bereikt hebben, bewijs dan mijn lichaam de laatste eer, dek mij weer toe met dezelfde aarde, die we nu uit het graf ophalen. »
Hij nam mij in de armen, drukte mij aan zijn borst en kuste mij. « Lief kind, ik stel u onder Gods bescherming. Ik sterf met vreugde, omdat ik hoop, dat God altijd met u zal zijn. »
Ik kon slechts klagen en weenen. Ik klemde de keten vast, die hij aan den hals droeg, en meende hem zoo te kunnen behouden.
Hij echter sprak : « Mijn zoon, laat me los, opdat ik zien kunne, of het graf lang genoeg is voor mij. »
Hij legde de keten af en ging dan in het graf als om er in te slapen. Hij sprak nu : « Mijn God, neem de ziel terug, die Ge mij gegeven hebt! Heer, in uw handen beveel ik mijn geest. »

Hij sloot lippen en oogen. Ik stond daar als versteend en kon niet gelooven dat hij gestorven was, daar ik hem reeds meermaals in zulken toestand had gezien. Ik wachtte, zooals ik reeds vroeger had gedaan, eenige uren naast het graf, begon hem te schudden, te kussen en te liefkoozen. Er was geen leven meer in hem. De grimmige, onverbiddelijke dood had mij mijn besten vriend ontroofd. Ik besproeide het ontzielde lichaam met mijn tranen, liep in lang en jammerlijk geschrei weg en weer, en trok aan mijn haren. Ten slotte begon ik, onder jammerlijk klagen, het graf dicht te scharrelen. Toen ik echter zijn gezicht had toegedekt, ging ik naar beneden, ontblootte het weer om het nog eenmaal te aanschouwen en te kussen. Zoo was ik heel dien dag doende. Ik deed aldus het rouwbeklag heelemaal alleen, zonder baar, noch kist, noch dragers, noch rouwstoet, ook zonder geestelijke.

HOOFDSTUK XIII

Simplicius wil de eenzaamheid verlaten.

Eenige dagen na het afsterven van mijn geliefden kluizenaar, ging ik naar den predikant toe. Ik vertelde hem dat mijn meester gestorven was, en vroeg hem, wat ik nu moest doen. Hij raadde mij aan, nog in het

bosch te blijven, daar het voor mij nog te gevaarlijk was. Moedig drukte ik de voetstappen van mijn voorganger en bleef gansch den zomer een vroom kluizenaar. De tijd verandert alles. Ook verminderde stilaan mijn leed om den kluizenaar. In plaats van aan goddelijke en hemelsche dingen te denken, werd in mij de begeerte om de wereld te zien immer sterker. Ik besloot nog eens naar den predikant om raad te gaan. Ik ging dus op weg. Toen ik het dorp naderde, stond het in lichterlaaie. Een afdeeling ruiters had het juist leeggeplunderd en het dan in brand gestoken. Ze hadden de boeren deels neergeveld, deels verjaagd of gevangen genomen. Onder deze laatsten was ook de predikant. De ruiters stonden marschvaardig en leidden den armen man als een booswicht aan den strop.

Enkelen huilden : « Schiet den schelm neer! » Anderen wilden geld van hem hebben. De predikant echter hief de handen ten hemel en bad om vergeving. Vergeefs. Een reed naar hem toe, sloeg hem op het hoofd, dat hij met gestrekte armen en beenen bleef liggen. Den gevangen boeren verging het niet beter.

Razend als een wespennest kwamen plots een bende gewapende boeren uit het woud. Zij begonnen zoo gruwelijk te huilen en sloegen en schoten er zoo grimmig op los dat de haren op mijn hoofd te berge rezen en de ruiters er vandoor gingen. Niet alleen het

geroofde vee lieten ze achter, maar wierpen meteen pak en zak van zich af en lieten gansch hun buit in den steek, om zelf niet de prooi der boeren te worden.
Deze grap benam me allen lust, de eenzaamheid te verlaten en de wereld te gaan bekijken.
Ik wilde er nochtans de meening van den predikant over kennen. Hij was nog zwak en uitgeput van de opgeloopen verwondingen. Hij zei, mij niet te kunnen helpen noch raden, daar hij nu zelf den bedelzak moest omsnoeren. Zoo ik nog langer in het bosch wenschte te blijven, kon hij mij, spijtig genoeg, niet meer helpen. Ik zag dat de pastorij en de kerk in brand stonden. Het hart in, trok ik terug naar het bosch. Ik besloot, de wildernis niet meer te verlaten en mijn kluizenaarsleven voort te zetten. Ik overlegde, hoe ik het zout zou kunnen vervangen om de menschen in 't geheel niet meer noodig te hebben. Ten einde een werkelijk woudbroeder te worden,trok ik het hemd van mijn kluizenaar aan en snoerde zijn keten daarover.

HOOFDSTUK XIV

Simplicius ondervindt hoe soldaten en boeren te keer gaan.

Den tweeden dag na de plundering en den brand van het dorp zat ik in mijn hut te bidden, terwijl ik gele wortelen kookte. Plots stond ik omringd door een veertigtal schutters. Ze doorsnuffelden mijn hut, en zochten wat er niet was. Ze vonden niets dan enkele boeken, die ze dooreen wierpen. Toen ze mij scherper bekeken, zagen ze, aan mijn pluimen, wat voor een vogel ze voor zich hadden. Bij mij immers was er geen buit te halen. Zij stonden verstomd over mijn hard leven en hadden deernis met mijn jeugd, inzonderheid hun aanvoerder. Hij vroeg mij, hun den weg te toonen, om uit het bosch te komen, daar ze verdoold waren. Ik leidde hen naar het naaste dorp. Ik kende geen anderen weg. Voor we het bosch verlieten, zagen we een tiental boeren iets inkuilen. Enkele waren met een geweer gewapend. De musketiers stormden er op los en riepen : « Halt! Halt! » De boeren antwoordden met hun vuurwapens. Toen ze echter zagen, dat ze in de minderheid waren, liepen ze snel weg. De vermoeide musketiers konden er geen enkelen achterhalen. Ze wilden echter weten, wat de boeren ingegraven hadden. Maar nauwelijks waren zij begonnen

of ze hoorden een stem : « Gij, vervloekte booswichten! Verdomde lomperds, meent ge dat de hemel uw gruwelijke wandaden ongestraft zal laten? Neen, er leven nog kranige kerels, die u uw onmenschelijkheid zullen betaald zetten! »

De soldaten bezagen mekaar en wisten niet wat te doen. Ze meenden een spook te hooren. Hun officier beval echter dapper door te graven. Zij stieten weldra op een vat, sloegen het open en vonden er een soldaat in, zonder neus noch ooren. Hij vertelde dat de boeren hem daags te voren met nog vijf anderen hadden gevangengenomen. Zij moesten zich op rij stellen. Vijf werden met den kogel gedood. Hij was de zesde, en hem had de kogel niet meer getroffen. Ze hadden hem ooren en neus afgesneden, in het vat gestopt en levend begraven.

Terwijl hij zoo vertelde, kwam een andere afdeeling soldaten te voet uit het bosch. Zij waren op de vluchtende boeren geloopen, hadden er vijf gevangengenomen en de andere doodgeschoten. Vier van de gevangenen hadden de ruiters helpen mishandelen. Toen de beide afdeelingen aan hun wederzijdsch wachtwoord hoorden, dat ze deel uitmaakten van dezelfde kompagnie, sloten ze aan tot één groep en hoorden van den ruiter, wat er met hem en zijn kameraden gebeurd was. De soldaten begonnen daarop de boeren te sarren en te drillen. Eenigen wilden hen

dadelijk doodschieten. Maar anderen zeiden : « Neen, we moeten de gemeene schooiers eerst treffelijk den duivel aandoen en hun goed inprenten, wat ze aan dezen ruiter verdiend hebben. » De boeren werden zoodanig met de geweerkolven in de ribben gestooten, dat het bloed uit hun mond vloeide. De vier, die den ruiter hadden helpen begraven, werden over een omgevallen boomstam gestrekt en de handen aan de voeten gebonden. Men trok hun de kleeren van het lijf, pijnigde hen met brandende toortsen en zaagde hun vel en vleesch van de beenen. De boeren huilden erbarmelijk, maar de soldaten kenden geen mede-doogen.

De vijfde boer, die den soldaat niet hielp pijnigen, werd op zij geleid. Een der soldaten zegde hem : « Indien ge God en alle heiligen verloochenen wilt, laten we u loopen, waarheen ge verkiest. » De boer antwoordde : « Ik heb mijn leven lang van geen heiligen gehouden, en van God heb ik nooit iets geweten. » Hij zwoer dan plechtig God niet te kennen, en geen deel te willen uitmaken van zijn rijk. Toch richtte de soldaat een kogel naar zijn hoofd; hij ketste echter af alsof hij een stalen berg had getroffen. De soldaat riep : « Hoho! Zijt gij zóó een rekel! Ik heb u beloofd u te laten loopen waarheen ge wilt. Trek dan naar de hel, zoo ge niet in den hemel binnen wilt. » Hij trok zijn sabel en spleet hem met één houw den

kop tot op de tanden. De boer viel dood achterover. De soldaat zei : « Zoo moet men zijn wraak koelen om deze schelmen tijdelijk en eeuwig te straffen. » Mij echter lieten ze teruggaan naar mijn hut.

HOOFDSTUK XV

Simplicius verlaat het woud.

Toen ik weer thuiskwam vond ik mijn hut leeggeplunderd. Mijn stookgerief, mijn huisraad, mijn armzalige levensmiddelen, die ik in den zomer had bijeengespaard, alles was weg. Wat nu? Ik overwoog grondig, maar zag geen uitkomst. Ik vond nog best, mij op God te verlaten om niet ten gronde te gaan. Mijn gedachten dwaalden voortdurend af naar den gewonden predikant en de gefolterde boeren. Ik vond geen uitleg voor de vijandschap tusschen soldaten en boeren. In de wereld moesten er twee soorten menschen zijn : wilde en tamme, zooals onder de dieren. Even gruwelijk achtervolgen ze mekaar. Met die gedachten sliep ik in, niettegenstaande mijn hongerige maag. Toen ik 's anderendaags na zware droomen wakker werd, dacht ik er verder over na, wat mij te doen stond. In het bosch had men mij alles ontroofd, wat ik noodig had om te leven. Daar kon ik dus niet blijven. Niets was er overgebleven dan enkele boeken,

over den grond verspreid. Terwijl ik ze bijeenraapte en God om licht bad, vond ik een briefje, door mijn kluizenaar geschreven toen hij nog in leven was.
In den brief stond :
« Mijn lieve Simplicius! Zoodra ge dezen brief zult vinden, moogt ge niet langer in het woud blijven. Red u uit den nood en vergeet ook den predikant niet. Die heeft veel voor mij gedaan. Heb steeds God voor oogen en bid vurig. Hij zal voor u wel alles op zijn best schikken. Dien God zooals voorheen in het bosch, en denk steeds aan mijn laatste woorden. Ge zult er goed bij varen. Veel geluk! »
Wel duizend keeren kuste ik den brief en het graf van den kluizenaar. Ik ging dadelijk op weg om menschen te zoeken. Twee dagen lang marcheerde ik, dwars door het woud. Als het nacht werd, zocht ik een hollen boom op om er mij in te verbergen. De beukenoten, die ik onderweg opraapte, waren mijn eenig voedsel. Den derden dag bereikte ik den zoom van het woud en stond voor een kaal veld. Het was in de nabijheid van Gelnhausen. Daar kon ik voor den eersten keer weer eens genoeg eten. Hier en daar lagen er over de velden nog garven, die de boeren niet hadden kunnen binnenhalen, daar ze na den slag van Nördlingen waren verjaagd geworden. Ik at dus uitgeraspte tarwe. Van de garven maakte ik een bed, wijl het zeer koud was.

HOOFDSTUK XVI

Simplicius komt in Gelnhausen, dan in Hanau en wordt er gevangen genomen.

Toen het dag werd, at ik weer tarwekorrels en ging naar Gelnhausen. De poorten van de stad stonden wagenwijd open. Ze hingen er ten deele verbrand en zaten nog half achter vuilnis verschanst. Ik ging binnen, doch ontmoette geen levende ziel. Overal in de straten lagen dooden, waarvan sommige tot op het hemd uitgekleed. Het was mij een schrikwekkende aanblik. In mijn eenvoud kon ik me niet voorstellen, wat hier wel gebeurd mocht zijn. Later vernam ik, dat er in de stad Weimarsche troepen hadden gelegen, die door de keizerlijken werden overvallen. Toen ik, een paar steenworpen ver in de stad was doorgedrongen, had ik er reeds genoeg van. Ik maakte rechtsomkeer, ging over den landweg door de weiden verder naar de heerlijke vesting Hanau. Hier stonden twee musketiers vóór de poort, die me bij den kraag vatten, toen ik wilde doorstappen. Ze voerden mij dadelijk in de wachtkamer. Zij gaapten mij aan als een soort wonderdier. Ik zag er inderdaad zonderling uit. Mijn haarbos was sinds drie lange jaren niet meer gewasschen noch gekamd. Hij stak vol stof en stond verstreuveld rond mijn schedel. Met mijn bleek gezicht

had ik het uitzicht van een kerkuil, loerend op een muis. Mijn kleeding was daar uitstekend bij aangepast. Ik droeg de jas van mijn kluizenaar, als men zooiets ten minste nog een jas noemen mocht, want ze was uit duizend lapjes van de meest verscheiden kleuren aaneengedriegd, zoodat van het oorspronkelijke kleedingstuk niets meer te zien was. Over deze jas droeg ik een hemd in plaats van een schouderkleed. De mouwen had ik er afgesneden om ze als kousen te gebruiken. Gansch mijn lijf was, van voren naar achteren, kruisgewijze met een ketting omgord. Ik droeg houten schoeisels met riemen uit lindenschors. Mijn voeten waren als kreeftrood geverfd. Had een goochelaar of een marktkramer mij laten doorgaan voor een Samojeed of een Groenlander, iedere gek zou een kreutzer betaald hebben om mij te zien. De eerste beste slimmerd merkte al dadelijk dat ik niet was weggevlucht uit het gevolg van een heer. Toch werd ik door de wacht zorgvuldig ondervraagd. Zoo verbaasd als de soldaten mij aangaapten, gaapte ik ook den ondervragenden officier aan. Ik wist inderdaad niet of het een « hij » of een « zij » was, want hij droeg haren en baard naar Fransche mode. Aan beide zijden van het hoofd krulden lange lokken naar beneden, precies paardenstaarten. Zijn baard stond zoo dun en verminkt dat er tusschen mond en neus maar een paar haarpijltjes groeiden, die men

met moeite ontwaren kon. Ook zijn broek, veeleer op een vrouwenrok gelijkend, staarde ik vol verwondering aan. Ik redeneerde zoo : als het een man is, moest hij toch een treffelijken baard hebben; is het een vrouw, waarom heeft die oude feeks dan zooveel stoppels om den muil? Daar ik van de toenmalige mode niets afwist, geloofde ik, dat het tegelijk én man én vrouw moest zijn. Deze mannelijke vrouw of deze vrouwelijke man liet mij van kop tot teen aftasten. Men vond echter niets dan een boekje uit berkenschors, waarin ik mijn dagelijksche gebeden had geschreven. Daarin stak ook het briefje, dat de kluizenaar mij tot afscheid had toegericht. Wanneer hij mij beide afnam, viel ik voor hem neer, greep hem bij de knieën, en zegde : « Ach, mijn lieve hermaphrodiet (d. i. manwijf), laat mij toch mijn gebedenboekje behouden! » — Hij sprak : « Gij nar! Wie, voor den drommel, heeft U gezegd dat ik Herman heet? » Hij deed me daarop door twee soldaten bij den gouverneur brengen. Het boekje gaf hij hun mee. Ik merkte wel, dat hijzelf noch lezen noch schrijven kon.

De soldaten stapten met mij door de stad. De menschen troppelden overal bijeen, alsof er een zeemonster tentoongesteld werd. Elkeen wilde mij zien en ieder zag iets bijzonders in mij. Enkelen hielden me voor een spion, anderen voor een spook, een wilde, of

misschien wel voor eèn wonderbeest. Eenigen zagen in mij niets dan een gek. Zij zouden wellicht gelijk hebben gehad, indien ik niet den lieven God had gekend.

HOOFDSTUK XVII

Simplicius in gevangenschap.

Ik werd bij den gouverneur gebracht. Die vroeg : « Waar komt gij vandaan? » Ik antwoordde : « Dat weet ik niet. » Hij vroeg verder : « Waar gaat ge heen? » Ik : « Dat weet ik niet. » — « Wat drommels weet ge dan wel? Wat doet ge zooal? » Ik antwoordde andermaal, dat ik het niet wist. Hij vroeg : « Waar is dan uw tehuis? » Toen ik nog eens herhaalde dat ik het niet wist, veranderde de kleur van zijn gezicht. Of het van woede of van verbazing was, weet ik niet. Hij liet me aftasten.
De soldaten van de wacht, die mij bij hem hadden gebracht, antwoordden dat het al gebeurd was. Men had niets gevonden buiten dit boekje hier. Hij las enkele regels in het boekje, en vroeg wie mij dat gegeven had. « Ik heb het zelf gemaakt en geschreven, » antwoordde ik.
Hij vroeg : « Waarom dan juist uit berkenschors? »

Ik antwoordde : « Omdat de schors van een anderen boom daarvoor niet dienen kan. »
« Gij, vlegel, ik vroeg : waarom hebt ge niet op papier geschreven? » — « Wij hadden er geen in het bosch. » — « In welk bosch? » Op mijn manier antwoordde ik weer : « Dat weet ik niet. »
De gouverneur zeide tot enkele officieren : « Ofwel is die kerel een aartsschelm, ofwel een zot. Voor een zot schrijft hij echter te goed. » Hij bladerde in mijn boekje om hun mijn geschrift te toonen. Het briefje van mijn kluizenaar viel er uit. Hij liet het oprapen. Ik werd bleek van schrik, omdat ik mijn grootsten vriend in gevaar waande. De gouverneur had het gezien. Zijn argwaan werd nog grooter, toen hij het briefje gelezen had. Hij sprak : « Ik ken dit geschrift. Het is van een officier, dien ik goed ken. Wie is hij? » Ook de inhoud kwam hem verdacht voor, want hij zegde : « Het is zonder twijfel een overeengekomen taal, die enkel voor ingewijden verstaanbaar is. » Mij vroeg hij : « Hoe heet gij dan? » Ik antwoordde : « Simplicius. » Toen riep hij : « Gij zijt een goeie, gij! Weg met hem! Slaat hem aan handen en voeten in de ijzers. Zoo krijgen we er misschien de waarheid uit! »
De twee soldaten brachten mij naar een nieuwe herberg, de gevangenis. Ze leverden mij uit aan den provoost. Ingevolge het bevel van den gouverneur,

sierde deze mij met kettingen aan handen en voeten, alsof ik nog niet genoeg te sjouwen had aan de keten om mijn lijf. Dat was nog niet alles. Ik moest naar de beulsknechten met hun gruwelijke foltertuigen. « O God, » dacht ik, « Gij straft me terecht. Waarom heb ik uw dienst verlaten om de wereld in te loopen? In het woud moest ik weliswaar eikelen en boonen eten, maar toch kon ik er ongestoord God dienen. » Zoo beschuldigde ik mezelf en beval mijn ziel aan God. Als de nood het hoogst is, is de hulp Gods het meest nabij. Intusschen kwamen we aan den dieventoren. Precies toen ik binnengeleid werd, zag ik den predikant van het geplunderde dorp door het venster gluren. Hij ook zat in den toren gevangen. Toen hij mij zag, riep hij luid : « Simplicius, zijt gij het werkelijk? » Ik kon niet anders dan mijn geboeide handen naar hem opheffen en roepen : « Vader, vader! »
Hij vroeg wat ik gedaan had. Ik zei, er niets van af te weten. Waarschijnlijk strafte men mij, omdat ik uit het woud was gekomen. Toen hij hoorde, dat men mij voor een spion hield, smeekte hij dat men mij niet zoo dadelijk zou bestraffen. Hij zou den gouverneur over mij inlichtingen verstrekken, want hij kende mij beter dan wie ook.

HOOFDSTUK XVIII

Simplicius gered.

De predikant kreeg toelating om naar den gouverneur te gaan. Na een half uur kwam men mij halen en werd ik naar de knechtenkamer gebracht. Hier wachtten twee kleermakers, een schoenmaker en een handelaar met hoeden, kousen en alle soorten kleedingstukken. Ze trokken mijn jas uit, de keten en het hemd van mijn lijf. De kleermakers begonnen mij te meten. Dan kwam er een kapper met scheer, loogwater en welriekende zeep. Juist toen deze zijn kunst aan mij wilde beproeven, kwam er een ander bevel. Ik moest mijn oude kleeren terug aantrekken. Het was echter niet slecht bedoeld. Een schilder kwam binnen met zijn verven en een handvol borstels. De kerel begon mij nauwkeurig te bestudeeren en af te schilderen, tot hij een trouw beeld van mij had. Daarna pas mocht de kapper zijn werk beginnen. Hij knipte mijn haar. Hij had wel anderhalf uur noodig om mijn vlastooi in orde te krijgen. Hij bracht mij vervolgens naar een badkamer en zuiverde mijn uitgehongerd lijf van al het vuil der drie laatste jaren. Toen hij klaar was, trok men mij een wit hemd aan, kousen en schoenen, een halsboord, een pluimenhoed en ook een broek, die overal netjes was afgeboord. Alleen het wambuis

ontbrak nog. De kleermakers waren er nog mee bezig. De kok bracht een kom soep, de keukenmeid een frisschen drank.
Mijnheer Simplicius zat daar als een jonge graaf en liet het zich smaken, hoewel hij niet begreep, wat men met hem voornemens was te doen. Ja, ik geloof niet me ooit beter beter gevoeld te hebben dan toen. Intusschen was mijn wambuis klaargekomen. Ik trok het aan. Het zat me even onbeholpen, als had men het een tuinpaal aangetrokken. De kleermakers hadden opdracht gekregen mijn kleeren wijd genoeg te maken, daar men hoopte dat ik op korten tijd in gewicht zou toenemen. Met die rijkemenschenvoeding gebeurde dat inderdaad spoedig. Mijn woudkleed, keten en al wat er bijhoorde, lagen in de kunstkamer, naast andere zeldzaamheden, tentoongesteld. Mijn portret hing er naast. Na het avondeten werd ik in een bed gestopt, zooals ik er nooit een had gekend, niet bij mijn « ouwe », ook niet bij mijn kluizenaar. Mijn buik knorde en grommelde den ganschen nacht, zoodat ik geen oog dichtkreeg. Die buik van me wist nog niet wat lekker eten was. Mogelijk was het uit pure verbazing over die heerlijke nieuwe spijzen. Ik bleef echter rustig liggen tot de zon in de lucht stond. Ik mediteerde over de gebeurtenissen van de laatste dagen, over Gods goedheid, die me zoo trouw had geholpen en mij naar dit gezegend oord had gebracht.

HOOFDSTUK XIX

Simplicius verneemt wie zijn kluizenaar was.

's Morgens beval de hofmeester mij naar den predikant te gaan, om te hooren wat hij met den gouverneur over mij had besproken. Hij gaf mij een lijfwacht mee, die mij bij den predikant bracht. Deze zei : « Lieve Simplicius, neem plaats en luister. Uw kluizenaar was de schoonbroer van den gouverneur, bovendien zijn kommandant onder den oorlog en zijn beste vriend. Volgens den gouverneur was hij van in zijn jeugd een dapper man. Ongelukkige omstandigheden brachten hem er toe, de wereld en haar bedrog vaarwel te zeggen. Hij deed afstand van zijn adel, zijn rijke goederen in Schotland, waar hij geboren werd. Hij had nog maar één wensch : armelijk te leven in het woud, zooals gij hem tot aan zijn dood gekend hebt.

» Ik zal u verhalen, hoe hij in Spessart en tot het arme kluizenaarsleven kwam. Het was de tweede nacht van den bloedigen slag bij Hoechst. Pas tegen den morgen was ik in slaap gevallen. Den vorigen nacht had ik eveneens, wegens het krijgsgewoel, slapeloos doorgebracht. Er werd eerst bescheiden op de poort geklopt. Dan steeds luider en harder, tot ik wakker werd. Toen ik de deur opende, zag ik een hoog officier

van zijn paard stijgen. Zijn kostbaar kleed was goud- en zilverbestikt. Van boven tot onder was hij met bloed bespat. Ik kreeg schrik, want hij had den blooten degen nog in de vuist. Hij stak hem dadelijk weg en vroeg zeer hoffelijk om onderdak. Ik hield hem voor den graaf van Mansfeld zelf. Hij echter ontkende, ofschoon hij wel evenveel onheil had geleden als deze. Drie dingen had hij te betreuren : het verlies van zijn gemalin, de nederlaag in den veldslag en het feit dat hij, zooals zoovele dappere soldaten, zijn leven niet had kunnen geven voor het evangelie. Ik wilde hem troosten, doch ondervond al gauw, dat hij geen troost behoefde. Ik bood hem wat ik in huis had. Hij wenschte slechts een frisch, strooien soldatenbed, alhoewel hij de rust broodnoodig had.

» 's Anderendaags schonk hij mij zijn paard. Zijn geld, kostbare sieraden en gouden ringen deelde hij uit aan mijn familieleden. Ik wist niet wat daarover te denken. Gewoonlijk geven soldaten eer de voorkeur aan nemen dan aan geven. Ook opperde ik enkele bezwaren tegen geschenken die ik niet had verdiend. Anderen konden denken dat het geroofd goed was. Hij stelde mij echter gerust met een getuigschrift. Hij had er toe besloten kluizenaar te worden, en wilde geen van zijn kleedingstukken meenemen. Ik wou hem dat afraden, door hem te zeggen dat hij het evangelie beter met den degen kon dienen.

» Het was echter vruchteloos. Hij bleef smeeken tot ik toegaf. Ik schonk hem de boeken, beeldjes en huisgerief, die gij gezien hebt. Alleen maar de wollen deken, waaronder hij 's nachts op zijn stroozak geslapen had, wilde hij aanvaarden. Daaruit liet hij een jas maken. Ook moest ik mijn wagenketen tegen zijn gouden ketting inruilen. Aan die keten droeg hij de beeltenis van zijn vrouw. Mijn knecht bracht hem naar de meest verlaten plaats van het woud en hielp hem er bij het bouwen van een hut. Het leven, dat hij er leidde, kent gij beter dan ik.

» Onlangs, na den verloren slag bij Nördlingen, werd ik, zooals ge weet, erg mishandeld en uitgeplunderd. Toen ik geen geld meer had, nam ik de drie ringen en de gouden keten, en bood alles te koop aan bij een Jood. Deze zag dadelijk, dat hij met kostelijke kleinooden te doen had, en deed den gouverneur het aanbod ze te koopen. De gouverneur herkende dadelijk het wapen en het beeld van de vrouw. Hij wou weten waar die dingen vandaan kwamen. Ik zei hem de waarheid en vertelde alles. Ook hoe de kluizenaar in het woud had geleefd en gestorven was. Hij wou me niet gelooven. Hij deed me opsluiten, tot hij de ware toedracht zou kennen. Hij stond op het punt een afdeeling ruiterij naar het woud te sturen, ten einde hut en graf te zoeken en u naar hier te geleiden. Nu moet de gouverneur mij wel gelooven.

Ook de brief en het gebedenboekje bewijzen, dat wij waarheid hebben gesproken en dat de kluizenaar werkelijk een heilig man was. Omwille van zijn schoonbroer wil nu de gouverneur voor ons zorgen, voor u vooral. Zoo gij bij hem wilt blijven, zal hij u aannemen als zijn eigen kind. Dit heeft hij gezegd : Zelfs als er een hond van mijn schoonbroer naar mij toekomt, zal ik hem aannemen. »
Dit alles vertelde de predikant. Ik antwoordde : « Wat de gouverneur voor mij regelt, is mij allemaal goed. »

HOOFDSTUK XX

Simplicius wordt edelknaap bij den gouverneur.

De predikant bleef met mij in gesprek tot tien uur. Daarop vergezelde hij mij bij den gouverneur om hem mijn besluit mee te deelen. 's Middags waren wij bij hem te gast. Hanau was in dien tijd belegerd. Voor de arme menschen beteekende zulks een magere tijd. Ook lieten zij niet na de straten af te loopen op zoek naar de vastgevrozen beetschillen, door de rijken weggeworpen. De predikant slaagde er in aan tafel een plaats naast den gouverneur te bemachtigen. Ik wachtte echter geduldig met de teljoor in de hand, zooals de hofmeester mij had geleerd. Ik deed als een ezel bij een schaakspel. De predikant verontschuldigde

mijn onhandigheid door mijn gemis aan wereldkennis. Hij verhaalde over mijn trouw aan den kluizenaar en mijn hard leven bij hem. De kluizenaar had veel vreugde aan mij beleefd door mijn standvastigheid en mijn vasten wil om bij hem te blijven. Ook geleek ik sprekend op diens vrouw. Kort vóór zijn dood had de kluizenaar nog met aandrang den predikant gevraagd voor mij te willen zorgen. Hij had verklaard, dat hij mij liefhad als een eigen zoon. Dat alles kittelde mijn ooren zoo aangenaam, dat ik me reeds voldoende beloond achtte voor al, wat ik bij den kluizenaar had doorstaan.

De gouverneur vroeg of zijn zwager dan niet wist, dat hij bevelhebber was te Hanau.

« Wel ja, » antwoordde de predikant, « ikzelf heb het hem gezegd. Hij hoorde het aan als de doodgewoonste zaak. Nog begrijp ik niet hoe hij van zich heeft kunnen verkrijgen, niet alleen de wereld te ontvluchten, maar bovendien zijn besten vriend, die in zijn onmiddellijke nabijheid leefde, zoo volkomen uit zijn geest te verbannen. »

De gouverneur, die overigens geen gevoelige vrouw was, maar een dapper krijgsman, had de tranen in de oogen. Hij zei : « Had ik geweten dat hij nog leefde en waar hij verbleef, ik zou hem, zelfs tegen zijn wil, naar hier gevoerd hebben om hem zijn weldaden te vergelden. Daar dit geluk mij niet meer gegund is,

wil ik nu ten minste voor zijn Simplicius zorgen. Het zal mij toelaten, mijn zwager, ook na zijn dood, mijn dank te betuigen. »
« Ach, » ging hij verder, « mijn arme zwager had er wel reden toe, om zijn arme gemalin te beklagen. Zij werd te Spessart door een bende keizerlijke ruiters gevangengenomen. Toen ik het vernam en dacht dat mijn zwager bij Hoechst was gevallen, heb ik den vijand dadelijk een bode gestuurd ten einde mijn zuster vrij te koopen. Ik kon slechts te weten komen dat de afdeeling ruiters in Spessart door boeren werd uiteengejaagd en haar buit had verloren. Tot nu toe weet ik nog steeds niet, wat er met mijn zuster gebeurd is. »
Zoo spraken de gouverneur en de predikant over mijn kluizenaar en diens vrouw. Ze werden beide te dieper betreurd, daar ze nog maar een jaar getrouwd waren. Ik werd edelknaap bij den gouverneur. Spoedig was ik een felle klepper. De boeren, die ik bij mijn meester moest aandienen, noemden mij Heer Jonker.

HOOFDSTUK XXI

Simplicius staat verbaasd over de wereld.

De genegenheid van mijn meester voor mij groeide met den dag. Niet alleen geleek ik wonderwel op zijn zuster, maar ook op hemzelf ging ik meer en meer

gelijken. De goede gerechten en het luilekkerleven hadden mij op korten tijd rond en mooi gemaakt. Iedereen was vriendelijk jegens mij. Wie iets met den gouverneur te stellen had, behandelde ook mij zeer hoffelijk. Inzonderheid was ik bevriend met den griffier. Deze moest mij leeren rekenen en was meermalen de wanhoop nabij om mijn simpele onwetendheid. Hij had toen maar even zijn studies achter den rug en stak nog vol schoolgrappen. Niet zelden maakte hij mij wijs dat zwart wit was, en omgekeerd, zoodat ik op den duur geen letter meer van hem geloofde. Ik lachte hem uit met zijn vuilen inktpot. Hij antwoordde : « Dat is nochtans het kostbaarste stuk uit mijn bureel. Ik visch er alles uit op wat ik noodig heb, mijn mooie dukaten en kleeren. » Ik geloofde er niks van en vroeg, hoe het dan mogelijk was, uit zoo'n verachtelijk ding, waar ge nauwelijks twee vingers kondt indoppen, al die heerlijke dingen te halen.
Hij antwoordde : « In mijn hoofd heb ik een arm die dat kan. Ik hoop er weldra ook een mooi meisje uit op te halen, ja, zelfs land en menschen. » Nu verstond ik er geen snars meer van. « Zijn er nog die dat kunnen? »
« Wel zeker! Ge hoeft maar alleen de juiste knepen geleerd te hebben. » Binst wij zoo aan 't spreken waren, viel het adelboek mij in handen. Ik vond er meer domheden in beschreven, dan ik ooit had leeren kennen. Ik zegde den griffier : « Wij zijn toch allemaal

maar kinderen van denzelfden Adam! Vanwaar dan dat groote verschil onder de menschen? De eenen heeten allerheiligst, anderen onoverwinnelijk en anderen nog doorluchtig. Dat zijn toch goddelijke eigenschappen! Er zijn genadigen en gestrengen. En wat komt dat « geboren » daar altijd bij doen? Iedereen weet toch genoeg, dat er geen enkel uit den hemel valt of uit de aarde opschiet als een bloemkool? »
De klerk moest er om lachen en legde mij alles uit. Ik bleef er echter bij dat titels onzin waren. Het leek mij veel vereerender voor iemand met « vriendelijk » te worden aangesproken dan met « gestreng ».
's Anderendaags hield mijn meester een geweldig diner. Hij had vernomen, dat de zijnen de vesting Braunfels hadden ingenomen, zonder ook maar één man te verliezen. Ik moest de spijzen opdienen en den wijn inschenken.
In den beginne ging het er heel christelijk toe. Het gebed werd in stilte gepreveld, en naar allen schijn, zeer devoot. De stilte duurde tot na de soep en de eerste gerechten. Maar nauwelijks hadden ze ieder voor zich een paar keeren « God zegene » gezegd, of ze werden allen veel luidruchtiger. Het verwonderde mij, hoe alles ineens veranderde, hoe verstandige menschen opeens zoo gek begonnen te doen en de domste dingen uitkraamden.
Er werden allerlei gerechten opgediend. Vóór- en

nagerechten, op duizenderlei wijze toebereid en gekruid en gepeperd om meer te doen drinken. De gasten goten dan ook de meest geroemde wijnen door hun keelgat, uit glazen groot als kuipen. Dronkenschap kende ik toen nog niet. Ik kon dat dwaas gedoe dan ook niet uitleggen. Ik verstond evenmin, hoe iemand zooveel wijn kon slikken.

Mijn predikant was ook bij de gasten. Hij moest, willen of niet, meeklinken. Toen hij even buiten ging, spoedde ik hem na en vroeg : « Eerwaarde heer, waarom doen de gasten nu zoo raar? Hoe komt het dat ze zoo heen en weer schommelen? Ik meen dat ze niet meer bij hun verstand zijn. Ze hebben allemaal gegeten en gedronken buik-sta-bij. Waarom houden ze niet op, zich verder vol te stapelen? »

« Mijn beste jongen, » antwoordde de predikant, « dat zit zoo ineen : als de wijn is in den man, is de wijsheid in de kan! Wat nu gebeurt is nog maar klein bier tegen wat komen zal. Als hun maag vol is, zijn ze daarom nog lang niet lustig genoeg. »

« Barst hun buik dan niet als ze zoo ongenadig blijven voorteten? Kan de ziel, die toch Gods evenbeeld is, zich in zulke zwijnenlijven ophouden? »

« Mondje dicht! » zei de predikant. « Ge zoudt fameus priegel kunnen krijgen. Het is nu de tijd niet om te sermoenen. Overigens zou ik dat zelf wel doen, en beter dan gij. »

Na zulke waarschuwing bleef ik zwijgzaam toekijken, hoe men moedwillig eten en drinken vermorste. Men had er wel honderd arme drommels kunnen mee voeden.
De drinkpartij bereikte haar toppunt. Alles stond ondersteboven. Wie meest zuipen kon, was de man van den dag, en gaf er hoog op af een heele piet te zijn. Te langen laatste tuimelden ze allen omver als vergiftigd. Het had dén schijn van een zonderling vastenavondspel. Ik was echter de eenige, die verstomd stond. De eene zong, de andere huilde; deze vloekte, gene stotterde gebeden. Sommigen brulden luid, anderen konden niet eens meer spreken, en waren stil en vreedzaam. Eenigen vraten door als dorschers die acht dagen vasten hadden gekend, anderen weer braakten alles terug uit wat ze pas te voren hadden ingeslokt. Het werd ten slotte een felle strijd onder de tafel. Ze slingerden mekaar bekers, glazen, schotels en teljooren naar het hoofd. Ze sloegen met hun vuisten, maar ook met stoelen en stoelpooten. Met degens en alle ander getuig gingen zij op mekaar los, zoodat bij sommigen het roode sap van de ooren lekte. Mijn meester herstelde evenwel de kalmte. Toen de vrede gesloten was, gingen de heeren meester-zuipers met de muzikanten en de vrouwen naar een anderen vleugel van het huis. Daar zag ik mannen en vrouwen om mekaar heendraaien. Ze trippelden en joelden

als gek. Ik kon me maar niet indenken wat ze met dat razen en tieren eigenlijk bedoelden. Ze zagen er bovendien zoo angstwekkend en vreeselijk uit, dat het haar op mijn schedel rechtkroop. « Mijn God! » riep ik uit. « wat hebben die sukkelaars toch? Ze zijn zeker heelemaal krankzinnig geworden! » Aan het zweet dat van hun aangezicht stroomde, en aan hun snuiven merkte ik dat ze zich erg afsloofden. Maar aan hun vroolijke gezichten zag ik, dat zij er niet veel om gaven.

Ik wilde graag weten wat dit gekke gedoe te beteekenen had. Derhalve vroeg ik een anderen hofjonker om uitleg over dit getriptrap. Hij sprak klaarblijkelijk de waarheid, toen hij mij voorhield, dat ze van plan waren den zaalvloer met geweld in te trappen. « Waarom zouden ze zich anders zoo 'n zienlijke moeite geven? » zei hij. « Hebt ge dan niet gezien, hoe ze uit verveling de ruiten reeds ingeslagen hebben? Dat zullen ze ook doen met den vloer. »

« Heere God, dan gaan we allemaal naar beneden en breken armen en beenen! »

« Ja, » zei mijn kameraad, « dat is de minste van hun bekommernissen. Ge zult het zien : eens zoo ver, heeft ieder van hen een mooie dame of juffrouw in zijn armen. Getweeën vallen doet geen pijn, zegt men. »

Ik geloofde het allemaal. Ik kreeg een zulkdanigen schrik, dat ik niet meer wist waar kruipen. Toen de

muzikanten daarop begonnen te blazen, liepen de heeren op de dames toe, als soldaten bij tromgeroffel naar hun geweer. Ieder van hen greep er een bij de hand, ik zag den grond reeds als openscheuren. Ik dacht : « Nu is het er mee gedaan, Simplicius! Nu gaat het huis instorten! » In mijn hoogsten angst vatte ik een dame van hoogen adel bij den arm, waarmee mijn meester net een praatje voerde. Als een beer greep ik haar vast en klampte haar aan als een klis. Daar de dame mijn gekke gedachten niet kende, wilde zij zich van mij losmaken. Vol vertwijfeling begon ik te huilen, als iemand dien men gaat vermoorden. De muziek viel plots stil, de dansers hielden op. De dame, aan wier arm ik hing, voelde zich diep beleedigd, daar zij in de meening verkeerde dat mijn meester zelf haar dezen smaad had willen aandoen.

Mijn meester werd nijdig als een horzel. Hij gaf dadelijk bevel mij te geeselen en op te sluiten. De soldaten hadden evenwel deernis, scholden mij de rammeling kwijt, en stopten mij in een ganzenhok achter slot en grendel.

HOOFDSTUK XXII

Simplicius herwint de gunst van zijn meester.

Na drie lange uren kwam iemand den grendel van het ganzenhok wegschuiven. Ik lette goed toe. Nauwelijks stond de deur op een kier of ik pijlde er vandoor zoo vlug ik kon. In het huis van mijn meester bleek alles rustig. Op de straat was het koud en ongezellig. Ik wist niet waarheen. Toen viel het mij in een toevlucht te zoeken bij mijn predikant. Ik klopte tot de meid wakker werd en opendeed. Ook den predikant had ik gewekt. Toen hij mij zag, stijf van de kou, beval hij mij te gaan slapen. Nauwelijks was de morgen in de lucht, of hij stond reeds voor mijn bed. Hij wou weten, hoe alles gebeurd was. Ik vertelde het hem. « Simplicius, » zei hij, « ge staat er niet goed voor. Ik vrees, dat ge de gunst van uw meester verbeurd hebt. Zorg nu, dat ge uit mijn bed komt en mijn huis verlaat, zooniet val ook ik nog in ongenade. » Zoo ondervond ik, voor de eerste maal, wat het is in ongenade te vallen.

Ik ging naar het huis van mijn meester. Iedereen sliep er nog, behalve de kok en een paar meiden. De kok maakte een ontbijt klaar van de overschotjes. Inmiddels ruimden de meiden de kamers, waarin men gisteren gebrast had. De vloeren lagen vol ge-

broken roemers en glasscherven. Groote vlekken bier en wijn maakten van den vloer een soort landkaart met zeeën, eilanden en vasteland. Het rook er nog walgelijker dan in mijn ganzenhok. Derhalve keerde ik maar liever naar de keuken terug. Bevend van angst wachtte ik op wat komen moest, als mijn meester zou uitgeslapen zijn. Ik mijmerde over het armzalige leven van mijn kluizenaar en zou blij geweest zijn, naar hem te mogen terugkeeren.

Niet zoodra was mijn meester opgestaan, of hij zond zijn lijfwacht om mij uit het ganzenhok te halen. Die meldde hem, dat ik er reeds vandoor was en in de keuken zat. Intusschen verschenen de gasten van gisteren voor het ontbijt. Ook mijn predikant was er bij. Mijn meester wou hem nog spreken vóór het maal. Hij vroeg of de predikant mij voor een slimmerd hield dan wel voor een gek, voor een simpele of voor een booswicht. Hij vertelde, wat ik had uitgehaald. Hij kon met mij niets aanvangen en wou me weer naar den duivel jagen.

De gasten waren intusschen weer allemaal op het tooneel verschenen. De tafels werden gedekt. De Vermouth en de citroenwijnen moesten de hoofden en de magen weer in orde brengen. Toen vroeg de predikant over mij te mogen praten. Hij vertelde hoe zonderling ik het dansen had gevonden, daar ik zooiets nog nooit had gezien. Hij bracht ook de

verklaring te berde, die mijn makker er van gegeven had. Daardoor had ik die voorname dame vastgegrepen en was ik in het ganzenhok terechtgekomen. Dat alles wist hij zoo smakelijk te vertellen, dat ieder er om lachen moest. Hij verschoonde mijn dwaasheid en onwetendheid zoo behendig, dat mijn meester kalm werd en ik weer bedienen mocht bij de tafel.

Ten einde zijn gasten een pleziertje te gunnen vroeg mijn meester mij, welk leergeld ik mijn makker voor zijn uitleg betaald had. Toen ik bedremmeld : « Niets ! » antwoordde, zei hij : « Dan doe ik het wel in uw plaats ! » Hij liet den jongen in een tobbe binden en flink afranselen.

Daarop vertelde de hofmeester, dat ik laatst van de wallen was gekomen, en sindsdien wist, waar donder en bliksem vandaan komen ; ik had, beweerde hij, groote boomstammen, van binnen hol, op halve wagens zien liggen. Soldaten staken in de holte bloemkoolzaad en witte beeten, waarvan de staart was afgesneden. Langs achter kittelden ze vervolgens de boomstammen met een piek. Er sloeg dadelijk langs voor rook, donder en helsch vuur uit.

Nog andere grappen werden er op mijn kap verteld. Heel den duur van het ontbijt werd er over niets anders dan over mij gepraat. Ik moest zoo maar voortdoen, zeiden ze, dan werd ik mettertijd vast een knap hofnar

en een lustig tafelknecht, en zou nog menigen grooten heer zijn pret kunnen bezorgen, ja, een stervende aan 't lachen brengen.

HOOFDSTUK XXIII

Simplicius wordt tamboer en krijgt een bijnaam.

Terwijl men nog aan tafel zat te slampampen, diende de wacht den gezant aan van de Zweedsche regeering en reikte den gouverneur een schrijven. De gezant wachtte vóór de poort. Hij was gekomen om de vesting te keuren. Dat versmoorde dadelijk alle grappen. Het feestmaal verstomde, als een doedelzak waaruit de lucht ontsnapt. Muzikanten en gasten verzwonden als tabaksrook. Mijn meester spoedde zich met zijn adjudant, die den sleutel droeg, naar de poort. Hij liet zich door een afdeeling van zijn hoofdwacht vergezellen.

Hij schold op den plaaggeest, en wenschte dat de duivel hem den nek zou kraken, nog vóór hij in de vesting binnenkwam. Zoodra hij hem echter had binnengeleid en op de valbrug verwelkomd, scheelde het weinig of hij hield zelf de stijgbeugels, als blijk van zijn genegenheid.

Het eerbetoon tusschen beiden was zoo groot, dat de gezant afsteeg en te voet met mijn meester naar diens

woning kwam. Elkeen wilde beslist links gaan. « Ach! » dacht ik. « Hoe valsch toch zijn de menschen! Waarom houdt de een den ander zoo voor den gek? » De gezant werd vorstelijk onthaald. Hij dronk, tot men hem naar bed moest dragen. De volgende dagen, bij de monstering, ging het er lustig toe. Onnoozelaar die ik was, liet ik er mij toe verleiden den gezant te bedriegen. In minder dan één uur tijd had ik het geleerd. Het bestond in het slaan van de trom. Zoo kwam ik gelukkig door de keuring heen. Daar men echter meende, dat ik te dom was om bij het afroepen van een vreemden naam uit het gelid te treden en te antwoorden, moest ik Simplicius blijven. De gouverneur gaf me evenwel een bijnaam en liet mij als Simplicius Simplicissimus in het stamboek opschrijven. Dien naam heb ik gedragen, tot ik later mijn waren naam heb vernomen.

HOOFDSTUK XXIV

Simplicius wordt nar.

Toen de Zweedsche gezant er vandoor was, liet de predikant mij heimelijk in zijn huis ontbieden. Hij zei: « Luister, Simplicius, mijn kind! Ik weet bepaald, dat uw meester besloten heeft u nar te maken en u alle verstand te ontnemen. Hij heeft reeds een zotskap

voor u besteld. Morgen komt ge in een school terecht waar ge uw verstand moet verliezen. Geloof niets van al wat men u daar zal voorpraten; doe maar alsof ge alles gelooft. Als ge het narrenpak aanhebt, kom dan terug naar mij. Ik zal u dan verder helpen. Ik ben met u begaan en het ongeluk, dat u te wachten staat, spijt me geweldig. Intusschen zal ik God bidden, dat hij uw verstand en uw gezondheid beware. »

Het gebeurde zooals de predikant gezegd had. Amper was ik ingeslapen, of vier kerels met duivelstronie kwamen voor mijn bed en sprongen in 't rond als goochelaars en vastenavondzotten. De een droeg een gloeienden haak, de ander een brandende fakkel. De twee overigen trokken mij uit bed, dansten een tijdje met mij heen en weer en trokken me dan de kleeren van het lijf. Ik deed, alsof ik hen voor echte duivels hield en begon klagelijk te weenen. Zij gaven mij te verstaan, dat ik met hen mee moest. Ze wonden een handdoek om mijn hoofd, zoodat ik zien noch hooren noch roepen kon.

Ik beefde als een espeblad. Langs omwegen voerden ze mij naar den kelder. Daar brandde een groot vuur. Ze knoopten den handdoek weer los en gaven mij Spaanschen en Malvezijwijn te drinken. Ze zeiden, dat ik gestorven was en nu in de hel kwam.

Ik deed alsof ik alles geloofde. Ik had echter al lang

in de gaten dat die duivels mijns meesters lijfwachten waren, alhoewel ze hun stem veranderden. « Zuip maar dapper door, » zeiden ze, « want ge blijft nu eeuwig bij ons. Zoo ge onze kameraad niet wilt zijn, werpen we u in dit vuur hier! » Ik dronk mijn paart mee. Zij echter vonden den drank danig smakelijk en dronken veel meer dan ik. Ze waren ook veel rapper zat. Ik deed alsof ik het ook was, en zwijmelde heen en weer, zooals ik het door de gasten van mijn meester had zien doen. Ten slotte wou ik niet meer drinken, maar slapen. Ze joegen mij in alle hoeken en kanten van den kelder rond, zoodat ik het uitzicht had van een zot. Toen ik opzettelijk neerviel, pakten ze mij beet en deden, alsof ze mij in het vuur wilden slingeren. Drie dagen en twee nachten bracht ik aldus in den dompigen kelder door. Mijn kop stond springensgereed. De foltergeesten rolden mij in een laken en priegelden me zoodanig, dat ik in zwijm viel en als dood bleef liggen. Ik weet niet, wat ze verder met mij hebben aangevangen. Toen ik tot mezelf kwam, was ik niet meer in den kelder bij de duivels, maar zat onder de klauwen van drie oude wijven in een prachtige zaal. Leelijker wijven had ik op den aardbol niet kunnen vermoeden. Aanvankelijk hield ik ze voor echte helsche geesten. Weldra zag ik dat de een onze eigen waschvrouw was, de andere waren de vrouwen van twee lijfwachten. Ik deed alsof mij

al de beenderen gebroken waren en ik ze niet meer bewegen kon. Ik had er ook niets tegen op, dat ze mij de kleederen van het lijf trokken en mij in een rijkemansbed stopten. Ze hoefden me niet te wiegen. Ik sliep meer dan vierentwintig uur aan één stuk.

Toen ik mijn oogen weer opende, stonden er aan mijn bed twee mooie, gevleugelde knapen, in wit hemd. Ze droegen paarlen en gouden kettingen. De een had een schaal met koeken, suikergebak en marsepein in de hand, de ander een vergulden beker. Ze trachtten me wijs te maken dat ze engelen waren. Ik was nu in den hemel, daar ik het helsche vuur overwonnen had en 's duivels grootmoeier ontsprongen was. Ik mocht wenschen al wat mijn hart begeerde. Ik had dorst en wenschte te drinken. Ze gaven mij den gouden beker. Er was geen wijn in, maar een slaapdrank. Nauwelijks had ik het goedje door de keel of ik viel in slaap.

's Anderendaags lag ik niet meer in den hemel bij de engelen, maar in mijn oud ganzenhok. Het was er gruwelijk donker, als in een kelder. Ik had een kleed van kalfsvel aan met de ruwe zijde naar buiten. Over mijn hoofd was een soort monnikskap getrokken, waarboven twee ezelsooren uitstaken. Ik moest lachen om mezelf. Te zien aan het nest en aan de pluimen, waarin ik stak, moest ik een rare vogel zijn. Ik dankte

God, dat Hij mij mijn verstand gaaf had laten behouden, en nam me voor, mijn lot verduldig te dragen en zoo dwaas mogelijk te doen.

HOOFDSTUK XXV

Wat Simplicius als nar beleeft.

Ik stelde me dan maar aan als een hongerig kalf, dat naar zijn moeder verlangt. Mijn geschreeuw werd weldra gehoord door twee soldaten, die bij mij de wacht moesten houden. Ze vroegen wie daarbinnen was. Ik antwoordde : « Gekken die gij zijt, hoort gij dan niet, dat er hier een kalf zit? » Ze openden den stal, brachten mij buiten en deden verbaasd, omdat het kalf kon spreken. Ze overlegden, wat ze met mij zouden doen. Ze besloten, mij aan den gouverneur ten geschenke te geven. Die zou voor mij wellicht meer bieden dan de slachter. Ze brachten mij op straat en gingen naar het huis van den gouverneur. We werden opgevolgd door een bende straatbengels die, evenals ik, blaatten als kalveren. De twee soldaten brachten mij vóór den gouverneur. Deze gaf hun een handvol drinkgeld. Mij beloofde hij dat ik het bij hem goed zou hebben. Ik zei : « Goed, heer. Maar zoo ge uit mij een treffelijken os wilt zien groeien, moogt ge me niet meer in het ganzenhok

laten opsluiten. » De gouverneur beloofde het. Hij zag er goedgemutst uit, omdat hij een lustigen nar uit mij had gemaakt. Ik echter dacht : « Wacht maar, heertje! Ik heb de vuurproef doorstaan. We zullen zien, wie van ons beiden de grootste gek is! »
Juist dreef een boer zijn vee naar den drinkkuil. Met kalvergebleer stormde ik buiten, achter de koeien aan, en deed alsof ik zuigen wilde. De koeien schrokken en stoven uiteen, alsof er een zwerm horzels op hen losgelaten was. De drijvers konden ze natuurlijk niet meer bijeenhouden. Dadelijk liep het volk op een hoop. Mijn meester lachte tot berstens toe en riep : « Één zot maakt honderd zotten! » Ik echter dacht : « Trek aan uw eigen neus, want gij zijt er ook bij! » Overal werd ik thans « kalf » genoemd. Ik zocht nu ook voor ieder een beteekenisvollen bijnaam en doopte elk naar zijn eigenschappen.
Onder de maaltijden betrok ik in de eetzaal ook weer mijn dienst, maar kwam voortdurend met zonderlinge dingen aandragen. Moest ik eten, dan wilde ik geen menscheneten hebben, alleen maar gras. Dat was er niet te krijgen, daar het midden in den winter was. Ik liet me dan maar overhalen menscheneten te gebruiken, daar ik gewoonlijk een schromelijken honger had.
Mijn meester merkte, dat ik zin had voor muziek. Hij liet me te leer gaan bij een voortreffelijken fluit-

speler. Ik leerde vlug, en spoedig had ik mijn leermeester overvleugeld, daar ik beter zong dan hij. Zoo bezorgde ik mijn meester veel genoegen. Alle officieren waren mij genegen; de rijke burgers ontzagen mij; huisgenooten en soldaten waren vriendelijk, wijl zij wel zagen dat mijn meester van me hield. Ze gaven mij allerlei dingen. Ik kreeg tamelijk veel geld, hetwelk ik meestal doorgaf aan mijn predikant. Ik kende de waarde van het geld toen nog niet. Daar niemand mij leelijk durfde bezien, maakte ik mij ook geen zorgen. Mijn lichaamskrachten namen zichtbaar toe. Het was me goed aan te zien, dat ik mij niet meer kastijdde als in het woud, maar me te goed deed aan Rijnwijn en Hanauerbier. In dezen ellendigen tijd moest ik zulks aanzien als een gunst Gods, want gansch Duitschland stond toen in oorlog. Honger en ziekte woedden alom. Hanau zelf werd door den vijand belegerd. Mijn meester was voornemens mij, na de belegering, aan Kardinaal Richelieu of den hertog van Weimar ten geschenke te geven. Hij hoopte daardoor hun genegenheid te verwerven. Ook wilde hij mij niet langer in dat narrenpak zien rondloopen, wijl ik meer en meer op zijn afgestorven zuster ging gelijken. De predikant achtte den tijd gekomen om mij weer verstandig te gedragen. Mijn meester ging daarmee akkoord.

HOOFDSTUK XXVI

Simplicius wordt door Kroaten geroofd.

Het jaloersche geluk wilde mij echter zoomaar niet uit mijn narrenpak laten ontglippen en gunde mij niet langer mijn heerlijke leventje. Op zekeren dag, toen ik met andere knapen vóór de vesting op het ijs aan 't ravotten was, kwam er onvoorziens een bende Kroaten aandraven. Zij grepen ons vast, zetten ons vóór op een onbereden boerenpaard, dat ze maar pas gestolen hadden, en joegen er met ons vandoor. De Hanauers riepen alarm, sprongen te paard en zetten de Kroaten achterna. Ze konden ons echter niet bevrijden. De Kroaten reden met ons door tot in Budingen. Daar voederden ze hun paarden en leverden er de Hanauerjongens uit tegen een goed losgeld. Ook de paarden en het andere gestolen goed verkochten ze. Mij echter lieten ze niet vrij. Ze braken op vóór het nacht werd en trokken door het Budingerwoud naar het Fuldastift. Onderweg stalen ze wat ze konden. Deze rooverij en plunderingen beletten hen niet zeer snel vooruit te komen. Zoo kwamen we 's avonds aan het stift Hersfeld, waar ze hun inkwartiering hadden. De buit werd verdeeld. Ik kwam den overste als aandeel toe.
Bij dezen heer vond ik alles zeer walgelijk en onbe-

grijpelijk. De Hanausche lekkere beetjes veranderden in grof, zwart brood en mager rundsvleesch, of bij uitzondering een stuk gestolen spek. Wijn en bier werden water. In plaats van in bed moest ik bij de paarden op stroo slapen. In plaats van op de fluit te spelen, moest ik evenals de andere jongens, onder de tafel kruipen, huilen als een hond en me de sporen laten geven. Dat was geen grapje. Het was gedaan met uit wandelen gaan; in de plaats moest ik de paarden roskammen, de stallen uitmesten of om eetwaar rijden. Zulks beteekende : de dorpen afrotsen, er stelen en rooven wat er te pakken viel, en boeren en vrouwen folteren. Op één en dezelfde plaats toefden we niet lang. We waren nu hier, dan daar. Nu eens overvielen we, dan weer werden we zelf overvallen.

Zoo'n rusteloos bestaan beviel mij heelemaal niet, en ik verlangde terug naar Hanau. Het ergste was nog dat ik me door de jongens niet kon doen verstaan en me moest laten stooten, plagen en slaan. Mijn overste moest ik dikwijls Duitsche liederen voorzingen. Ik kreeg er dan zoodanig van langs, dat het roode sap me uit den muil liep. Ten slotte legde ik mij toe op het koken en op het onderhouden van mijns meesters geweer. Daardoor verwierf ik zijn gunst. Hij liet mij een nieuw narrenpak uit kalfsvel maken met nog grooter ooren dan voordien. Een fijnproever

was mijn meester niet. Voor mijn kookkunst had ik dan ook geen bizonderen aanleg noodig. Daar er dikwijls gebrek was aan zout, smout en kruiden, werd ik mijn ambt beu.
De lente kwam in het land, en ik overlegde hoe er best vandoor te gaan. Rondom ons kwartier lag het vol schapen- en koeienmest. Ik begon alles naar het veld te brengen. Mijn meester vond zulks zeer goed. Eens dat het donker geworden was, kwam ik niet meer terug en ontvluchtte in het nabije woud.

HOOFDSTUK XXVII

Simplicius snapt goeden buit en wordt weer woudbroeder.

Pas was ik enkele uren van de Kroaten weg of ik had weer pech. Een bende struikroovers kreeg mij te pakken. Ze meenden aan mij een goede vangst te hebben, daar ze in de duisternis mijn narrenkleed niet konden onderscheiden. Een van hen wilde dadelijk geld van me hebben. Hij lei handschoenen en vuurroer op den grond en begon mij te doorzoeken. Middelerwijl vroeg hij mij : « Wie zijt ge? Hebt ge geen geld? » Toen hij daarop mijn harig kleed en mijn lange ezelsooren voelde en vonken uit de dierenhuid

zag slaan, schrok hij zoodanig dat hij ineenkromp. Ik had het dadelijk in de gaten en ving aan met mijn beide handen over mijn kleed te wrijven; het vonkte alsof ik vol solfer stak. Meteen riep ik met schrikwekkende stem : « Ik ben de duivel en zal u en uw kornuiten den hals kraken! » Het maakte hen zoo bang, dat ze vierklauwens op de vlucht sloegen. In het donker van den nacht stieten ze voortdurend tegen steenen en struikelden over boomstammen. Ze vielen, doch snelden weer dadelijk voort, tot ik niets meer van hen hoorde. Ik moest om dat gek gedoe zóó lachen, dat het bosch er van galmde.

Ik wilde nu verder gaan, doch struikelde over een vuurroer. Ik nam het mee. Bij de Kroaten had ik met zulk tuig leeren omgaan. Na een paar schreden stiet ik op een ransel, evenals mijn kleed uit kalfsvel gemaakt. Ik raapte hem op en merkte, dat er een patronentasch met poeier, lood en ander toebehooren was aan vastgehecht. Ik hing alles om, wierp als een soldaat het geweer op den schouder en verborg me in een struik om wat te slapen.

Toen het dag werd, keerden de roovers terug om hun ransel en vuurroer. Ik spitste de ooren als een vos en hield me nog stiller dan een muis. Als ze niets vonden, werden de twee, die voor mij op de vlucht waren geslagen, uitgelachen. « Foei, laffe domooren, ge moest u schamen! Ge hebt u laten verschalken door

een fijnaard en u het geweer laten ontfutselen! » De anderen zwoeren echter, dat ik de duivel in persoon was geweest. De horens en de ruige huid hadden ze zelf gevoeld. De andere : « Het laat me koud of het de duivel dan wel zijn grootmoeder geweest is. Als ik mijn ransel maar terugheb! » Een van hen, ik geloof hun aanvoerder, antwoordde : « Wat moet de duivel nu met geweer en ransel? Ik wed, dat de kerel beide heeft meegenomen! » Een ander meende : « Er kunnen intusschen boeren voorbijgekomen zijn en alles hebben meegenomen. » Het was de meening van meest allen. De twee eersten bleven er echter bij, dat ze den duivel in persoon hadden ontmoet.

Na lang rondsnuffelen trokken ze verder. Ik opende den ransel om er eten in te zoeken. Bij den eersten greep trof ik er een geldbeugel in aan, met driehonderd zestig dukaten. Ik was er danig blij mee. Mijn vreugde werd nog grooter, toen ik een rijken mondvoorraad ontdekte. Opgeruimd schoof ik mijn ontbijt door de keel. Ik dronk aan een bron en telde nog eens mijn mooie dukaten. Zoolang ik eten had, bleef ik in het woud. Eens mijn ransel leeg, joeg de honger mij naar de boerenwoningen. 's Nachts drong ik in kelders en keukens, en nam er wat ik vond en dragen kon. Ik sleepte alles naar een wilde plek in het woud en leefde er als een kluizenaar. Nu echter stal ik voortdurend, bad weinig en had geen vast verblijf. Een

geluk voor mij, dat het lente was en ik met mijn roer vuur kon maken.
Tijdens mijn zwerftochten door de bosschen, trof ik hier en daar boeren aan; altijd sloegen ze voor mij op de vlucht. Waarom ze zulks deden, begreep ik niet. Had de oorlog hen zoo schuw gemaakt of hielden ze mij voor een boozen vijand? Eens verdoolde ik in het woud. Ik achtte mijn mondvoorraad reeds verloren en ik vreesde terug wortelen en kruiden te moeten gaan eten. Tot mijn groote vreugde hoorde ik twee houthakkers. Ik ging op het geluid af. Zoodra ik de hakkers hoorde, greep ik een handvol dukaten, sloop dichterbij, toonde hun het geld en zegde : « Heeren, als u me helpt, krijgt u dit geld. » Zoo gauw ze mij in de gaten hadden, lieten ze hak en bijl in den steek en sloegen op de vlucht. Ook hun broodzak met kaas lieten ze in den brand. Ik stak alles in mijn ransel, trok terug het woud in en nam mij voor nooit meer onder de menschen te komen.
Lang prakkezeerde ik daarover. Mijn besluit was : « God weet wat er met u nog gebeurt! Geld hebt ge genoeg. Als ge het bij goede lieden in veiligheid brengt, kunt ge er nog een heelen tijd van leven. » Ik sneed dan mijn ezelsooren af, maakte er twee armbanden van en borg daarin mijn dukaten. Halfweg den elleboog bond ik ze aan mijn armen. Zoo was mijn schat veilig bewaard. Ik trok terug naar de

boeren en nam van hun voorraad, wat ik noodig had. Hoewel nog altijd simpel van geest, was ik toch slim genoeg om nooit tweemaal op dezelfde plaats te gaan stelen. Ik had er dan ook veel geluk bij en werd nooit gesnapt.

HOOFDSTUK XXVIII

Simplicius danst met de heksen.

Het ging naar het einde van Mei, toen ik andermaal op dergelijke manier aan eten wilde geraken. Ik sloop een boerderij binnen. Ongezien kwam ik in de keuken. Ik merkte dadelijk dat de menschen nog op waren. Daarom zette ik de keukendeur, die uitgaf op den hof, wagenwijd open, om, bij het eerste onraad, dadelijk weg te komen. Muisstil bleef ik liggen tot de menschen sliepen. Plots zag ik in de deur, die op de woonkamer uitgaf, een spleet. Ik ging loeren of de bewoners zich nog niet klaarmaakten om naar bed te gaan. In plaats van een lamp, bibberde er een blauwe vlam op de bank. De lieden smeerden bezems, rieken, stoelen en banken in met zalf. Vervolgens gingen zij er op zitten en vlogen dan een na een langs het venster naar buiten. Ik schrok geweldig. Maar aan angstwekkende dingen was ik reeds gewoon geraakt. Ik had ooit nóg over spoken en heksen hooren praten.

Derhalve stapte ik de kamer binnen en zocht er naar dingen die ik kon meenemen. Ik ging op een bank zitten. Ik was nog niet fijn gezeten, of daar vloog ik met bank en al langs het venster naar buiten. Alles had maar één seconde geduurd. Ik kwam terecht in een grooten hoop volk. Mogelijk had ik van schrik niet gemerkt hoe lang de reis had geduurd.
Men danste daar een wonderen dans, zooals ik er nog nooit één gezien had. Ze grepen elkanders handen en vormden aldus kringen. Met de ruggen naar mekaar, keerden ze de gezichten naar buiten. De middenste kring bestond uit zeven of acht personen, de tweede uit dubbel zooveel. En zoo verder, tot de laatste kring uit wel tweehonderd personen was gevormd. De eene kring danste naar links, de andere naar rechts. Ik kon de ronden niet tellen, noch zien waarrond ze in het midden dansten. Het dansen kwam erg koddig voor, wijl de koppen zoo potsierlijk door mekaar warrelden. Even eigenaardig was de muziek. In plaats van fluiten en schalmeien hadden de muzikanten adders en hazelwormen, waarop ze dapper bliezen. Eenige hadden ook katten, op wier staarten ze vingerden als op een fluit. Andere speelden doedelzak op paardenkoppen, of harp op koegeraamten. Eén had een hond onder den arm en speelde lier op diens staart. De duivel trompette door zijn neus. Als de dans ten einde was, begon het helsch gezelschap

te razen en te huilen, te draaien en te woelen als waren ze allen bezeten. Ge kunt denken wat een schrik ik kreeg!
Na dit afgrijselijk lawaai kwam er een kerel op mij toe, met een gruwelijke pad onder den arm. Haar darmen waren uit het lijf gerukt en terug in haar muil gestopt. Ik werd er vies van. De kerel zegde : « Kijk, Simplicius, ik weet dat gij een bekwaam fluitspeler zijt. Laat ons een mooi stukje hooren! » Bij het hooren van mijn naam schrok ik zoo hevig, dat ik haast omviel. Evenals een kalkoen trok de kerel zijn neus in en uit. Hij stiet mij daarbij op de borst dat ik bijna stikte. Zoo luid ik kon begon ik te roepen : « Heer Jezus-Christus! » In één oogwenk was heel het leger verdwenen en werd het weer pikdonker. Ik was zóó bang, dat ik op den grond viel en wel honderd kruiskens sloeg.

HOOFDSTUK XXIX

Simplicius komt bij de keizerlijken en wordt weer nar.

Ik bleef op mijn buik liggen tot het dag werd. Ik had den moed niet om recht te staan. Overigens twijfelde ik of niet alles een droom was. Toch sliep ik in. Omstreeks negen uur werd ik door voorbijgaande soldaten

gewekt. Ze brachten mij naar een windmolen, maalden er graan en voerden mij verder mee naar hun legerplaats vóór Maagdenburg. Hier werd ik den overste ten geschenke gegeven. Deze vroeg wie ik was, van waar ik kwam, en wie mijn meester was geweest. Ik legde hem alles haarfijn uit. Van mijn dukaten sprak ik natuurlijk niet. Intusschen stond er reeds een groote menigte rond mij geschaard. Daaronder was er een die vorig jaar in Hanau gevangen werd genomen en nu terug bij de keizerlijken was gekomen. Hij herkende mij en riep : « Hoho! Dat is het kalf van den gouverneur van Hanau! » De overste vroeg hem inlichtingen over mij. De kerel wist niets dan dat ik goed op de fluit speelde, dat de Kroaten mij hadden gesnapt en dat de gouverneur spijt had mij verloren te hebben daar ik een goede nar was. De overste liet een fluit halen en beval mij een lied te spelen. Ik wilde echter eerst wat eten hebben en zei : « Een leege buik als de mijne en een dikke als de doedelzak maken zeker ruzie. » Ik kreeg dan eerst een fijn brokje te eten en een frisschen dronk bier. Dan liet ik mijn fluit en mijn stem op hun best hooren. Al wat me inviel babbelde ik ordeloos door mekaar, zoodat de menschen stellig meenden een werkelijken nar voor te hebben. De overste vroeg waar ik naartoe wilde. Ik antwoordde, dat het voor mij allemaal eender was. Wij gooiden het dan op een akkoord : ik zou bij hem

blijven en zijn hofjonker zijn. Hij wilde weten waar mijn ezelsooren gebleven waren. « Ja, » antwoordde ik, « moest ge weten waar die zitten, ze zouden u ook niet misstaan! »

Op korten tijd stond ik bij de hoogere officieren van het hertogelijke en het keizerlijke leger goed aangeschreven. Het geld dat ik kreeg dronk ik met mijn vrienden op. Toen ik van mijn overste een eigen fluit had gekregen — hij dacht zeker dat ik eeuwig bij hem ging blijven! — mocht ik niet langer in de twee legers rondzwerven. Mijn overste stelde een hofmeester aan om mij in het oog te houden en wien ik moest gehoorzamen. Die hofmeester was me een kerel naar mijn hart : stil, verstandig, belezen en vol kundigheden. 's Nachts moest ik in zijn kamer slapen en overdag mocht ik geen oogenblik van onder zijn oogen gaan. Hij was raadgever van een vooraanstaand vorst en was zeer rijk geweest. De Zweden hadden hem heelemaal ten onder gebracht. Zijn vrouw was gestorven, zijn eenige zoon had, uit armoede, niet verder kunnen studeeren. Die diende nu bij mijn overste, en wachtte slechts op het einde van de vijandelijkheden aan den Elbestroom om andermaal zijn geluksster te beproeven.

HOOFDSTUK XXX

Simplicius krijgt twee vrienden en ziet hoe de menschen met het dobbelspel hun geld verliezen.

Daar mijn hofmeester niet jong meer was, kon hij niet den ganschen nacht doorslapen. Derhalve achterhaalde hij spoedig, dat ik eigenlijk geen nar was, zooals ik het uitgaf. Te middernacht werd ik wel eens wakker en mediteerde dan over al de gebeurtenissen uit mijn leven. Ik kroop uit bed en somde al de weldaden op die God mij had geschonken, al de gevaren waaruit Hij mij verlost had, en ik dankte Hem. Ik bad Hem om vergeving en om verlossing van mijn narrenpak. Zwaar zuchtend legde ik me dan weer neer en sliep verder.

Mijn hofmeester hoorde alles, maar deed alsof hij vast sliep. Daar dit verschillende nachten achtereen gebeurde, zag hij in dat ik eigenlijk meer verstand had dan al de anderen. In onze kamer praatte hij er niet over, daar de muren te dun waren en hij niet wilde dat iemand mijn geheim kende. Op zekeren dag ging ik wandelen achter de legerplaats. Gaarne stond mijn hofmeester zulks toe om aldus in de gelegenheid te zijn met mij te kunnen praten. Ergens op een eenzaam plekje sprak hij : « Lieve, jonge vriend, ik heb het goed met u voor. Ik ben blij met u eens alleen

te kunnen praten. Ik weet dat gij geen nar zijt en dat gij in dezen toestand niet langer kunt leven. Zoo ge mij als een eerlijk man wilt vertrouwen, vertel me dan uw lotgevallen opdat ik u met raad en daad helpe verlossen van uw narrenpak. »

Van louter vreugde viel ik hem om den hals. Wij gingen op den grond zitten, en ik vertelde hem heel mijn leven. Hij bekeek mijn handen, want hij kende het handlezen. Hij verwittigde mij tegen een levensgevaar en raadde mij aan, het narrenpak in de eerste dagen niet af te leggen. Ik dankte voor zijn genegenheid, zijn raad, en smeekte hem verder mijn trouwe vriend en vader te willen zijn, daar ik alleen was op de wereld.

We stonden recht en gingen naar het speelplein, waar aan tafels gedobbeld werd en op alle toonaarden gevloekt en gezworen. Al die gekke menschen wilden winst opstrijken, wat voor ieder van hen toch onmogelijk was. Allen beproefden ze hun geluk, de eenen met verstandige, de anderen met valsche worpen. De winners lachten, de verliezers klemden de tanden opeen, vloekten en sakkerden. Zoo tuischten ze en stalen mekaar het geld af, dat ze wellicht ook zelf hadden geroofd of met levensgevaar en zwaren arbeid verdiend.

Terwijl ik die dwaze spelen zoo stond te bekijken, vroeg mijn hofmeester hoe dit alles mij beviel. Ik

antwoordde ; « Het bevalt mij heelemaal niet dat men God zoo gruwelijk lastert. Van de zaak zelf versta ik niets. » — « Weet dan dit : het is hier de slechtste, de afschuwelijkste plaats van het leger. Wie een stap naar hier doet om te spelen, loopt gevaar niet alleen zijn geld, zijn lijf en leven te verliezen, maar bovendien zijn zielezaligheid. Ik zeg u dit, Simplicius, opdat ge nooit in uw leven spelen zoudt. » Ik sloeg een kruis en begreep niet hoe men in een christelijk leger dingen toeliet, die de duivel zelf heeft uitgevonden.
Mijn hofmeester stelde mij ook voor aan zijn zoon, schrijver in het hertogelijke leger. Hij heette zooals zijn vader : Ulrich Hartebroer. Ik sloot dadelijk vriendschap met hem. Wij zwoeren mekaar broederlijke trouw in lief en leed. Ook mijn overste mocht den schrijver goed lijden en koesterde het voornemen hem tot regimentsschrijver te bevorderen. Naar die functie stond ook de huidige schrijver van den overste. Ik merkte dat die man schrikkelijk jaloersch was op mijn nieuwen vriend, dat hij hem een beentje wilde lichten en ten gronde helpen. Ik deelde mijn nieuwen broeder mijn argwaan mee, en stelde hem op zijn hoede tegen dezen Judas. Hij echter zag er geen beenen in, daar hij den schrijver met pen en degen de baas was, en bovendien de gunst van den overste genoot.

HOOFDSTUK XXXI

Hartebroer wordt door een zwaar ongeluk getroffen.

In oorlogstijd is het gewoonte dat oude, beproefde soldaten tot provoost worden gepromoveerd. In ons regiment hadden wij er ook zoo een. Hij was echter een doortrapte aartsschelm en stond aangeschreven als een ware toovenaar en duivelbanner. Hij had de faam zelf onkwetsbaar te zijn en het anderen te kunnen maken. De gevangengenomen soldaten die hem onder handen vielen, kregen het erg te verduren. Toch waren er lieden die gaarne met hem omgingen; zoo Olivier, onze schrijver. Hoe grooter dezes nijd werd ten opzichte van den jongen Hartebroer, te vertrouwelijker ging hij met den provoost om.
Op zekeren dag beviel de vrouw van mijn overste van een jongen zoon. De doop werd vorstelijk gevierd. Ook de jonge Hartebroer werd tot het feest uitgenoodigd. Zulks was voor Olivier de gelegenheid om zijn beraamde schelmstuk te voltrekken. Toen alles voorbij was, werd de groote, gouden drinkbeker van mijn meester vermist. Even nadat de gasten weg waren, was die er nog.
De hofpage zei dat hij hem het laatst bij Olivier had gezien. Die wou echter niet bekennen. De provoost werd er bij gehaald om door zijn tooverkunst den

dief te ontmaskeren. Daar wij ons allen onschuldig voelden, kwamen wij goedgeluimd in de kamer van den overste bijeen. De een bekeek den ander en was benieuwd waar de beker vandaan zou komen. De provoost bromde enkele woorden. Uit broekzakken, mouwen, botten en broekspijpen kwamen kleine hondjes te voorschijn gesprongen. Ze waren schoon van lijn en kleur en huppelden in de kamer rond. Ten slotte sprong bij Hartebroer uit zijn broekspijp een hondje te voorschijn, dat een gouden halsband droeg. Het verslond alle andere hondjes. Daarna werd het kleiner en kleiner. De halsband daarentegen werd altijd maar grooter, tot hij eindelijk veranderde in den drinkbeker van mijn meester.

Ieder geloofde nu dat niemand anders dan de jonge Hartebroer den beker had gestolen. De overste zegde hem : « Ondankbare schurk! Van morgen af wilde ik u aanstellen tot mijn schrijver. Nu zou ik u moeten opknoopen. Wijl uw vader een braaf en eerlijk man is, zal ik u sparen. Maak dat ge uit het leger wegkomt en dat ik u nooit meer zie! »

Hartebroer wilde zich verdedigen. Niemand luisterde naar hem. Voor ieder scheen zijn schuld zonneklaar. Toen hij heenging, viel de goede, oude Hartebroer in onmacht. De overste troostte hem, en zei dat een goed vader niet treuren moet om een verloren zoon.

Zoo kwam Olivier, met de hulp van den duivel, aan

de plaats die hij op een eerlijke manier nooit zou verworven hebben.

HOOFDSTUK XXXII

Simplicius helpt den jongen Hartebroer.

Toen de onmiddellijke overste van den jongen Hartebroer het voorval vernam, onthief hij hem uit zijn ambt. Van dan af had hij het op Hartebroer gemunt. Hartebroer werd door ieder veracht, zoodat hij zich dood wenschte. Zijn vader maakte zooveel uit het geval dat hij stervensziek werd. Daar hij voorzegd had den 26^{en} Juli in stervensgevaar te zullen zijn, vroeg hij den overste, zijn zoon nog eenmaal bij hem toe te laten om hem zijn laatsten wil te laten kennen. Ik woonde het weerzien bij en was getuige van hun leed. Ik zag echter, dat de vader vast aan de onschuld van zijn zoon geloofde. Hij had het spel van Olivier juist doorkeken. Maar hoe zouden ze den toovenaar machteloos maken? Ze besloten hun zaak aan God zelf toe te vertrouwen. De zoon zou trachten het regiment te verlaten en elders zijn geluk te beproeven.

Toen ze echter alles haarfijn geregeld hadden, kwamen ze geld te kort. Ze jammerden luid over hun armoede. Dan dacht ik aan mijn ingenaaide dukaten. « Hoeveel

geld hebt ge noodig? » vroeg ik. « Met een honderd daalders was ik uit den nood, » antwoordde de jonge Hartebroer. Ik zegde : « Broeder, als ge daarmee voortkunt, moogt ge gerust zijn. Ik geef u honderd dukaten. » — « Wat! Zijt ge dan werkelijk een nar, of houdt ge ons voor den gek? » — « Neen! neen, » zei ik, « ik wil u het geld werkelijk geven. » Ik trok daarop mijn wambuis uit, sneed een ezelsoor van mijn arm los, maakte dat open en liet er hem honderd dukaten uit tellen. Het overige behield ik en zegde : « Daarmee zal ik uw zieken vader verzorgen. »

Ze vielen mij om den hals, kusten mij en wisten niet wat doen van vreugde. Een engel noemden ze mij, dien God hun gezonden had. Ze wilden mij ook een schuldbewijs geven. Ik weigerde en vroeg enkel hun vriendschap. Hartebroer wou zweren zich te zullen wreken ofwel te sterven. Maar zijn vader verbood hem zulks. In de plaats daarvan liet hij ons zweren mekaar totterdood lief te hebben en in allen nood te helpen.

Hartebroer kocht zich nu vrij, en kon aldus eerlijk afscheid nemen. Met het overige geld trok hij naar Hamburg, kocht er twee paarden en liet zich als vrijschutter bij het Zweedsche leger inlijven.

HOOFDSTUK XXXIII

Simplicius verliest zijn vriend, den ouden Hartebroer.

Geen der knechten van mijn overste kon den ouden Hartebroer beter verzorgen dan ik. Daar de zieke met mij zeer tevreden was, liet de vrouw van den overste dit werk aan mij over. Zij bedacht hem met een en ander, en door mijn goede zorgen werd de zieke met den dag beter. Den 26^{en} Juli was hij bijna heelemaal genezen. Hij wilde echter te bed blijven tot de dag voorbij was. Intusschen ontving hij het bezoek van allerhande officieren, die van hem hun geluk of ongeluk wilden te weten komen. Ook de valsche Olivier kwam. Tot hem zegde de oude nadrukkelijk, dat hij een gewelddadigen dood zou sterven. Hij voegde er aan toe dat ik zijn dood zou wreken. Van toen af stond ik bij Olivier hoog in aanzien.
Den 26^{en} Juli nu verbood Hartebroer, iemand bij hem toe te laten. Hij lag stil voor zich uit te kijken en bad. 's Namiddags kwam een luitenant van de ruiterij en vroeg naar den stalmeester. Ik wees hem af. Maar hij liet zich niet gezeggen. Den schildwacht, door mijn overste vóór de ziekenkamer geplaatst, gebood hij hem bij den stalmeester toe te laten, wijl hij beslist met hem moest spreken. Dat alles hielp echter niet. Hij begon daarop te vloeken en te schimpen. Hij

had den stalmeester nog nooit thuis getroffen en nu deze thuis was, zou hij met hem niet mogen spreken! Hij sprong van zijn paard en probeerde zelf de deur te openen. Ik beet hem in de hand en kreeg een duchtige oorveeg terug.
Zoodra hij de kamer binnen was en mijn ouden Hartebroer zag, zegde hij : « De Heer vergeve mij dat ik de vrijheid neem, met u te komen spreken. » — « Wel, » antwoordde de stalmeester, « wat wenscht u dan, heer? » — « Ik wilde u slechts vragen dat gij mijn toekomst zoudt voorspellen. » De stalmeester antwoordde : « U moet mij verontschuldigen, heer, maar ik ben ziek en kan uw wensch niet vervullen. Bij dat werk moet ik te veel cijferen, en mijn zwak hoofd is daartoe nu onbekwaam. Morgen zal ik u gaarne dat genoegen doen. » — « Heer, » zei de luitenant « lees dan ten minste uit mijn hand. » — « Meneer, » antwoordde de oude Hartebroer, « dat is een bedrieglijke kunst. U moet me verontschuldigen vandaag, morgen zal ik alles doen wat u van mij verlangt. »
Maar de luitenant gaf het nog niet op. Hij trad op het bed toe, strekte zijn hand uit en zegde : « Heer, ik vraag slechts een paar woorden over mijn levenseinde. Als u iets kwaads voorzegt, zal ik dat aanzien als een teeken des hemels en mij beteren. Dus, om godswil, zeg mij de waarheid. »
De verstandige oude antwoordde kort : « Nu goed,

pas dan maar op dat ge, op dit oogenblik nog, niet gehangen wordt. » — « Wat, gij oude kinkel! » riep de luitenant die dronken was. « Dat durft ge aan een ruiter te zeggen! » Hij trok zijn degen en stak den ouden Hartebroer in bed dood.
De schildwacht en ik riepen dadelijk : « Moord! Moord! » Ieder greep naar zijn geweer. De luitenant probeerde op zijn paard te ontkomen. Het zou hem gelukt zijn ook, ware niet op hetzelfde oogenblik de keurvorst van Saksen met een groot gevolg voorbijgereden. Deze liet den luitenant dadelijk vastgrijpen. Toen hij vernam wat er gebeurd was, zei hij onzen generaal von Hatzfeld : « Sinds wanneer kan een zieke in het keizerlijk leger niet meer beveiligd worden tegen moordenaars? » Die strenge uitspraak was voldoende om den luitenant te veroordeelen. Nog denzelfden dag liet de generaal hem opknoopen.

HOOFDSTUK XXXIV

Simplicius op de vlucht. Hij verkleedt zich in een juffer en wordt voor verrader en toovenaar gehouden.

Als ik aldus mijn twee Hartebroers verloren had, kreeg ik een hekel aan heel het Maagdenburgsche leger. Ik was mijn narrenkleed zoo beu als rijstpap

die ge met den pollepel gegeten hebt. Ik was niet voornemens me nog langer door iedereen te laten begekken. Ik wou beslist mijn narrenpak kwijtspelen.

Olivier was, na den dood van Hartebroer, hofmeester geworden, en gaf mij dikwijls oorlof om met de knechten mee voeder te gaan halen. Eens kwamen wij langs een groot dorp. De knechten trokken de huizen binnen om te zien of er niets te plunderen viel. Ik trok ook ergens binnen, en zocht naar een oud boerenpak dat ik kon verwisselen tegen mijn narrenkleed. Ik vond echter niets dan vrouwenkleederen. Ik trok die aan en trok op straat. Nauwelijks was ik buiten of enkele ruiters schreeuwden : « Halt! Halt! » Ik liep echter naar enkele officieren en smeekte hen dat ze mij tegen de rekels zouden beschermen. Zij deden het ook. De vrouw van een ritmeester nam mij zelfs aan als meid. Daar ik had leeren koken, bakken en wasschen bij de Kroaten, was zij over mij zeer tevreden. Ik ben dan ook bij haar gebleven tot Maagdenburg, Havelberg en Perelberg ingenomen waren.

Toen er nu verteld werd, dat het Zweedsche leger in aantocht was, gingen de twee legers, het keizerlijke en het Saksische, er vandoor. Op dien tocht kwamen wij langs het regiment van mijn overste. Ik werd herkend, vastgegrepen en vóór hem gebracht. Hij liet me mannenkleederen bezorgen en leverde me dan over aan den ouden

provoost, die me liet boeien aan handen en voeten. Dat marcheeren met ijzers aan handen en voeten viel me erg lastig. 's Avonds werd ik voor den krijgsrechter gebracht en door hem onderhoord. Hij hield mij voor een Zweedschen spion. Hij liet me doorzoeken. De provoost deed dit grondig en vond ongelukkiglijk de twee ezelsooren met de dukaten. Toen klonk het : « Wat hebben we nog getuigenis noodig? Deze verrader heeft zeker een groot schelmstuk bedreven. Waarom anders zou een slimmerd zich in een narrenpak, of een man zich in vrouwenkleeren steken? Waarom zou hij overigens zooveel geld op zich hebben? Morgen wordt hij gefolterd. » Wat ik toen voelde kunt ge wel denken. Ik wist echter dat ik onschuldig was, en betrouwde op God. Maar ik besefte ook dat ik in groot levensgevaar verkeerde, en jammerde luid om mijn dukaten, die de rechter opstreek.
Maar vóór het proces zijn verder verloop kon hebben, waren de Zweden daar. Reeds van bij den aanvang verloren wij ons zwaar geschut. De provoost trok zich met zijn gevolg en de gevangenen achter de gevechtslinie terug. Toch waren wij in doodsgevaar. Het gruwelijke schieten, het geklepper der harnassen, het kraken van de lansen, het gehuil van gewonden en aanvallers, samen met het trompetten, trommelen en fluiten, dat alles vormde een gruwelijke muziek. Men zag niets dan een dikken

rook en stof, als om de ellende van de gewonden te verbergen. Boven het rumoer uit hoorden wij het jammerlijke weeklagen en de wilde kreten der strijders. De Zweden dreven de onzen verder achteruit. Ook de provoost moest met zijn gevangenen op de vlucht. Hij bedreigde ons met den dood, zoo we hem niet volgen wilden. Opeens kwam de jonge Hartebroer met nog vijf andere ruiters aanstormen en begroette den provoost met zijn pistool.

Hij riep : « Ha, hond! Toover nu ook maar jonge honden te voorschijn. Ik zal u voor uw moeite wel betalen! » Hartebroer schoot, maar de kogel schampte op den provoost af als op een aambeeld. « Hoho! » riep Hartebroer, « zijt gij er zóó een? Sterven zult ge in ieder geval! » Hij beval een musketier den provoost met een bijl dood te slaan. Zoo kreeg de provoost zijn loon. Hartebroer herkende me nu. Hij bevrijdde mij, liet mij te paard zitten en door een knecht in veiligheid brengen. Hijzelf, gedreven door roemzucht, waagde zich zoo ver in het keizerlijke leger dat hij gevangen werd genomen. Toen de overwinnaars hun dooden begroeven en den buit verdeelden, erfde een ritmeester mij, met een knecht en paarden. Ik werd paardenknecht. De ritmeester beloofde dat hij mij tot ruiter zou laten bevorderen, als ik me goed gedroeg en wat ouder zou zijn.

Kort daarna werd mijn overste bevorderd tot opper-

luitenant. Ik kreeg bij hem het ambt, dat in aloude tijden David bij Saül heeft gehad. Als we ergens ingekwartierd lagen, bespeelde ik de luit. Op marsch droeg ik zijn kuras. Hij kreeg bevel met een afdeeling ruiters een strooptocht te ondernemen in Westfalen. In een bosch tusschen Hamm en Soest werden wij door de keizerlijken overvallen en mijn meester werd gedood. Ik werd gevangengenomen. Een dragonder nam mij en het kuras als goeden buit mee naar Soest. Ik werd weer paardenknecht. Hij was mijn zesde meester in dezen oorlog.

HOOFDSTUK XXXV

Simplicius komt in het Paradijs en wordt soldaat.

Mijn nieuwe meester was een van de weinigen die in den hemel kunnen geraken. Hij was tevreden met zijn soldij en bedroog verder niemand. Al wat hij bezat had hij verdiend met de wacht op te trekken en uitgespaard op zijn wekelijksch loon. Elk dubbeltje naaide hij in zijn kleeren, en daar hij er zoo al een heelen voorraad had, moesten ik en zijn paard ook helpen sparen. Zoo kwam, dat ik me moest vergenoegen met droog roggebrood en water en, als het heel goed ging, een slok flets bier. Mijn keel werd rauw van dat zwart brood en mijn lijf mager. Op een nieuw pak

moest ik ook niet hopen, daar het zijne zelf al even erg gelapt en verhakkeld was als dat van mijn kluizenaar. Zijn zadel was nauwelijks drie duiten waard en zijn paard zóó uitgehongerd, dat geen Zweed noch Hes moest vreezen er door achternagezet te worden.
Zijn hoofdman stuurde hem dan ook naar het Paradijs, een vrouwenklooster, ten einde er wat op te knappen en zich te laten verzorgen. De nonnen hadden een stil, vroom mensch gevraagd. Mijn meester reed er dus naartoe. Ik moest te voet loopen, want hij had maar één paard. « Sapperloot! Wat een geluk, Siembrecht! » zegde hij, want hij kon mijn naam niet onthouden. « Wat zullen we slokken, als we in het Paradijs komen! »
« De naam is al een goed voorteeken. God geve, dat de werkelijkheid niet anders zij! » — « Voorzeker! » zei hij daarop. « Als we daar elken dag zoowat twee amen bier kunnen leegmaken, zal het er ons niet slecht vergaan. Maak u gereed! Ik ga me dadelijk een nieuwen mantel laten maken. Dan kunt gij mijn ouden hebben. Er zit nog een goede jas voor u in. »
Terecht zegde hij « ouden », want ik geloof vast dat hij den slag van Pavia (1525) nog had meegemaakt, zoo verweerd en versleten zag hij er uit.
Het Paradijs was nog beter dan wij hadden durven verhopen. In plaats van engelen vonden wij er vriendelijke jonkvrouwen, die ons zoo kwistig met spijs en

drank bedeelden, dat mijn balg weer dadelijk rond werd. We kregen er het beste bier, de fijnste worsten en het smakelijkste rundvleesch. Het zwarte brood leerde ik er vingerdik met boter smeren en met kaas beleggen. Zoo, tusschen een malsch brokje vleesch en een flinke kan bier, vergat ik al mijn vroeger lijden. Kortom, dit paradijs beviel me als was het reeds het echte. Spijtig maar dat het niet eeuwig zou duren en dat ik zoo haveloos moest rondloopen.

Vroeger had het ongeluk me hals over kop bestookt, maar nu scheen het geluk weer alles te willen goedmaken.

Op zekeren dag stuurde mijn meester mij naar Soest zijn bagage halen. Onderweg vond ik een ransel met scharlaken stof voor een mantel, en rood fluweel als voering. Ik nam het pak mee en ruilde het te Soest in tegen groene wollen stof, op voorwaarde dat de winkelier mij daaruit een kostuum zou laten maken en er een nieuwen hoed bij zou leveren. Ik had nog een paar schoenen en een nieuw hemd te kort. Ik gaf den sjacheraar de zilveren knoppen en snoeren, die bij den mantel behoorden. Daarvoor kreeg ik al wat ik noodig had, en kwam nagelnieuw uitgedoscht bij mijn meester in het Paradijs. Hij begon geweldig te sakkeren, omdat ik mijn vondst niet had meegebracht. Hij sprak zelfs van priegel. Zelf zou hij gaarne mijn kostuum hebben aangetrokken, maar

hij schaamde er zich voor. Het zou hem overigens niet gepast hebben ook.
De gierigaard schaamde zich nu, dat zijn knecht beter gekleed ging dan hijzelf. Derhalve reed hij naar Soest, leende geld bij zijn hoofdman en liet zich in 't nieuw steken. Hij moest echter beloven het geleende geld van zijn wekelijksche soldij te laten afhouden. Dat heeft hij ook altijd trouw nagekomen. Ten einde den hoofdman zijn geld terug te kunnen bezorgen, bleven we maar liever in het Paradijs en hadden er het mooiste luilekkerleven ter wereld. Eens den hengst van mijn dragonder geroskamd, gevoederd en gedrenkt, ging ik uit wandelen als een echte jonker.
In het klooster verbleef ook nog een musketier van de Hessen. Hij was een voortreffelijk vechter. Hij wilde zijn kunst niet verleeren en hield daarom elken dag oefening met mij. Ik werd er zoo lenig door, dat ik me niet schaamde me voor hem bereid te houden, zoo dikwijls hij dat maar verlangde. Met den jager van het klooster toog ik uit jagen. Gedurende dien herfst en dien winter leerde ik van hem alle mogelijke jachtknepen. Daar ik ook in 't groen gekleed ging en de gewone menschen mijn naam niet konden onthouden, noemden ze mij « het jagertje ». Ik leerde alle wegen en paadjes kennen, wat me achteraf zeer goed zou te pas komen. Bij slecht weer kon ik in velden en bosschen niet rondzwerven. Dan las ik

allerlei boeken, die de ekonoom van het klooster mij in bruikleen gaf. Zoodra de voorname kloostervrouwen bemerkten dat ik zingen kon en de fluit bespelen, hielden ze mij nauwkeurig in de gaten. En wijl ik mooi was van gestalte en aangezicht, namen ze mij voor een edelman en begrepen niet, hoe zoo een nette jonker bij zoo'n liederlijken dragonder dienst deed.
Zoo brachten wij den winter allergenoeglijkst door. Toen werd mijn meester afgelost. Het speet hem zoozeer dat hij er ziek van werd. Hij kreeg hooge koorts en drie weken nadien moest ik hem begraven. Ik maakte voor hem volgend grafschrift :

« Een schraalhans ligt hier, knap dragonder,
die nooit zijn bloed gaf, zelfs geen klonter. »

Van rechtswege had de hoofdman paard, geweer en de geheele nalatenschap van den dragonder moeten erven. Ik was toentertijd een frisch, hoogopgeschoten jongeling, van wien men mocht verwachten dat hij zijn man kon staan. Daarom werd mij alles aangeboden, zoo ik de plaats van mijn meester wilde innemen. Ik ging op het voorstel des te liever in, daar ik wist dat de dragonder in zijn oude broek een mooie som dukaten had ingenaaid. Mijn hoofdman hield dadelijk veel van mij en keek verlangend uit naar mijn aanstaande krijgsexploten.

HOOFDSTUK XXXVI

Simplicius wordt de « jager van Soest », en verwerft roem en buit.

De kommandant had een man noodig in den stal. Wijl hij mij daartoe voorbestemd had, zag hij mij niet graag soldaat worden. Hij wou mij niet voor een « man » laten doorgaan. Op zekeren dag liet hij mij roepen en zegde : « Luister, jagertje, gij moet mijn knecht worden. » Ik vroeg wat ik te doen zou hebben. Hij antwoordde : « Gij zult mijn paarden wachten ». — « Heer, » zei ik, « wij passen niet bijeen. Ik zou liever een meester hebben wiens paarden op mij wachten. Vermits ik zoo'n meester niet vinden kan, wensch ik soldaat te blijven. » Hij zegde : « Uw baard is nog veel te klein. » — « O neen, » zei ik, « 'k ben zeker mijn man te kunnen staan. Overigens maakt de baard niet den man, zooniet stonden de bokken hooger aangeschreven. » Hij zegde : « Als uw moed even groot is als uw muil, dan akkoord. » Ik antwoordde : « Daar zullen we bij de naaste gelegenheid nog eens over praten. » Hij liet me dus zijn wat ik was.
Nu begon ik de broek van den dragonder te bewerken. Uit haar ingewanden haalde ik het geld voor een goed soldatenpaard en voor het beste geweer, dat ik vinden kon. Alles deed ik glanzen als een spiegel. Ik liet

me weer een nieuw groen pak maken, daar dat « jager » mij beviel. Zoo reed ik weg, als een jong edelman, en zoo fier dat ik op mijn hoed een vederbos stak als een officier. Zulks bezorgde mij veel benijders, beleedigende woorden en zelfs oorvegen. Maar even moest ik toonen wat ik in het Paradijs geleerd had, of men liet mij met rust en zocht zelfs mijn vriendschap. Ik was zeer ijverig bij allerlei strooptochten te paard en te voet. Als we den vijand te gemoet trokken, wilde ik altijd de eerste zijn. Zoo kwam, dat ik op korten tijd door vriend en vijand gekend was. Beiden hielden van mij. Men vertrouwde mij de gevaarvolste expedities toe. Ik kreeg zelfs het bevel over geheele afdeelingen. Ik roofde als een Bohemer. Toch was ik verstandig genoeg om altijd een flink deel van mijn buit aan mijn oversten te geven. Zoodoende kon ik overal vrij mijn gangen gaan en werd ik zelfs geholpen.

De Zweedsche generaal graaf von Goetz, had in Westfalen drie bezettingen achtergelaten, te weten in Dorsten, Lippstadt en Coesfeld. Die bezettingen maakte ik het geweldig lastig. Nu hier dan daar lag ik voor hun poorten en gapte telkens een goeden buit weg. Overal kwam ik ongehinderd door. De menschen meenden, dat ik mij onzichtbaar kon maken en sterk was als ijzer en staal. Ik werd gevreesd als de pest. Dertig mannen zouden zich niet geschaamd hebben

voor mij op de vlucht te slaan, als ze mij met vijftien man in de buurt wisten. Als er ergens een gevaarlijke karwei op te knappen was, werd niemand anders gestuurd dan ik. Daardoor werd mijn geldbeugel al even groot als mijn roem. Mijn officieren en kameraden beminden hun « jager ». Mijn vijanden vreesden hem. De boeren hield ik door vrees en liefde aan mijn kant. Mijn tegenstrevers bestrafte ik en elken bewezen dienst beloonde ik rijkelijk. Haast de helft van mijn bezit gaf ik weg om goede inlichters te krijgen. Al de voornemens van den vijand kende ik. Ik doorzag zijn inzichten en smeedde er mijn plannen naar. Daar ik haast altijd geluk had, stond ieder verbaasd over mijn jeugdige kracht. Vele officieren en dappere soldaten uit het vijandelijke kamp wenschten mij te zien. Tegenover mijn gevangenen was ik steeds vriendelijk en vrijgevig. Gevangenen kostten mij soms meer dan de heele buit waard was. Ik liet ook nooit na een vijandelijken officier mijn eerbetuigingen te betoonen, indien zulks zonder plichtsverzuim kon gebeuren.

Ik zou gauw officier geworden zijn, was ik niet te jong geweest. Om dat op mijn leeftijd te worden, moest men van hoogen adel zijn. Bovendien kon mijn hoofdman mij niet promoveeren, daar er in zijn compagnie geen plaats beschikbaar was. Aan een anderen hoofdman wenschte hij mij anderzijds niet

af te staan, omdat hij aan mij meer dan een melkkoe zou verloren hebben. Hij maakte van mij echter een vrij man. Veel was het niet. Toch gaf het mij heel wat vóór op vele oude soldaten. Deze eer en de lof dien ik dagelijks ontving spoorden mij aan tot nog grootere dingen. Dag en nacht overlegde ik hoe het aan boord te leggen om nog meer roem en grootheid te vergaren. Ik wenschte dat ik bij den Trojaanschen oorlog was geweest of bij de belegering van een groote vesting. Ik betreurde, me niet dagelijks te kunnen meten met een vijand. Dwaas die ik was! Ik bedacht niet, dat de kruik zoolang te water gaat tot ze barst.

HOOFDSTUK XXXVII

Simplicius vertelt van zijn streken.

Ik moet nu nog enkele van de streken vertellen, die ik hier en daar uithaalde. Ze zijn niet alle even belangrijk, maar toch aangenaam en het beluisteren waard. Ik volbracht niet alleen gróóte dingen. Ook de kleine versmaadde ik niet, als ik maar eenigszins vermoeden kon dat er eer en roem mee te oogsten waren.

Ik vond een soort schoenen uit die men averechts kon aantrekken. De hakken kwamen dan onder de teenen. Op mijn kosten liet ik er zoo dertig paar

aanmaken. Als wij op strooptocht gingen, deelde ik die onder mijn manschappen uit. Aldus was het onmogelijk ons spoor te volgen. Nu eens droegen wij onze echte schoenen, dan weer de andere, die we in onzen ransel meenamen. Wanneer iemand op de plaats kwam waar we van schoenen verwisseld hadden, zag het er daar uit of twee afdeelingen er mekaar hadden ontmoet en weer waren uiteengegaan. Hielden we onze valsche schoenen aan, dan leek het of we van de plaats kwamen waar we in werkelijkheid naartoe trokken. Dikwijls was ik hierdoor vlak bij den tegenstrever, die mij in de verte zocht; dikwijls ook was ik mijlen van het struikgewas af, dat de vijand omsingelde en doorzocht om mij te vinden.

Zoo lapte ik het ook meermalen als we te paard uitreden. Ik zag er niet tegen op, aan een kruispunt allen te doen afstijgen en de hoefijzers andersom te laten aanslaan.

Bovendien had ik een instrument uitgedacht, waarmee ik, bij volledige windstilte, op drie uren afstand een trompet hoorde blazen, twee uren ver een paard hoorde hinniken en op een uur afstand een mensch hoorde praten.

Was ik op zwerftocht, dan trok ik uit op strooperij. Geen paarden, koeien, zwijnen of schapen waren dan voor mij veilig. Rundvee en paarden trok ik

laarzen aan, tot we op een harden weg kwamen, waar geen sporen meer konden achtergelaten. De groote, vette zwijnen, te lui om te loopen, wist ik meesterlijk voort te krijgen, ook als ze knorden en niet vooruit wilden. Met meel en water maakte ik een ferme brij, liet die in een groote spons trekken, waarin een draad was verwerkt. Deze spons gaf ik aan een gulzig zwijn te eten, maar hield den draad in de hand. En zoo ging het gedwee mee.
Wat ik aldus thuisbracht, deelde ik grootmoedig met officieren en kameraden. Als vergelding hielpen ze mij, wanneer er een diefstal werd verraden. Ik achtte me veel te goed om arme lieden te bestelen of om kiekens en andere kleinigheden weg te gappen. Zoo leidde ik al vretend en zuipend een prettig leventje. De leer van mijn kluizenaar had ik totaal vergeten. Er was ook niemand om mij de les te spellen. De officieren zelf deden mee en zij, die mij hadden moeten bestraffen, waren over mij in de wolken. Ik werd ten slotte zoo goddeloos en slecht, dat ge geen schelmstuk kunt uitdenken, dat ik niet heb uitgehaald.

HOOFDSTUK XXXVIII

De Jager van Soest en de Jager van Werl.

Ik loerde immer op nieuwe streken. Ik liet me een duivelspak maken met paarden- en ossenpooten. Men vertelde mij van een kerel in Werl, die ook in 't groen gekleed ging en hier en daar onder mijn naam kwade perten uithaalde. Er kwamen allerlei klachten over mij binnen. Zeker had men mij zwaar gestraft, zoo ik niet had kunnen bewijzen dat ik op het oogenblik van voornoemde schanddaden op een heel andere plaats vertoefde. Zooveel plezier wilde ik den kerel niet gunnen. Nog minder kon ik dulden, dat hij nog langer onder mijn naam en gedaante buit maakte en mij schade berokkende.
Derhalve liet ik hem, bij monde van den kommandant van Soest, opvorderen tot een tweekamp met degen of pistool. Daar hij den moed niet had te verschijnen, liet ik hem weten, dat ik me zou wreken, al was het in 't slot zelf van Werl. Ik sneed mijn groen pak in kleine stukjes en verbrandde het. In mijn woede zwoer ik dat hij, die me nog « jager » durfde te noemen, door mijn handen zou sterven, al moest het mijn eigen hals kosten. Geen enkelen strooptocht wou ik nog doen, vóór ik mij op mijn tegenstrever had gewroken. Ik leefde nog alleen voor mezelf. Van

mijn soldaat-zijn bleef niets meer over. Alleen mijn wachtdienst deed ik nog. Werd mij een of ander bevolen, dan deed ik het slaperig als een beer. Zulks werd in den omtrek al spoedig geweten, en onze tegenstanders werden zoo overmoedig, dat ze bijna dagelijks vóór onze slagboomen verschenen. Op den duur kon ik het niet meer verkroppen. Het ergste was, dat de jager van Werl voortging met onder mijn naam buit te maken.

Terwijl nu allen dachten dat ik tam geworden was als een lam en niet zoo spoedig meer zou verrijzen, ging ik in 't geheim het doen en laten van mijn tegenstrever na. Ik vernam dat hij niet alleen mijn naam droeg, maar ook 's nachts roofde en stal. Ik werd toen plots wakker en dacht een plan uit. Ik had twee knechten, die voor mij door een vuur zouden loopen. Een hunner stuurde ik te Werl naar mijn aartsvijand. Hij moest daar doen alsof hij bij mij niet meer wilde blijven, daar ik gezworen had nooit nog op strooptocht te gaan. Hij zou veinzen den jager van Werl te willen dienen. Alle wegen en paden in de streek kende hij en kon zoo flink helpen buit maken.

Die onnoozele gek van Werl geloofde mijn knecht en liet zich overreden om, op een bepaalden nacht, met hem en zijn gezel naar een schapenstal te trekken ten einde er een paar vette schapenbouten te halen.

Daar op diezelfde plaats stonden ik, mijn kameraad

Springintfeld en mijn andere knecht. Den schaapherder had ik bevolen zijn honden gebonden te houden en de boeven ongehinderd den stal te laten binnentrekken. Ik zou hem het schapenvleesch wel vergoeden.

Nadat ze nu een gat in den muur gemaakt hadden, wilde de jager van Werl mijn knecht het eerst door de opening sturen. Deze echter sprak : « Neen, er kan daar binnen iemand zijn, die mij dadelijk den kop inslaat. Ik zie dat ge den stiel niet goed kent. Eerst moet de zaak degelijk onderzocht worden. » Daarop trok hij zijn degen, hing er zijn hoed bovenop en stiet dan een paar keeren door het gat. « Kwestie van te zien of Blasius thuis is. »

Alles bleef rustig. De jager van Werl was nu de eerste om naar binnen te kruipen. Maar Springintfeld had hem dadelijk bij den arm en eischte dat hij zich zou overgeven. Een van zijn kornuiten hoorde het en wilde er vandoor. Ik was hem echter te snel en had hem na enkele passen bij de lurven. Ik vroeg : « Welk volk? » Hij : « Keizerlijk. » Ik vroeg verder : « Welk regiment? Ik ben ook keizerlijk. Gij, ge zijt een schurk, die zijn meester verloochent. » Hij : « Wij behooren tot de dragonders van Soest en wilden een paar schapen halen. Broer, ik hoop dat gij ons zult laten loopen, indien gij ook keizerlijk zijt. » Ik zegde : « Wie zijt gij dan uit Soest? » Hij antwoordde : « Mijn kameraad

in den stal is de jager van Soest. » — « Schurken zijt gij! » riep ik. « Waarom plundert ge dan uw eigen kwartier? De jager van Soest is niet zoo dwaas dat hij zich in een schapenstal laat vangen! » — « Ach, van Werl wilde ik zeggen! » zei de man.
Intusschen kwam ook Springintfeld met mijn tegenstrever buiten. « Wel, wel, de eerlijke vogel! » riep ik. « Hier dus ontmoeten wij mekaar eindelijk! Als ik de keizerlijke wapens die gij nu draagt niet eerde, joeg ik u een kogel door het hoofd. Ik ben de jager van Soest! Gij echter, gij zijt een schurk als ge niet een van deze degens neemt en met mij kampt als een eerlijk soldaat! » Bij die woorden legde mijn knecht, die evenals Springintfeld in een duivelspak met bokshoornen stak, ons twee gelijke degens voor de voeten. Een daarvan moest de jager uitkiezen. Hij schrok echter zoo geweldig dat hij en ook zijn knecht bibberden als natte poedels. Ze vielen op de knieën en smeekten om genade. Maar Springintfeld riep hem met schrikwekkende stem toe : « Vechten, of ik breek u den nek! » — « Ach, hoogvereerde duivel, » antwoordde hij, « ik ben niet gekomen om te vechten. Laat de heer duivel mij zulks besparen! Verder wil ik al doen wat hij beveelt. » Mijn knecht stopte hem een degen in de hand. Ik nam den anderen. De jager beefde zoodanig dat hij den degen onmogelijk kon vasthouden. De maan scheen helder. De schaap-

herder en zijn gezin konden van aan hun hut alles zien en hooren. Ik riep hen naderbij, ten einde getuigen te hebben, en wilde dan verder vechten. Mijn arme jager, kon van schrik niet meer op de beenen blijven en smeekte zoo dringend om vergeving, dat ik hem eindelijk alles kwijtschold. Springintfeld echter was het daar niet mee eens en krauwde den sukkelaar zoo afschuwelijk in 't gezicht, dat hij er uitzag als had hij met katten gesoupeerd.
De jager was kort daarop van schaamte uit Werl verdwenen. Zijn kameraad vertelde overal, dat ik twee echte duivels in dienst had. Zoo kwam, dat ik nog meer gevreesd werd, maar dan ook minder bemind.

HOOFDSTUK XXXIX

Simplicius neemt een duivel gevangen.

In dien tijd trok de graaf von Wahl, als opperstadhouder van de provincie Westfalen, uit alle garnizoenen een afdeeling soldaten samen met het oog op een tocht door het bisdom Münster. Hij wilde afrekenen met twee afdeelingen Hessische ruiters in het bisdom Paderborn. Zij waren op twee mijlen van Paderborn gelegerd en maakten het de onzen heel lastig. Onze dragonders kregen hetzelfde bevel. Nadat de troepen zich in Hamm bijeengevoegd hadden, trokken wij

tegen de ruiters op. Wij bestormden hun kwartier, dat ze in een slecht verdedigd stadje hadden opgeslagen. Zij wilden vluchten, maar wij joegen hen terug in hun nest. Wij boden hun aan zonder paard of geweer weg te trekken. Dat wilden ze niet. Ze wilden zich verdedigen.

Zoo kwam, dat ik nog dienzelfden nacht mijn geluk bij het aanvallen kon beproeven, want wij, dragonders, moesten voorop. Het viel mij allemaal zoo mee, dat ik, samen met Springintfeld, zonder verwondingen bij de eersten in het stadje kwam. Wij ruimden de straten. Wie een geweer droeg werd afgemaakt. De burgers verdedigden zich niet. Daarop drongen wij in de huizen binnen. Springintfeld raadde mij aan een huis uit te kiezen met een grooteń mesthoop voor de deur. Daar zaten de rijkste steenuilen. Daar werden gewoonlijk de officieren ingekwartierd. Wij vonden er zoo een. Springintfeld trok den stal binnen, terwijl ik het huis doorzocht. Wij spraken af alles broederlijk te deelen. Ieder stak dus zijn waskaars aan. Ik riep den huisbaas. Geen antwoord. Allen hadden zich verborgen. Ik kwam in een kamer, maar vond er niets dan een leeg bed en een gesloten kist. Deze laatste brak ik open in de hoop er kostbaarheden in te vinden. Toen ik het deksel ophief, richtte er zich een koolzwart ding uit op, dat er uitzag als een duivel. Ik kan u verzekeren, dat ik nog nooit zoo

geschrokken was als bij het zien van dien zwarten satan. «Bijl, sta me bij!» riep ik, terwijl ik mijn wapen in de hoogte zwaaide. De duivel echter knielde neer, stak de handen in de lucht en zegde : « Mijn lieve heer, ik bid u; om godswil laat mij het leven!» Toen merkte ik dat het geen duivel was, wijl hij van God sprak. Ik deed hem teeken uit de kist te komen. Dat deed hij ook. Hij was spiernaakt, zooals God hem geschapen had. Ik sneed een stuk van mijn waskaars. Hij moest er mij mee voorlichten en mij naar de kamer van den huisbaas brengen. Zoo deed hij. De huisbaas zat met zijn gezin te beven en smeekte mij hen te laten leven. Ik stelde hem gerust, want dat het ons verboden was de burgers iets te doen. Hij schonk mij het pak van den ritmeester der Hessen. Daarbij hoorde een fijne, gesloten ransel. Hij vertelde verder, dat de ritmeester met al zijn volk, behalve een knecht en een Moor, naar zijn post getrokken was om zich te verdedigen.

Intusschen had Springintfeld in den stal den knecht gevonden met zes gezadelde paarden. Wij brachten ze in het huis en grendelden het. De Moor moest zich aankleeden en ons opdienen wat de huisbaas voor den ritmeester had moeten klaarmaken. Toen de poorten geopend en alle posten bezet waren, en onze generaal, de graaf von Wahl, de stad was binnengetrokken, nam hij zijn intrek in de woning waar

wij huisden. Midden in den nacht moesten wij op zoek naar een ander kwartier, dat wij vonden bij onze kameraden die inmiddels ook in de stad waren gekomen. We hadden het daar fijntjes, brachten de rest van den nacht door met vreten en zuipen, nadat Springintfeld en ik onzen buit hadden gedeeld. Ik kreeg den Moor met de twee beste paarden. Een er van was een Spaansch, waarmee een soldaat zich kan laten zien. In den ransel vond ik een paar kostbare ringen en een portret van den prins van Oranje in een gouden kader, met robijnen bezet. De rest gaf ik aan Springintfeld. Alles samen had ik voor meer dan tweehonderd dukaten. Den Moor, die mij zulken schrik had aangejaagd, bood ik te koop aan den generaal. Ik kreeg er maar twee dozijn rijksdaalders voor.

HOOFDSTUK XL

Simplicius verhaalt van een ongelijken strijd.

Mijn hoofsche manieren groeiden met mijn geluk aan. Weldra kwam dan ook mijn val. Wij legerden ongeveer een half uur van Rehnen af. Ik vroeg oorlof om met mijn kameraad Springintfeld naar de stad te gaan en mijn geweer te laten herstellen. Wij wilden er van profiteeren om eens duchtig te feesten. Derhalve

trokken wij het beste spijshuis binnen. Wij lieten muzikanten komen, dronken bier en wijn. Het ging er bont toe. Ik hield ook jongens van andere regimenten vrij en deed als een prins, die land bezit en elk jaar een groote som te verteren heeft. Wij werden dan ook beter onthaald dan een groep ruiters, die er ook zaten maar minder verteerden dan wij. Dat konden ze niet verkroppen en ze begonnen op ons te smalen. « Hoe komt het, » zoo zegden ze onder mekaar, « dat deze knollen zoo met hun penningskens pochen? » Zij hielden ons voor musketiers. Een ander antwoordde : « Die zuigeling is zeker een strooien manneke, dat van zijn moeder een paar melkpenningen toegestuurd kreeg. Hij houdt nu zijn kameraden vrij, opdat ze hem later zelf uit den drek zouden helpen. » Dat hadden ze op mij. Ze hielden mij voor een jongen edelman. Zoo vertelde mij de kellnerin. Daar ik het echter zelf niet gehoord had, kon ik nog niets doen dan een groot glas wijn te laten inschenken en het op de gezondheid van alle moedige musketiers te laten rondgaan. De muzikanten moesten daarbij zóó lawaaien, dat niemand zijn eigen woorden kon verstaan. Zulks ergerde hen nog meer. Nu spraken zij zoo luid dat wij hen verstaan konden : « Voor den duivel! Wat maken die ezels een helsch lawaai! » Springintfeld antwoordde : « Wat gaat dat u aan, bottenvegers? » Ze lieten dat kalm voorbijgaan, wijl

mijn kameraad er zoo woest uitzag, dat niemand het aandurfde zich met hem te meten.
Spoedig herbegonnen ze. Een groote kerel zegde : « Nu, ja, als deze mondhelden het op hun mesthoop niet breed kunnen hebben, waar zouden ze zich dan anders laten zien? (Hij dacht dat wij in garnizoen lagen.) In een open slag zouden ze er allemaal uitmuizen als duiven voor een valk. » Ik antwoordde : « Wij hebben steden en vestingen ingenomen en ze ook moeten verdedigen. Gij, ruiters, kunt niet eens een hond van de kachel wegkrijgen. Waarom zouden wij dan niet eens ferm feesten? » De ruiter antwoordde : « Wie meester blijft op het veld, hem behooren ook de vestingen. Den veldslag zullen wij trouwens winnen ook, want melkkinderen als u vrees ik niet. Twee steek ik er op mijn hoed en aan het derde zal ik dan vragen, waar er zoo nog zijn. En als ik nu naast u zat, » riep hij hoonend, « zou ik den jongen melkmuil er een paar rond zijn ooren draaien! » Ik wierp hem mijn handschoen toe en zegde : « Luister eens hier. Als ik u met mijn geweer in open veld niet houd liggen, hebt ge gelijk! » Daarop betaalden wij den waard. De ruiter maakte zijn karabijnen en pistolen klaar. Ik mijn geweer.
Vóór wij op elkaar instormden, bepaalden onze kameraden dat wij zouden vechten op een open veld. De een moest uit het oosten, de ander uit het westen

op het omheinde terrein komen. Daarna mocht ieder doen wat hij begeerde, zooals een soldaat die tegenover zijn vijand staat. Geen van beide partijen mocht ons noch vóór noch na den strijd helpen, noch onze verwondingen of dood wreken. Nadat alles geregeld was, gaven wij mekaar de hand.

Met een dubbel brandende lont trad ik in het veld. Zoodra ik mijn tegenstander vóór me had, deed ik alsof ik het lontkruit afschudde. In werkelijkheid deed ik het niet, maar roerde het poeder op het deksel van de ontstekingspan, blies ze zuiver en dekte de pan met twee vingers toe, zooals dat gewoonlijk gebeurt. Mijn tegenstrever hield me goed in 't oog. Vóór ik hem in 't wit van de oogen kon kijken, ging ik op hem toe en ontstak het valsche poeder, natuurlijk te vergeefs.

Mijn tegenstrever meende nu, dat het geweer mij in den steek liet. Hij sprong op mij toe, met de pistool in de hand. Maar vóóraleer hij 't kon zien, had ik de pan open, legde weer aan en verwelkomde hem op een knal. Hij viel neer. Ik keerde naar mijn kameraden terug. Zij ontvingen mij in triomf. De ruiters maakten den doode uit zijn stijgbeugels los. Ze gedroegen zich jegens mij als moedige soldaten. Ook mijn handschoen zonden ze mij terug. Ik beeldde me nu in, dat ik me eervol onderscheiden had. Integendeel kwamen er vijf en twintig musketiers uit Rehnen

mij en mijn kameraden gevangennemen. Ik werd in de boeien geklonken en naar den generaal gezonden, daar tweegevechten op doodstraf verboden waren.

HOOFDSTUK XLI

Simplicius wordt begenadigd.

Onze generaal placht de krijgstucht streng te onderhouden. Ik vreesde dan ook met reden mijn hoofd te verliezen. Toch had ik nog een straaltje hoop er heelhuids van af te komen, daar ik mij in 't gezicht van den vijand immer dapper had gedragen. Mijn lot was echter onzeker, daar er al te veelvuldig werd geduelleerd. Er moest eens scherp ingegrepen worden. De onzen waren toentertijd benomen met de bestorming van een waar rattennest en hadden er de overgave van opgeëischt. De vijand echter weigerde, want hij wist dat wij geen grof geschut hadden. De graaf von Wahl trok dan met al zijn troepen tot vóór de stad, deed nogmaals door een trompetter de overgave opvorderen en dreigde de versterking te bestormen. Weer liep hij een weigering op.
In ons leger werd daar veel over gepraat. Wat moest men doen? De stad zonder belegering laten was niet geraadzaam; ze bestormen zou veel bloed vergen. Ook was het in lang niet zeker of wij het halen zouden.

Het grof geschut van Münster of van Hamm laten komen zou veel geld en tijd kosten.
Terwijl men aldus overendweer redeneerde, viel mij in dat ik van deze gelegenheid gebruik moest maken om vrij te komen. Ik raapte al mijn zinnen en schranderheid bijeen en overlegde, hoe de vijand misleid kon worden. Weldra meende ik het gevonden te hebben. Ik liet mijn opperluitenant weten dat ik een plan had om, zonder onkosten en moeite, de stad in te nemen, als men mij begenadigde en op vrije voeten stelde. Enkele soldaten lachten mij uit en zeiden : « Wie hangt, verlangt! Onze vriend wil zijn hals redden! » Maar de opperluitenant en anderen namen mijn woord ernstig op. De opperluitenant zelf trok naar den generaal, legde hem mijn voornemen uiteen en vertelde veel over mijn verleden. Daar de generaal reeds van den « jager van Soest » had gehoord, liet hij mij halen en mij van de boeien ontdoen.
Hij zat aan tafel, toen ik binnenkwam. Hij vroeg, wat ik te vertellen had. Ik zei : « Genadige heer, mijn overtreding en het verbod van uw Excellentie kosten mij weliswaar het leven, maar de trouw aan mijn allergenadigsten heer verplicht mij, spijts alles, den vijand zooveel mogelijk schade te berokkenen en uw allerhoogste keizerlijke hoogheid te dienen. » De graaf onderbrak mij : « Hebt gij mij niet onlangs een Moor gebracht? » Ik antwoordde : « Ja, genadige

heer. » — « Nu, om uw vlijt en uw trouw hebt ge wellicht verdiend dat ik u het leven schenk. Maar welk plan voedt ge om den vijand, zonder verlies aan tijd en manschappen, uit de stad te lokken? » Ik antwoordde : « Tegen grof geschut is de stad niet bestand. Derhalve neem ik aan, dat de vijand zich zou overgeven, kon hij in den waan gebracht worden dat wij grof geschut hebben. » — « Zooiets kan een gek mij ook komen vertellen. En wie zal er hen van overtuigen? » Ik : « Hun eigen oogen! Laat eenige zware boomstammen op wagens laden en daarmee het veld inrijden. Dan meenen ze vast, dat het grof geschut er is! Vooraf moet ge een verschansing opwerpen, als stond het geschut opgesteld. » — « Mijn lief ventje, » antwoordde de graaf, « 't zijn geen kinderen daar in de stad. Ze zullen aan zoo'n spiegelgevecht niet gelooven en trouwens het geschut willen hooren. En lukt onze list niet, » zei hij tot de officieren rondom hem, « dan houdt heel de wereld ons voor den gek. » Ik antwoordde : « Genadige heer, ik zal hun het geschut in de ooren laten klinken. Daartoe heb ik maar een paar dubbelloopsgeweren en een groot vat noodig. Buiten den knal zal er door hen niets van te bespeuren zijn. Als de poging niet lukt en wij bespot worden, wil ik, die toch sterven moet, allen spot op mij laden en met mijn leven bekoopen. » De graaf wilde van mijn voorstel niet weten. Mijn opperluitenant

kon hem ten slotte toch overhalen. Hij zegde dat ik in zulke zaken altijd geluk had, en er niet aan te twijfelen, dat ik ook nu zou slagen.
De graaf beval eindelijk alles in gereedheid te brengen. Drie groote boomstammen werden bijgesleurd en op wagens geladen. Vóór elken boomstam werden vier en twintig paarden gespannen, hoewel twee meer dan voldoende waren geweest. Tegen den avond brachten wij ze vóór de stad. Daarbij drie dubbelloopsgeweren en een stukvat. In den nacht liet ik mijn artillerie opstellen. De buksen laadde ik dubbel en stak ze door het vat. Dan liet ik drie schoten afvuren. Het klonk dat ieder zou gezworen hebben : echte kartouwen! Onze generaal moest van harte lachen om de grap en liet den vijand nog eens vragen of hij zich wilde overgeven. Hij liet hem tijd tot 's avonds. Ingeval van weigering zou het met hem niet goed afloopen. Van beide zijden werden er onderhandelaars gestuurd, een akkoord werd bereikt. Nog denzelfden nacht zou er een poort voor ons opengaan. Dat was mijn geluk. De generaal schonk mij niet alleen het leven en de vrijheid, maar in tegenwoordigheid van den opperluitenant beval hij mij aan het hoofd te stellen van een vendel, zoodra er een plaats zou vrijkomen. Zulks kwam den luitenant echter erg ongelegen, daar hij te veel neven en zwagers had, die allen vóór mij hun beurt wilden hebben.

HOOFDSTUK XLII

Simplicius krijgt vele vijanden en vindt een grooten schat.

Daar ik hopen kon, vroeg of laat aan een eerepost te geraken, begon ik meer op mijn eer te staan dan vroeger. Ik toefde meer in het gezelschap van jonge officieren en edellieden, die allen hoopten op hetzelfde postje. Eigenlijk waren zij mijn grootste vijanden, ofschoon zij mijn beste vrienden veinsden te zijn. Ook mijn opperluitenant was mij niet meer gunstig gezind, sinds hij bevel gekregen had mij vóór zijn verwanten te bevorderen. Ook mijn hoofdman was nijdig, omdat mijn paarden, kleeren en wapens mooier waren dan de zijne; ook omdat ik van mijn buit niet meer zooveel uitdeelde als vroeger. Hij had liever gezien, dat men mij enkelen tijd te voren den kop had afgeslagen, dan mij eereposten te beloven. Hij had immers gehoopt mijn mooie paarden te erven. Mijn luitenant haatte mij wegens een onbedacht woord. Dat kwam zoo : Wij hadden bevel gekregen een verloren post te heroveren. Onder mijn wake lag ik op mijn buik, alhoewel het pikdonkere nacht was. De luitenant kroop als een slang naar mij toe en vroeg : « Wacht, ziet ge iets? » Ik antwoordde : « Ja, luitenant. » — « Wat dan? Wat? » vroeg hij. Ik : « Ik zie dat meneer

bang is. » Van dien tijd af had ik bij hem de boter gegeten. Ik werd het eerst naar de gevaarlijkste plaatsen gestuurd. Ook de sergeanten waren mij allen vijandig, omdat ik hen voorbijstreefde. En de gewone soldaten waren mijn vrienden niet meer, wijl het den schijn had dat ik hen verachtte.

Het ergste was, dat niemand mij zegde hoe hij over mij dacht. Ik kon dat niet te weten komen ook, daar zelfs hij, die mij dood wenschte, mij niets dan lieve woordjes toestuurde. Zoo leefde ik als een blinde en werd immer hooghartiger. Ofschoon ik wist, dat ik den een of ander verdriet aandeed met mij te kleeden als een officier, liet ik het toch niet. Ik gebruikte al mijn geld om nieuwe jassen en kolders te koopen. Had ik het sluwer aan boord gelegd, ik zou mijn eerepost heel wat vlugger bereikt hebben.

Ik bezat twee mooie paarden, die mijn trots waren. Elken dag dat ik niets te verrichten had, reed ik er mee uit wandelen, om goed te laten zien dat ze mijn eigendom waren. Als dan de menschen in de straat mijn dansend paard nakeken en zegden : « Kijk, dat is de « jager »! Wat een schoon paard! » Of : « Lieve God! Wat een felle kerel! », dan spitste ik de ooren. Maar wat verstandige menschen over mij zegden, hoorde ik niet.

Het was een gewoonte van me, alle mogelijke wegen, paadjes, moerassen en heuvelen af te rijden, ten einde

ze te leeren kennen en ze in mijn geheugen te prenten. Bij een of andere schermutseling kon dat immers van pas komen. Zoo reed ik eens, dicht bij de stad, een ruïne langs. Ik dacht : juist iets om ons in te verbergen en zoo den omtrek af te spieden. Ik reed den hof in, om te zien of men er met de paarden in kon. Ik wilde voorbij de nog rechtstaande muren van den kelder rijden. Mijn paard, dat anders nooit schuw was, kon ik er niet voorbij krijgen. Ik gaf het zoodanig van de sporen, dat het mijzelf pijn deed. Het hielp niet. Ik steeg af en leidde het bij den teugel de keldertrap af. Het drong terug, zooveel het maar kon. Met schoone woordjes en streelingen kreeg ik het eindelijk toch beneden. Terwijl ik het streelde, merkte ik dat het beefde en zweette van angst. Het keek starlings naar een hoek van den kelder, doch ik kon er niets zien. Plots werd ook ik koud van schrik, als trok iemand mij bij de haren omhoog, of goot iemand een kruik koud water over mij uit. Ik wilde terug, maar nu wou mijn paard niet meer. Ik wist niet meer wat doen van angst. Ik bond mijn paard vast, nam mijn pistolen en schoot die op den keldermuur af. De kogels maakten in den muur een gat, waarin ik wel mijn twee vuisten kon bergen.

Mijn paard hinnikte nu en spitste de ooren. Dat gaf me moed, en ik dacht : Is het spook nu weg, of is het paard alleen maar blij om het schieten? Zonder

schrik ging ik nu op de opening toe, brak den muur verder open en vond daar een grooten schat aan goud, zilver en edelgesteenten. Er waren zes dozijn oude zilveren tafelbekers, gouden drinkbekers, gouden en zilveren zoutvaten, gouden kettingen, diamanten, robijnen en saffieren in ringen gezet, een kistje groote parelen, een lederen zakje met tachtig van de oudste zilveren daalders en achthonderd drie en negentig goudstukken met Fransch wapen. De munten, ringen en kleinooden stak ik in mijn broekzakken, botten en pistoolzakken. Daar ik geen zak bij had, sneed ik mijn zadelkleed af. Ik pakte er al het goud en zilverwerk in, hing den gouden ketting om mijn hals en wilde opgeruimd wegrijden.

Als ik het hof opreed, zag ik twee boeren wegloopen. Ik haalde hen gemakkelijk in, en vroeg waarom zij op de vlucht sloegen. Ze vertelden dat ik misschien het spook was, dat in het leege kasteel huisde en de menschen, die te dicht kwamen, mishandelde. Verder verhaalden ze een sage, volgens dewelke er ergens in de muren een ijzeren kist zat vol geld. Die kist werd door een zwarten hond en een behekste jonkvrouw bewaakt. Van hun grootouders hadden ze gehoord, dat er eens een edelman zou opdagen, die zijn ouders niet kende. Hij zou de jonkvrouw verlossen, de ijzeren kist met een vurigen sleutel openmaken en den schat meenemen. Vóór mij was er

nog niemand levend uit de puinen gekomen. Ze wilden van mij weten, hoe het er daarbinnen uitzag en of de jonkvrouw en de zwarte hond op de kist zaten. Ik had hun geheimzinnige dingen kunnen opsolferen, maar ik zei hun niets, ook niet over den schat. Ik reed mijns weegs en verheugde mij over mijn schoone vondst.

Vele nachten lag ik wakker en overlegde, wat met mijn geld te doen. Soms dacht ik er aan, mijn krijgsdienst op te zeggen en ergens rustig te gaan leven. Dan weer viel me in, wat een kommerloos leventje ik nu had. Ik hoopte eens een groot heer te worden. Een andere maal wenschte ik een volwassen man te zijn. Ik zou dan een schoone vrouw uitkiezen, een landgoed koopen, er in vrede leven en vee kweeken. Ik meende echter, dat ik voor zooiets nog veel te jong was.

Eindelijk besloot ik mijn schatten ergens in een stad bij een begoed mensch in bewaring te geven en dan af te wachten, wat het lot verder over mij zou beslissen. En toen ik de gelegenheid kreeg om met honderd dragonders naar Keulen te komen, pakte ik mijn schat in en gaf hem in Keulen aan een der voornaamste kooplieden in bewaring. Hij gaf mij daarvan een schriftelijk bewijs, waarop alles nauwkeurig stond aangeteekend.

HOOFDSTUK XLIII

Simplicius wordt door de Zweden gevangen genomen.

Op onze terugreis van Keulen trokken wij door de streek van Berg. Hier lagen vijftig ruiters en tachtig schutters in hinderlaag. Ik was met een korporaal en vijf ruiters vooruitgereden om den weg te verkennen. De vijand hield zich stil en liet ons door, ten einde de aandacht van het gros van den troep niet op zich te vestigen. Hij stuurde ons echter een kornet met acht ruiters achterna, die ons moesten bespieden tot de groote troep zou aangevallen worden. Zoodra wij zulks bemerkt hadden, maakten wij rechtsomkeert. Ze stormden op ons los en vroegen of wij ons wilden overgeven. Vluchten wilde ik niet. Ik draafde naar een kleine hoogte, om te zien of wij het konden halen. Aan het schieten echter hoorde ik hoe laat het was. Ik probeerde dan maar te vluchten. De kornet had dit in de gaten en versperde mij den weg. Toen ik probeerde door te breken, vroeg hij nogmaals of ik mij wou overgeven; want hij hield mij blijkbaar voor een officier. Ik dacht : het er levend van afbrengen is alleszins beter dan een onzeker waagspel. Ik vroeg hem, of hij mij eerlijk zou gevangennemen. Hij antwoordde : « Ja, eerlijk! » Ik gaf hem mijn degen en

was zijn gevangene. Hij vroeg dadelijk wie ik was. Toen ik hem zegde : « De jager van Soest », was hij dolblij, wijl hij de eer genoot den beroemden jager te hebben gevangengenomen. Hij was een dapper, jong edelman, slechts twee jaar ouder dan ik. Hij was zoo voorkomend dat hij mij niet eens liet aftasten.

Nadat de buit en de gevangenen verdeeld waren, gingen Zweden en Hessen nog denzelfden avond uiteen, want zij behoorden tot verschillende garnizoenen. De kornet behield ons, den korporaal en de vijf dragonders, wijl hij ons had gevangengenomen. Wij zouden ingekwartierd worden te Lippstadt, slechts twee uur van ons vorig garnizoen. Deze plaats had ik vroeger veel schade toegebracht. Mijn naam was er dan ook goed gekend. Toen we de stad naderden zond de kornet een ruiter voorop, ten einde den kommandant te melden dat wij kwamen, hoe het gevecht afgeloopen was en wie de gevangenen waren. Er heerschte groote drukte in de stad, want iedereen wilde den « jager » zien. Het was net, of een koning zijn intrede deed in de stad.

Wij, gevangenen, werden dadelijk bij den kommandant gebracht, die zich over mijn jeugd verwonderde. Hij vroeg, of ik nog nooit bij de Zweden had gediend, en wat voor een kerel ik was. Toen ik hem daarop de waarheid zegde, vroeg hij of ik geen zin had om terug

over te komen naar de Zweden. Ik antwoordde : « Voor mijn part is het gelijk, wien ik dien. Ik heb echter den Roomschen keizer een eed gedaan en dien wil ik houden. » Daarop werd ik in de gevangenis opgesloten. De kornet echter mocht ons 's avonds te gast vragen.

's Anderendaags werden wij een na een vóór den krijgsrechter gebracht, die ons het verhoor zou afnemen. Toen ik de zaal binnentrad, stond hij verbaasd over mijn jeugd en zegde : « Mijn kind, wat hebben de Zweden u toch misdaan, dat gij tegen hen oorlog voert? » Zulks ergerde mij en ik antwoordde : « De Zweden hebben mij mijn knikkers ontstolen. Die wil ik terughebben! » Wanneer ik hem aldus den bal terugkaatste, schaamden de bijzittende officieren zich en zeiden den rechter in het Latijn, dat hij met mij ernstig moest spreken. Hij zag immers wel, dat hij met geen kind te doen had! Daarop vroegen ze mij uit over vaderland, thuis en geboorte, en vooral, of ik reeds bij de Zweden had gediend. Ook wilden ze weten, hoe het in Soest stond, hoe sterk de bezetting was en zoo meer. Ik antwoordde op alles kort en goed. Alleen over Soest zei ik maar wat ik kwijt wilde zijn.

HOOFDSTUK XLIV

Simplicius geeft den krijgsdienst op.

Intusschen had men in Soest vernomen hoe het met onzen tocht verloopen was. 's Anderendaags reeds kwam er een tamboer om ons uit te wisselen. De korporaal en de dragonders werden dadelijk uitgeleverd. Er werd hun een brief meegegeven, dien de kommandant mij vooraf liet lezen. Hij schreef, dat hij den korporaal en de dragonders tegen losgeld terugzond, mij echter kon hij niet vrijlaten, daar ik vroeger reeds onder Zweedsche vlag had gediend.
Die brief beviel mij niet, en ik vroeg den kommandant om een onderhoud. Hij liet mij antwoorden, dat hij wel om mij zou sturen als de tamboer weg was.
's Anderendaags tegen etenstijd liet de kommandant mij halen. Voor den eersten keer had ik de eer bij hem aan te zitten. Na het eten zegde hij : « Lieve jager, ge weet uit mijn brief, waarom ik u hier houd. Ik doe niets tegen het recht noch tegen de oorlogsgebruiken, want gijzelf toch hebt verteld, dat gij vroeger bij ons hebt gediend. Gij zult er dus moeten toe besluiten in mijn regiment te treden. Als gij ons trouw dient, zal ik u bevorderen tot posten, die ge bij de keizerlijken nooit zoudt bereiken. Voelt ge er echter niets voor, dan zal ik u terugsturen naar den

opperluitenant wiens dragonders u gevangennamen. » Ik antwoordde : « Hooggeëerde heer overste, ik heb noch de Zweedsche regeering noch den opperluitenant ooit een eed gezworen. Ik ben slechts paardenjongen geweest. Ik hoop dus, dat ge me niet dwingen zult den eed te breken, dien ik den Roomschen keizer gezworen heb, en zoo in Zweedschen dienst te gaan. » — « Wat! » zegde de overste. « Veracht ge dan den Zweedschen dienst? Gij zijt mijn gevangene, en veeleer laat ik u in de gevangenis zetten, dan u terug naar Soest te laten gaan en bij onze vijanden te dienen. Daar moogt ge op rekenen! » Daarop liet hij mij terug naar de gevangenis brengen.

Ge kunt wel denken, dat ik dien nacht niet veel heb geslapen. 's Anderendaags in den voornoen kwamen eenige officieren en de kornet naar mij, schijnbaar om mij gezelschap te houden; in werkelijkheid wilden zij mij er echter van overtuigen, dat de overste het voornemen koesterde mij als toovenaar aan te klagen. Ze wilden mij dus schrik aanjagen. Mijn geweten was evenwel volkomen gerust. Ik merkte wel, dat het er enkel om ging mij niet naar Soest te laten gaan. Den volgenden dag liet de kommandant mij weer komen en vroeg nogmaals naar mijn besluit. Ik antwoordde : « Heer overste, mijn besluit is, liever te sterven dan een meineedige te worden! Wil de heer overste mij echter vrijlaten, zonder mij tot krijgsdienst

te verplichten, zoo beloof ik hem in alle oprechtheid tusschen dit en zes maand geen wapens tegen Zweden noch Hessenaars meer op te nemen. »
Daarop ging de overste dadelijk in. Hij stak mij de handen toe en schold mij het losgeld kwijt. Zijn secretaris beval hij er een akte van op te maken, die wij beiden onderteekenden. Daarin beloofde hij mij vrijheid en bescherming, zoolang ik in Lippstadt zou blijven. Ik daarentegen verplichtte mij er toe, in deze tijdspanne niets tegen het garnizoen noch zijn kommandant te ondernemen en de stad, bij een aanval, te helpen verdedigen. Ik kreeg weer een uitnoodiging om bij den overste te komen middagmalen. Hij deed mij veel eer aan, meer dan ik bij de keizerlijken ooit had ondervonden. Nog aan tafel kwam men mij zeggen, dat mijn knecht met mijn twee paarden uit Soest was aangekomen. Die knecht, dien ik vroeger van de Zweden had gevangengenomen, was mij door dik en dun trouw gebleven. Elken dag had hij mijn paarden gezadeld en was den tamboer, die mij moest afhalen, een heel eind weegs te gemoet gereden. Op het eene paard had hij mijn beste kostuum geriemd, want hij dacht dat ik uitgeplunderd was, en ik mocht niet naakt noch in lompen naar Soest terugkeeren. Zoo ontmoette hij den tamboer met de gevangenen. Toen hij vernam dat ik bij de Zweden werd gevangen gehouden, had hij de paarden de sporen gegeven en

geroepen : « Vaarwel, tamboer! Ook gij, korporaal! Waar mijn meester is, wil ook ik zijn! » Zoo kwam hij bij mij aan, juist toen ik werd vrijgelaten. De overste feliciteerde mij om mijn trouwen knecht, mijn schoone paarden en mijn mooie uitrusting.
Den volgenden nacht overlegde ik wat ik nu doen zou. Ik besloot de komende zes maanden hier te blijven en den winter rustig door te brengen. Geld had ik genoeg, ook zonder mijn schat in Keulen. Ik dacht : intusschen groeit ge uit tot een man, in de eerstkomende lente kunt ge dan des te dapperder het keizerlijke leger dienen.

HOOFDSTUK XLV

Simplicius huwt onvoorziens.

Mettertijd liet de overste mij toe ook buiten de vesting te wandelen. Ik kreeg zelfs oorlof hazen en patrijzen te jagen, wat de Zweedsche soldaten niet toegelaten was. Ik liet mij een eenvoudig jagerskleed aanmaken en sloop op zekeren nacht — ik kende immers al de binnenwegen — naar Soest, en bracht al mijn verborgen schatten naar Lippstadt. Onderweg trof ik eens een oude waarzegster, die ik in Soest reeds had gekend. Zij zegde : « Mijn zoon, het was een groot geluk voor u, dat ge gevangengenomen werdt. Waart

ge teruggekomen, dan zouden eenige kerels, die uw dood gezworen hadden, u om het leven hebben gebracht. Zijn de lieden, bij wie ge nu zijt, niet veel vriendelijker dan in Soest! Vooral de meisjes mogen u goed lijden!» Ik antwoordde : « Als ge dan toch zooveel weet, moet ge me eerst eens zeggen hoe het met mijn ouders staat, en of ik ze ooit zal terugzien.» Zij : « Vraag naar uw ouders, als ge uw pleegvader plots zult ontmoeten met de dochter van uw min aan den strik.» Ik lachte haar uit, maar gaf haar niettemin eenige daalders.

Dat gebeurde rond Sint Maarten, den tijd dat bij ons, Duitschers, het vreten en zuipen begint, wat duurt tot vastenavond. Meermalen werd ik door officieren en burgers op een St.-Maartensgans uitgenoodigd. Zoo leerde ik ook veel juffers kennen. Bij fluitspelen en gezang moesten ze wel naar mij kijken. Ik maakte dan bevallige gebaren en richtte mijn smachtende oogen op hen. Zoo kwam, dat vele meisjes op mij verzot waren. Daar ik niet voor een hongerlijder wilde doorgaan, gaf ikzelf ook twee feesten : een voor de officieren en een voor de voorname burgers. Ik liet flink opdienen en oogstte veel bijval. Ik deed alles slechts omwille van de lieve jonkvrouwen.

Vlak tegenover mijn kwartier woonde een luitenant-buiten-dienst, met een buitengewoon mooie dochter. Ik deed alle moeite van de wereld om haar te

naderen, maar slaagde er niet in. Zij werd zoo streng bewaakt, dat ik geen woord met haar wisselen kon. Toen werd ik door haar ouders op het Driekoningenfeest uitgenoodigd. Ze kloegen over de lange winteravonden en lieten verstaan, dat ik hen 's avonds mocht bezoeken. Precies wat ik wenschte! Ten slotte vroegen ze mij ook, hun dochter de fluit te leeren bespelen. Ik mocht nu bij hen vrij in- en uitgaan. Ik merkte algauw, dat het lieve ding op mij smoorlijk verliefd was. Toch wachtte ik mij wel van trouwen te spreken, ook als zij er zelf over begon. De zuster van mijn geliefde kreeg ons spel in de gaten. Zij zou er voor zorgen dat wij niet meer zoo dikwijls bijeenkomen konden. Het heeft geen zin u al de spitsvondigheden te beschrijven, die mijn minnend hart uitvond. Op een avond, juist toen ik mijn liefste in de armen hield en haar kuste, kwam de luitenant binnen: « Kroaat! » riep hij luid tot zijn knecht. « Vlug, Kroaat, haal den priester! » Ik sloeg groen en paars uit, toen ik zag dat de oude op de tanden stond te knarsen van woede. Ik wist niet wat doen. Mijn liefje zat stil te grienen. Als ik terug bekomen was, wilde ik onze onschuld onder eed bevestigen. Hij wilde er echter geen woord over hooren. Ik moest mijn mond houden. Ik had den moed niet nog te verroeren.

Zijn vrouw kwam ook nog een preek houden. Ik wenschte mij ergens in een doornhaag. De vrouw

zou nog wel een paar uren doorgeraasd hebben, ware niet de priester binnengekomen. « Priester, » zegde de luitenant, « verbind deze twee oogenblikkelijk, anders doe ik het en wurg ze als twee kiekens! » Ik dacht : « Wat wil die hebben? » Wij werden dus door den priester vereenigd. Daarna dwong de luitenant ons dadelijk het huis te verlaten. Aan de deur raasde hij ons nog achterna, dat wij ons in geen eeuwigheid meer moesten laten zien.

In mijn kosthuis stonden de menschen niet weinig versteld, toen ik de jonkvrouw meebracht en haar als mijn vrouw voorstelde. Duizend gedachten stormden mij door het hoofd. Nu eens dacht ik : het is u goed gegaan; dan weer meende ik, dat men mij schromelijk had verongelijkt, en dat ik mij wreken moest. Maar zulke wraak zou niet alleen mijn schoonvader, maar ook mijn liefste getroffen hebben. Derhalve probeerde ik de vriendschap van mijn schoonvader terug te winnen en te doen alsof er niets ergs was gebeurd.

's Anderendaags ging ik naar den kommandant. Ik vertelde hem al lachend, dat mijn schoonvader en ik er iets nieuws hadden op gevonden om bruiloft te vieren. Daar mijn schoonvader geen bruidsmaal gehouden had, wilde ikzelf een feest geven, waartoe ik mijn overste allervriendelijkst uitnoodigde. De kommandant lachte zich krom en beloofde te zullen komen. Ook vroeg hij mij, hoeveel van zijn goudvossen

de oude gierigaard mij als bruidsschat had gegeven. Toen ik hem antwoordde dat ik alleen den wensch had meegekregen mij nooit meer te laten zien, beloofde hij met mijn schoonouders te gaan spreken. Voor mijn keuken stuurde hij ook dadelijk een reebok en een vat wijn. Ik liet alles bereiden als om graven en vorsten te ontvangen. Het werd een aanzienlijk gezelschap, en allen waren zeer opgeruimd. Ook mijn schoonouders kwamen en verzoenden zich weer met mijn vrouw en mij. Zij wenschten ons nu meer geluk dan den vorigen avond.

Den volgenden avond gaf ook mijn schoonvader een bruiloftsmaal, maar lang zoo goed niet als het mijne, want hij was stokgierig. Daarbij werd ook besproken, wat ik nu aanvangen zou en hoe ik mijn huishouden zou rechthouden. Toen pas bemerkte ik, dat ik mijn lieve vrijheid kwijtgespeeld had. Ik deed echter als een gewillige zoon en vroeg mijn schoonvader om raad. De kommandant sprak met veel lof over mij en zegde : « Hij is een flink soldaat. Het is nu volop oorlog; het zou een dwaasheid zijn, den soldatendienst vaarwel te zeggen. Het is beter zijn paard in andermans stal te zetten dan andermans paard in eigen stal te voeren. Ik zal hem graag promoveeren, zoodra hij maar wil. » Ik en mijn schoonvader dankten. Ik sloeg niet meer af zooals vroeger. Den kommandant toonde ik vervolgens het getuigschrift

betreffende mijn schat. « Dien moet ik eerst gaan halen, » zegde ik. « Als de keizerlijken bemerken, dat ik bij den vijand dien, zullen ze mijn eigendom houden en mij ferm uitlachen. » Ze gaven me gelijk. Over enkele dagen zou ik naar Keulen vertrekken, ten einde mijn schat te halen. Daarna zou ik naar Lippstadt terugkeeren en een vendel aanvaarden.

HOOFDSTUK XLVI

Simplicius gaat naar Keulen en Parijs.

Ik was dus maar even acht dagen met mijn lieve vrouw getrouwd, toen ik mijn jachtkleed aantrok, het geweer over den schouder wierp en van mijn vrouw, mijn bloedverwanten en vrienden afscheid nam. Zonder ongelukken sloop ik overal doorheen, doordien ik alle wegen kende. Zonder dat mij één mensch gezien had, stond ik voor Deutz, de stad tegenover Keulen, aan dezen kant van den Rijn. In Keulen hoorde ik dat de koopman bankroet was en er vandoor was gegaan. Zijn bezittingen waren door de overheid verzegeld en opgeëischt. Men twijfelde er echter sterk aan, of hij zich nog zou vertoonen, want de waardevolste dingen had hij mee. Vóór nu de zaak in orde was, kon er veel water door den Rijn loopen.

Hoe aangenaam die boodschap voor mij was, kunt ge wel denken. Ik vloekte erger dan een voerman. Maar wat hielp het? Ik kreeg daarmee mijn schat nog niet terug! En ik had voor de reis maar tien daalders meegenomen! Ik kon dus niet lang in Keulen blijven zonder schulden te moeten maken. Moest ik nu onverrichterzake terugkeeren en mijn schat zoo maar in den steek laten? Zulks scheen mij niet geraadzaam. Ik besloot dan maar in Keulen te blijven tot alles in orde was en mijn vrouw te schrijven, waarom ik niet komen kon.

Ik ging naar een notaris, vertelde hem mijn aangelegenheden en vroeg hem om raad. Ik beloofde hem een flinke fooi, als hij mijn zaak in orde bracht. Hij hoopte bij mij een fermen slag te kunnen slaan. Hij nam dan ook mijn zaak aan en gaf me kost en inwoon. Den volgenden dag ging hij met mij naar de heeren, die mijn zaak moesten opknappen, en overhandigde hun het getuigschrift van den koopman. Wij kregen als antwoord, dat we moesten wachten tot de zaak in orde was, daar alle voorwerpen niet voorhanden waren. Er zat niets op dan geduld te oefenen. Ik maakte van de gelegenheid gebruik om het leven in een grootstad te leeren kennen.

Mijn gastheer had nog een half dozijn jongelieden in den kost en acht paarden op stal, die hij aan reizigers verhuurde. Daarbij had hij een Duitschen en een

Franschen knecht. Zij verzorgden de paarden en dienden als postiljon. Onder de kostgangers waren er twee jonge edellieden, die naar Frankrijk moesten, ten einde er Fransch te leeren. De Duitsche knecht was juist op reis en aan den Franschen wou de notaris zijn paarden niet toevertrouwen. Derhalve vroeg hij mij de twee jonge menschen naar Parijs te willen vergezellen. De reis zou vier weken duren. Na dien tijd zou mijn zaak geregeld zijn. De notaris zou er zorg voor dragen, als was ikzelf er bij. Zonder bijzondere onkosten kon ik aldus Frankrijk leeren kennen en moest ik geen vier weken liggen luilakken en daarbij nog geld verteren. Ik besloot dan ook de jonge edellieden als postiljon naar Frankrijk te vergezellen.

HOOFDSTUK XLVII

Wat Simplicius te Parijs beleefde.

Toen wij te Parijs aankwamen en naar den zakenvriend van mijn gastheer gingen, werden mij dadelijk de paarden afgenomen. Mijn gastheer was in Parijs nog geld schuldig, weshalve de paarden moesten verkocht worden. Daar zat ik nu te Parijs, als een onnoozel schaap, en ik wist niet hoe ik er nog ooit zou vandaan komen. De jonge edellieden hadden groot medelijden

met mij. Ik bleef enkele dagen bij hen. Een hunner was op de reis ziek geworden en moest verzorgd worden. Op zekeren dag hoorde de geneesheer, die den zieken jonker behandelde, mij de luit bespelen en een Duitsch liedje zingen. Dat beviel hem zoodanig, dat hij mij kost en een goed loon aanbood, als ik zijn twee zonen de luit wilde leeren te bespelen. Wij geraakten het eens, en ik verbond mij voor een trimester.

Ik was gaarne bij den geneesheer, want hij sprak even goed Duitsch als ikzelf. Toch gingen er aardige dingen door mijn hoofd : ik dacht aan mijn jonge vrouw, mijn beloofde vendel en aan mijn schat in Keulen. Mijn nieuwe meester heette Canard. Hij had gauw opgemerkt dat ik treurde, en ik moest hem alles vertellen. Hij beloofde mij, te zullen zorgen dat ik veilig terug naar Keulen kwam. Ik moest den kommandant in Lippstadt schrijven hoe ik in Parijs was aangeland. Ook moest ik hem vragen dat hij mijn schat in ontvangst zou willen nemen en hem mijn vrouw overhandigen tot ik in Duitschland zou terug zijn gekeerd. Heer Canard zou instaan voor de verzending van mijn brieven, al moesten ze ook naar Mexico of China. Ik schreef dus brieven aan mijn vrouw, mijn schoonouders, aan den overste en den kommandant in Lippstadt. Elken brief schreef ik in dubbel. Het eene exemplaar bestelde Canard, het andere verzond ikzelf

opdat er ten minste één zou van aankomen. Als dat achter den rug was, werd ik weer opgeruimd en gaf onderricht aan de twee zonen van mijn meester. Bovendien vergezelde ik den dokter bij zijn ziekenbezoek en hielp hem in zijn laboratorium bij de bereiding der geneesmiddelen.

Heer Canard had dikwijls voorname gasten. Eens zelfs kwam 's konings ceremoniemeester op bezoek, met nog andere heeren van het hof. Mijn meester vroeg mij voor zijn gasten een Duitsch lied te willen zingen. Ik deed het gaarne. Mijn lied moet die lieden zeer bevallen zijn. De ceremoniemeester vond het jammer dat ik geen Fransch kende, zooniet zou hij mij aan den koning en de koningin hebben voorgesteld. Nog nooit had hij zoo'n klare stem, zulk kunstvol spel en zoo'n flinke voordracht bij één mensch aangetroffen. Weldra zou er voor den koning in het Louvre een tooneelstuk worden opgevoerd. Hij hoopte mij daarin te kunnen gebruiken en groote eer met mij te verwerven. Ik antwoordde dat ik de liederen, al waren het Fransche, wel kon leeren. Ik moest het dan 's anderendaags komen beproeven. De melodie der liederen zong en speelde ik op zicht. De woorden te leeren zou me ook zoo moeilijk niet vallen, wijl ze eerst in het Duitsch werden vertaald, zoodat ik ze goed verstond en de juiste gebaren kon maken. Heer Canard verzekerde mij, dat ieder die mij

hoorde zingen, zweren kon een geboren Franschman voor te hebben.

In mijn gansche leven heb ik geen schooneren dag gekend dan dien der voorstelling voor den koning en de koningin. Men verzekerde dat ik het best van allen had gespeeld. Ik kreeg een nieuwen naam. Van nu af noemde men mij nog slechts : « De mooie Duitscher ». Er werden nog verschillende stukken opgevoerd. Telkens moest ik meespelen. Zoo kwam, dat ik met vele voorname lieden kennis maakte. Het geluk leek me weer te willen toelachen. Er werd mij zelfs aangeboden in 's konings dienst te treden.

Ik moest er echter aan denken terug naar Duitschland te komen. De kommandant van Lippstadt had me geschreven, dat hij eenige Keulsche kooplieden had laten aanhouden. Hij zou ze niet lossen vóór hij mijn zaak in orde wist. Het vendel hield hij voor mij steeds vrij. Was ik evenwel vóór de lente niet terug, dan moest hij het aan een ander geven. Ook mijn vrouw schreef me. Ze verlangde vurig naar mij.

Daar ik vermoedde, dat heer Canard mij niet gemakkelijk zou loslaten, zocht ik naar een gelegenheid om in 't geheim uit Parijs te komen. Tot mijn ongeluk vond ik die weldra. Ik liep op enkele officieren van het Weimarsche leger en maakte mij bekend. Ik zei, dat ik vaandrig was in Zweedschen dienst en voor zaken eenigen tijd in Parijs verbleef, dat ik nu

echter naar mijn regiment wilde. Ik bad hen mij als hun reisgezel te willen aanvaarden. Ze gingen daarmee akkoord en deelden mij den dag der afreis mee. Ik kocht een paard, rustte me uit voor de reis en vertrok zonder heer Canard ook maar iets te zeggen. Onderweg schreef ik hem een afscheidsbrief.

HOOFDSTUK XLVIII

Simplicius wordt ziek en zwerft als kwakzalver naar Duitschland terug.

Den tweeden nacht na onze afreis werd ik ziek. Ik dacht roodeloop te zullen krijgen. Ik had zoo'n hoofdpijn, dat ik niet uit bed kon. Er was in dat kleine dorp geen enkel dokter en ook niemand om mij te verzorgen, De officieren reden 's morgens verder en lieten mij doodziek achter, na den waard bevel te hebben gegeven goed op mij en mijn paard te letten. Ik lag een paar dagen in hooge koorts, bewusteloos. Men haalde er den priester bij. Deze zag dat hij mijn ziel niet kon helpen, en probeerde dan mijn lichaam te heelen. Hij deed een aderlating, legde mij in een warm bed en gaf me een heet drankje om me te doen zweeten. Dat deed me goed. Nog denzelfden nacht kwam ik tot bezinning. Ik wist nu waar ik was en hoe ik hier ziek was toegekomen.

Toen de priester 's morgens bij mij kwam, vond hij mij in volslagen vertwijfeling : al mijn geld was gestolen, en mijn lijf stond vol vlekken als bij een tijger. Ik kon gaan noch staan, liggen noch zitten. De priester deed alle moeite om mij te troosten. Hij zegde : « Ge moogt niet ongeduldig worden! Denk aan de vijftig kinderen hier in het dorp, die ook ziek zijn. » Het duurde lang, vóór de pokken weggingen en ik weer beter werd. Om den waard te kunnen betalen moest ik al verkoopen wat ik bij me had, tot zelfs mijn paard toe.

Ik schrok van mezelf, als ik zag hoe leelijk de ziekte mij geteekend had. Ik had groeven in 't gezicht, als was 't een leemen dorschvloer, waarop men erwten heeft gedorscht. Ik was zoo afzichtelijk geworden, dat mijn mooie krulharen zich als schaamden en alle uitvielen. Ik moest een pruik dragen. Ook mijn mooie stem was weg. Mijn oogen, vroeger vol vuur, waren nu rood en druipend als van een tachtigjarig vrouwmensch. Zoo zat ik in een vreemd land; ik kende er hond noch mensch, verstond de taal niet en had geen cent op zak.

Ik dacht er duizendmaal over na, wat er me te doen stond. De waard wierp mij den huize uit, omdat ik niet meer kon betalen. Ik wilde soldaat worden, maar niemand nam mij aan, wijl ik het voorkomen had van een schurftigen koekoek en een verhonger-

den linnenwever. Om te werken was ik te zwak. Eén troost had ik, t. w. dat het naar den zomer toeging en dat ik, in geval van nood, achter haag en heg kon slapen. Ik had nog een nieuw reiskostuum en een ransel met linnen. Niemand wou mij iets afkoopen, daar men bang was voor mijn ziekte. Ik wierp dan den ransel over mijn schoft, nam den degen in de hand en trok te voet op weg naar Duitschland. Weldra kwam ik in een klein stadje, waar een apotheek was. Ik kocht er een zalf tegen mijn bobbels en den uitslag in mijn gezicht. Ik had geen geld maar gaf den apotheker een schoon wit hemd; hij viel zoo vies niet als de anderen. Ik dacht : als ge die schandalige vlekken maar kwijtspeelt, zal de rest ook wel beteren.

Het was juist marktdag. Een tandentrekker die met zijn gezwets veel geld verdiende viel mij op. « Gek die gij zijt! » zei ik bij mezelf. « Kunt gij dat ook niet? Gij zijt toch lang genoeg bij heer Canard in dienst geweest om de boeren te bedriegen! » Ik bezat nog een ring met een diamant, die meer dan twintig kronen waard was. Ik verkocht hem tegen twaalf kronen en schafte mij daarmee al aan wat ik noodig had voor een theriakel. Ik mengelde nu al mijn poederkens dooreen. Uit kruiden, wortelen, boter en olie vervaardigde ik een groene zalf tegen allerlei, een poeder om de tanden wit te maken en een blauw water tegen schurft,

tegen tand- en oogpijn. Ik kocht ook een stel pottekens en fleschjes, stopte mijn waar daarin en plakte er een briefje op waarop te lezen stond, waartegen het goedje dienstig was. Ik pakte mijn spullen bijeen en nam me voor naar den Elzas te gaan. Van dorp tot dorp zou ik zoo mijn waren trachten aan den man te brengen. In Straatsburg zou ik pogen met koop-lieden naar Keulen af te varen om aldus in Lippstadt bij mijn vrouw te geraken. Mijn voornemens waren uitstekend, maar het viel heel anders uit.

Toen ik den eersten keer met mijn kwakzalverij voor een kerkdeur uitpakte, was de uitslag maar poover. Ik was nog veel te bloo en durfde niet genoeg opsnijden. Ik zag in, dat ik het anders moest aan boord leggen, wilde ik geld verdienen en mijn rommel kwijtspelen. Ik trok een spijshuis binnen en hoorde van den waard, dat er na den middag vóór zijn huis veel menschen zouden bijeenkomen. Als ik goede waar had, zou ik daar wel iets kwijtraken. Maar er liepen zooveel bedriegers rond, dat de menschen hun geld in hun zakken hielden. Ze wilden met eigen oogen zien, dat de theriakel goed was. Nu wist ik ten minste wat te doen. Ik bestelde een drinkglas brandewijn, ving een kikvorsch, zette dien in het glas en plaatste dat op mijn tafel naast de waren.

Toen de menschen 's namiddags rond mijn tafeltje stonden, meenden ze dat ik met een tang tanden

wilde uithalen. Maar ik begon : « Heeren en goede vriend! Ik niet ben een breek-u-tand-uit! Alleen ik heb goed water voor die oog. Dat doet alle vloed uit die rood oog. » — « Ja, » meende er een, « ge ziet het aan uw eigen oogen. Die zien er uit als dwaallichtjes! » Ik zei : « Gelijk gij heb, kerel! Maar als ik deze water niet had dan was ik heelemaal blind. Ik verkoop den water niet. Den theriakel, den poeder voor den wit tand en de wonderzalf wil ik verkoop en den water nog daarbij schenk. Ik ben niet een schreeuwmaak en bedrieg der mensch! Gij den theriakel moog probeer. Valt zij u niet mee, gij koop hem niet af! »

Dan liet ik door een der omstanders een theriakelbusje uitzoeken, nam er een stuk uit zoo groot als een erwt en legde het in mijn brandewijn, dien de menschen voor water hielden. Ik nam den puid uit het water en zegde : « Zie gij goed, vrienden, als dit worm kan drink mijn theriakel en niet sterf, dan is het niet goed, dan gij koop niets af! »

Dan stak ik den armen puid, die in het water geboren en opgegroeid was en geen ander vocht verdragen kon, in mijn glas brandewijn en hield het glas zóó dat hij er niet kon uitspringen. Hij begon dadelijk te woelen en te spartelen, alsof ik hem op gloeiende kolen had geworpen. Na een poos was hij morsdood en stak zijn vier pooten ver uit.

De boeren keken dit wonder met wijdopen muil aan. Nu waren ze zeker, dat er ter wereld geen betere theriakel bestond. Ik had werk met het goedje in te pakken en het geld op te strijken. Sommigen kochten vier, vijf tot zes busjes ineens, om reserve te hebben. Ze kochten ook voor vrienden en familieleden, die in andere dorpen woonden. Met dezen zwendel verdiende ik, hoewel het geen marktdag was, tien kronen en had nog de helft van mijn waar. Denzelfden nacht nog trok ik naar een ander dorp, want ik vreesde, dat een of andere boer slim genoeg zou zijn ook een puid in het water te steken, ten einde mijn theriakel te beproeven. Dan zou ik mijn bult vol gekregen hebben. Ik had geen aap of een ander zeldzaam dier noodig om de menschen aan te lokken. In Parijs had ik ook een paar kunstjes met de kaarten geleerd. Dat kwam mij goed van pas om de aandacht te vestigen. De goede boeren haalden hun geldbeugel te voorschijn en kochten. Na een tijd kon ik een paard koopen en hield nog veel geld over. Zoo kwam ik gelukkig aan de Duitsche grens.

HOOFDSTUK XLIX

Tijdens mijn tocht door Lotharingen, geraakte mijn waar op. Daar ik de garnizoensplaatsen vreesde, had ik geen gelegenheid er andere in te slaan. Ik moest

dus iets anders beginnen. Ik kocht een dubbele maat brandewijn, vulde die met saffraan, deed het goedje in kleine glaasjes en verkocht het als kostelijk goudwater, uitstekend tegen koorts. Die dubbele maat brandewijn verkocht ik voor dertig gulden. Op het oogenblik dat ik nieuwe glaasjes wilde koopen in een glasblazerij werd ik door een afdeeling soldaten uit Philippsburg bij de lurven gevat, en verloor wat ik door mijn bedriegerijen had gewonnen.

Ik werd naar Philippsburg gebracht en daar onderhoord. Vrijuit zei ik wie ik was, maar men wilde mij niet gelooven. Ik moest dan onder eed bevestigen, dat ik tot de keizerlijken te Soest behoorde en door de Zweden in Lippstadt werd gevangengenomen. Daarmee hoopte ik vrij te komen. Maar het klonk : « De keizer heeft ook soldaten noodig in Philippsburg. Gij blijft hier tot ge bij een betere gelegenheid uw regiment kunt vervoegen. » Zoo viel ik van het paard op den ezel en werd musketier tegen wil en dank.

Lang duurde het, vóór men mij toeliet mee op strooptocht te gaan. Ik herbegon mijn leventje van Soest. Nu echter kon ik niet bevelen, zooals in Westfalen, want daartoe was het noodig alle wegen en stegen om en rond den Rijn te kennen.

Vóór ik uit deze ellende verlost werd, had ik nog een groot levensgevaar te doorstaan, waaruit ik door Gods genade werd bevrijd; bovendien nog een zielsgevaar,

dat me hardnekkig vasthield. Op zekeren dag trokken wij, negentien echte soldaten, op strooptocht. Wij wilden, halfweg Straatsburg, een schip ophouden met Weimarsche officieren en smokkelgoed. In een visschersboot lieten wij ons, halfweg Ottenheim, brengen naar een eiland in den Rijn, goed gelegen om het schip op te wachten. Tien onzer waren reeds door den schipper behouden overgezet. Toen een der onzen de overigen wilde gaan halen, sloeg het bootje om, op een plaats waar de Rijn bijzonder gevaarlijk was. Ik kon niet veel naar de anderen omzien. Ik moest aan mezelf denken. Hoe ik me ook inspande, de stroom speelde met mij als met een bal. Hij slingerde mij op en neer. Ik hield dapper vol en trachtte adem te halen, telkens ik bovenkwam. Ik probeerde naar den oever te zwemmen, maar de golven sloegen mij van den eenen kant naar den anderen. Het dorp Goldscheuer was ik reeds voorbijgedreven. Dood of levend zou ik onder de Straatsburgsche Rijnbrug doordrijven. Toen zag ik voor mij een grooten boom in den Rijn staan, die zijn takken boven het water uitstak. De stroom dreef me er naartoe. Ik gebruikte mijn laatste krachten om mij aan een tak vast te klampen en er op te klauteren. Hij werd echter zoodanig door den storm weg en weer geslingerd, dat ik gedurig op en neer zwaaide. Mijn maag werd zoo ontsteld, dat ik meende longen en lever te

zullen uitgeven. Vóór mijn oogen begon alles te schemeren en met moeite kon ik me nog vasthouden. In dezen nood begon ik te bidden als een echte kloosterling. Ik nam me voor in de toekomst vromer en minder liederlijk te leven. Ik deed ook verschillende geloften. Ik zwoer geen soldaat te zullen blijven en niet meer op strooptocht te gaan. Ik smeet mijn ransel en patronentasch in den Rijn en deed net of ik terug kluizenaar wou worden, mijn zonden boeten en God loven tot aan mijn dood, zoo Hij me uit dezen nood verloste.

Twee, drie uur hing ik aldus op den tak en bengelde tusschen hoop en vrees. Toen kwam het schip dat we wilden overvallen. Ik schreeuwde erbarmelijk om hulp. Niet ver van mij zouden ze voorbijvaren. Ze zagen mijn nood en ieder op de boot had deernis met mij. Ze legden dadelijk aan en overlegden hoe ze mij konden helpen. Wegens de vele draaikolken was het onmogelijk me te bereiken met een boot. Ze stuurden ten slotte een sloep met een man tot halverwege den stroom. Deze liet een zeel naar mij toe drijven waarvan hij het andere eind vasthield. Met groote moeite vischte ik het op en bond het rond mijn lenden. Als een visch aan een hengelhaak werd ik naar de boot getrokken en aan boord geheschen.

Met Gods hulp was ik gered. Op den oever had ik

dus op mijn knieën moeten zinken en Hem danken. Vooral had ik mijn leven moeten beteren, zooals ik het in mijn nood beloofd had. Maar daar dacht ik niet meer aan. Toen men mij vroeg wie ik was en hoe ik in zoo'n benarde postie gekomen was, begon ik hun wat voor te liegen, genoeg om heel den hemel zwart te maken. Had ik hun gezegd dat ik hen had willen uitplunderen, ze zouden me terug in den Rijn hebben gesmeten. Ik gaf me uit voor een uitgedreven organist, die in Straatsburg schooldienst wilde zoeken. Onderweg hadden soldaten mij overvallen, uitgeplunderd en in den Rijn geworpen. Mijn redders geloofden mij en gaven me spijs en drank. Aan de grens te Straatsburg lieten ze mij aan land. Ik dankte hen hartelijk.

Op het schip had ik een jongen koopman gezien dien ik meende te kennen, maar ik kon hem niet thuiswijzen. Aan zijn spreken hoorde ik echter dat het de Zweedsche kornet was, die mij gevangengenomen had en naar Lippstadt gebracht. Ik maakte mij bekend, en wij omhelsden elkaar als twee dikke vrienden, die beloofd hadden elkaar tot in den dood bij te staan. Ik zou bij hem inwonen te Straatsburg. Hij was in koopmanskleeding naar hertog Bernhard van Weimar gestuurd om met hem belangrijke krijgsaangelegenheden te bespreken. Bij zijn afreis stelde mijn vrouw het goed, en mijn overste hield nog

altijd het vendel voor mij open. Samen zouden wij naar Lippstadt terugkeeren.
Bij de afvaart van den Rijn werd het schip te Rheinhausen onderzocht. De Philippsburgsche soldaten herkenden mij en brachten mij naar Philippsburg terug, waar ik weer musketier moest worden. Mijn goede vriend kon mij niet helpen. Hij had zelf alle moeite om door te geraken.

HOOFDSTUK L

Simplicius vindt zijn vriend Hartebroer weer.

Zoo was ik gelukkig ontsnapt aan een groot levensgevaar. De gevaren echter, die mijn ziel bedreigden, bleven. Als soldaat werd ik nu een echte wilde die zich bekommerde om God noch gebod. Voor niets deinsde ik terug. De weldaden, van God gekregen, had ik vergeten. Niemand zou geloofd hebben, dat ooit een kluizenaar mij had opgevoed. Zelden zette ik nog een voet in de kerk, biechten deed ik heelemaal niet meer. Om het heil van mijn ziel had ik niet den minsten kommer. Mijn medemenschen bedroog ik zooveel te meer. Onze regimentsaalmoezenier had dat opgemerkt. Als rechtgeaard zieleżorger vroeg hij mij, waarom ik met Paschen niet gebiecht en gecommuniceerd had. Met zijn goedbedoelde vermaningen

bracht hij het bij mij echter niet ver, en ten slotte zei hij : « Ellendeling, ik dacht dat ge uit onwetendheid zondigde, maar nu zie ik dat ge het doet uit boosheid. Wie kan zich nog over uw ziel erbarmen! »
Ik beterde mij niet. Integendeel, ik zonk steeds dieper. Zelfs mijn overste zei me eens dat hij mij met schade en schande zou wegjagen als ik het roer niet omgooide. Hij deed het echter niet. Hij wist veel te goed, dat het voor mij niet een straf maar een belooning ware geweest. Zoo ging het stilaan naar den zomer toe. De graaf van Goetz kwam ons met zijn leger te gemoet. Met hem naderde de verlossing.
Toen de graaf zijn hoofdkwartier in Bruchsal had opgeslagen, werd mijn vriend Hartebroer als afgezant naar mijn overste gestuurd. Ik herkende hem dadelijk, hoewel hij met de hoogste eerbetuigingen ontvangen werd en gekleed ging in zwart fluweel. Ik durfde hem niet dadelijk aan te spreken. Hij moest zich over mij eens schamen en mij niet willen erkennen! Naar zijn kleeding was hij een groot heer, en ik was slechts een luizige musketier. Bij zijn knecht informeerde ik naar Hartebroers rang en naam. Ik schreef hem een brief, dien ik door zijn kamerknecht liet bezorgen.
Hij had nog maar pas den brief gelezen of Hartebroer liet mij binnenkomen en zegde : « Kerel, waar is de man die u dezen brief heeft gegeven? » Ik antwoordde : « Heer, hij wordt hier in de vesting gevangen gehou-

den. » — « Goed, » zegde hij, « ga naar hem toe en zeg dat ik hem helpen zal, ook al heeft hij reeds den strop om den hals! » Ik zei dan : « Ikzelf ben de arme Simplicius; ik kom u vragen mij van het geweer af te helpen, dat ik met tegenzin draag. »
Hij liet me niet eens uitpraten, maar viel me om den hals en zegde hoe gaarne hij mij helpen zou. Hij deed al wat een trouw vriend maar eenigszins doen kan. Dadelijk stuurde hij een knecht naar den Jood om kleeren en een paard. Intusschen vertelde ik hem mijn lotgevallen. Toen ik hem zei dat ik de « jager van Soest » was, betreurde hij dat niet vroeger geweten te hebben. Hij had me zeker aan het hoofd van een compagnie kunnen plaatsen.
Zoodra de Jood met een stel soldatenkleederen was aangekomen, koos Hartebroer er het beste uit en gaf het mij. Hij nam me mee naar mijn overste en zegde hem : « Heer overste, ik heb in het garnizoen iemand aangetroffen, wien ik zooveel dank verschuldigd ben, dat ik hem niet aan zijn lot kan overlaten. »
De overste sloeg een kruis van verwondering, toen hij hoorde dat iemand mij loofde. Hij zegde : « Mijn hooggeëerde heer vergeve het mij, maar deze kerel is eigenlijk niet van mij. Hij hoort thuis bij een regiment dragonders. Overigens is hij de gemeenste en avontuurlijkste kerel van gansch mijn compagnie. » Hij lachte daar echter bij en wenschte mij veel geluk.

De Jood had geen enkel paard dat Hartebroer beviel. Hij kreeg er een van mijn overste met zadel en toom. Heer Simplicius sprong er op en reed welgezind de vesting uit. Eenige van zijn kameraden riepen hem na: « Veel geluk, broeder! 't Ga u wel! » Enkele nijdassen bromden echter : « Hoe grooter schurk, hoe grooter geluk! »
Voortaan zou Hartebroer me voor zijn kozijn doen doorgaan, ten einde mij in achting te doen stijgen. Hij wilde mij nog een paard en een knecht bij geven en mij naar zijn regiment brengen. Daar zou ik vrijschutter worden, tot er een plaats van officier voor mij vrijkwam.

HOOFDSTUK LI

Simplicius wordt nogmaals musketier en vindt Olivier weer.

Zoo had ik weer het uitzicht van een flink soldaat. Groote daden kon ik dien zomer echter niet meer uitrichten. Ik hielp hier en daar koeien stelen en leerde zoodoende het Zwarte Woud en Breisgau kennen. Voor de rest had ik weinig geluk. Mijn knecht werd met een van mijn paarden bij Kenzingen door de Weimarschen gevangengenomen. Hierdoor moest ik het andere dier zoodanig afjakkeren, dat ik het dood-

reed. Ten slotte werd ikzelf bij een strooptocht met mijn kameraden door de Weimarschen gevangengenomen. Zij gaven ons geweren en staken ons in hun regimenten. Ik viel bij overste von Hattstein.
Zoo was ik nu Weimarsch musketier en moest helpen bij de belegering van Breisach.
Dag en nacht moest ik er graven en de wacht optrekken. Ik leerde er, hoe men met loopgrachten tot bij een vesting komt. Wij, musketiers, hadden het heel slecht. Onze geldbeugel was leeg; wijn, bier en vleesch waren zeldzaam en hard; verschimmeld brood was onze klokspijs. En als ik soms stijf van de kou in mijn tent lag, dacht ik met heimwee aan mijn vrouw. Ik vertelde aan mijn hoofdman mijn wedervaren en schreef naar den overste in Lippstadt en aan mijn schoonvader. Die twee wendden zich tot den hertog van Weimar, die bevel gaf mij met een pas te laten vertrekken.
Zoowat vier weken vóór Kerstmis stapte ik met een goed soldatengeweer Breisgau binnen. Ik wilde met kooplieden van Straatsburg den Rijn afvaren. Op het oogenblik dat ik bij Endingen een eenzaam huis voorbij wilde, kraakte er plots een schot. Een kogel vloog door mijn hoed. Een sterke plompe kerel sprong buiten en riep dat ik mijn geweer moest neerleggen.
« Zoo! Om u plezier te doen, zeker? » antwoordde ik. Ik spande den haan, hij echter trok uit zijn scheede

iets dat meer op een beulszwaard geleek dan op een degen. Zoo sprong hij op mij toe. Ik schoot en trof hem aan het voorhoofd, zoodat hij neertuimelde. Ik trok hem het zwaard uit de vuist en wilde het door zijn lijf stooten, toen hij plots weer rechtsprong en mij bij de haren greep. Ik wierp het zwaard weg en pakte hem ook bij zijn pluimen.
Er ontspon zich nu een gevecht in regel. Ieder deed wat hij kon, om zijn tegenstrever baas te worden. Nu eens lag ik boven, dan hij. Een oogenblik later stonden we weer allebei te been. Er vloeide bloed uit mijn mond en neus. Ik spuwde het in zijn gelaat om hem het zicht te beletten. Zoo buitelden we wel anderhalf uur lang in slijk en sneeuw rond, tot we op den duur zóó moe werden dat geen van beiden nog een wapen had kunnen hanteeren. Toen ik mijn tegenstrever weer eens onder mij had, zegde hij eindelijk : « Broeder, luister, ik geef me over! » Ik antwoordde : « Waarom liet ge me niet met rust? » — « Wat hebt ge er aan, dat ik sterf? » antwoordde hij. — « En wat zou het u gebaat hebben, als gij mij geraakt hadt? Ik heb geen duit op zak! » Hij bad mij dan om vergeving, en ik liet hem rechtstaan. Vooraf had hij echter moeten zweren mij met rust te laten en mijn knecht te worden. Wij gaven mekaar de hand, ten teeken dat alles vergeten was. Hij had van mijn schot een groote buil aan zijn voorhoofd. Ik had veel

bloed verloren. Het meest kloegen wij over onzen nek, die zoodanig toegetakeld was, dat haast geen van beiden zijn hoofd nog rechthouden kon.
Het was reeds tegen den avond. Mijn tegenstrever vertelde, dat ik tot Kitzing hond noch kat zou ontmoeten. In een afgelegen huisje bewaarde hij nog een goed stuk vleesch en een nog beteren drank. Ik liet me overreden en ging met hem mee. Onderweg vroeg ik, tot welk volk hij behoorde. Hij had geen meester en voerde oorlog voor zichzelf. Daarop wou hij weten waar ik gediend had. Ik zegde : « Het laatst ben ik bij de Weimarschen geweest, maar nu wil ik naar huis. » Vervolgens vroeg hij mijn naam. Toen ik antwoordde : « Simplicius », draaide hij zich snel om en keek me star in 't gezicht. « Heet gij... ook niet... Simplicissimus? » — « Ja, » antwoordde ik, « wie zijn afkomst verloochent is een schurk. » — « Ach, broeder, » zegde hij, « ik ben Olivier uit het leger vóór Maagdenburg. »
Hij wierp zijn geweer weg en zonk op de knieën. Nogmaals bad hij me, dat ik hem zijn overval zou vergeven. « Want, » zegde hij, « ik weet dat gij mijn beste vriend zijt en dat gij, volgens de voorzegging van den ouden Hartebroer, eenmaal mijn dood zult wreken. » Toen ik hem mijn verwondering uitdrukte over dit zeldzame samentreffen, zegde hij : « Iets wonderbaars is dat niet, alleen berg en dal dekken mekaar

nooit. Zonderling is echter, dat wij beiden zoo veranderd zijn : van schrijver ben ik roover geworden, gij van nar een dapper soldaat. Wees er van overtuigd, broeder, dat wij morgen Breisach zouden ontzetten en de gansche wereld overmeesteren, indien we niet met twee maar met tien duizend waren! »
Zoo pratend kwamen wij in een klein afgelegen huis, waar een boer de kamer warm stookte. Olivier vroeg hem : « Hebt ge iets klaargemaakt? » « Neen, » zei de boer, « maar ik heb nog een stuk kalfsvleesch, dat ik vandaag van Waldkirch heb meegebracht ». « Nu, goed, » zei Olivier, « breng wat ge hebt... En vergeet ook het vaatje wijn niet! » Als de boer weg was, zei ik : « Ge hebt een gewilligen waard, broeder. » — « Het zou er nog aan ontbreken, » zei Olivier, « ik onderhoud hem, zijn vrouw en zijn kinderen. Wel snapt hijzelf ook af en toe een goeden buit, maar alle kleederen, die ik buitmaak, sta ik aan hem af. » Verder vertelde Olivier, dat zijn knecht vrouw en kinderen naar Freiburg had gebracht. Vandaar bracht hij hem levensmiddelen, kruit en lood mee. « En, » praatte hij verder, « ik beoefen de vrijbuiterij reeds geruimen tijd en vind het een beteren stiel dan iemand te dienen. Ook zal ik er niet mee ophouden, vóór mijn geldbeugel behoorlijk gespekt is. » Ik antwoordde : « Broeder,dat kan een gevaarlijk spel worden. » Hij : « Ach, Simplicius, ge zijt nog steeds dezelfde. Ze kunnen toch

iemand niet hangen, dien ze niet hebben! » Ik : « Uw leven is het schandaligste dat er bestaat! » — « Wat! » zegde hij. « Het schandaligste? Simplicius, ik verzeker u, de vrijbuiterij is de edelste stiel van onzen tijd. Zeg eens, hoeveel koninkrijken hebben niet aan het geweld hun ontstaan te danken? 't Is overal hetzelfde : de sterke stopt den zwakkeling in den zak. Ik hangen? Alleen arme en kleine dieven worden opgeknoopt. Hebt ge ooit gehoord dat een vorst werd gekeeld, omdat hij een land roofde? » We zouden nog lang gediscussieerd hebben, was de boer niet komen opdienen. We lieten het ons lekker smaken; er was wit brood met kalfsvleesch, een flinken teug wijn en een goed verwarmde kamer.

« Gij nu, Simplicius, is het hier niet beter dan in de loopgrachten? » Ik zegde : « Dat wel. Als ge zoo'n leven maar met eer en zekerheid kondt volhouden! » — « Zijn dan die arme duivels in de loopgrachten zekerder dan wij? Lieve Simplicius, uw narrenkap hebt ge afgelegd, waarom uw narrenkop behouden? Maar hoe is het met u eigenlijk gegaan, sinds wij mekaar vóór Wittstock hebben verlaten? » Ik had, wegens mijn pijn in den nek, geen goesting om aan 't vertellen te gaan, en vroeg dat hijzelf maar eerst zou beginnen.

Hij was dadelijk bereid en verhaalde : « In den slag bij Wittstock gedroeg ik mij niet als een pennelikker,

maar als een dapper soldaat. Ik zwermde rond onze brigade als een windhoos, om te toonen dat ik beter met de wapens kon omgaan dan met de pen. Het mocht niet baten. Ik moest mij met de anderen aan de Zweden gevangen geven. Wij werden in een regiment voetvolk gestopt. Daar ik mij zeer moedig toonde, werd ik spoedig korporaal. Ik zocht naar een gelegenheid om terug bij de keizerlijken te komen. Op zekeren dag werd ik met zeven musketiers uitgestuurd om oorlogsbelastingen te innen. Zoodra ik zoowat achthonderd gulden bijeen had, toonde ik mijn gezellen het geld. Ze waren er zóó begeerig om, dat wij het spoedig eens waren om de som te verdeelen en er mee vandoor te trekken. Zoo deden we. Drie hunner overpraatte ik om samen de vier anderen dood te schieten. We deelden het geld opnieuw, en ieder kreeg tweehonderd gulden. Zoo trokken we naar Westfalen. Eén van de drie overblijvenden overpraatte ik om ook de twee anderen neer te schieten. Als wij daarop het geld nogmaals gedeeld hadden, verwurgde ik ook nog den laatste. In Werl liet ik mij inlijven en sleet er een lustig leventje. Toen het geld op was, hoorde ik veel spreken over een jong soldaat in Soest, die met zijn koene strooptochten rijken buit verwierf en een grooten naam. Men noemde hem den « jager van Soest. » Ik besloot te doen als hij. Onder zijn naam roofde en stal ik wat ik kon. Hij daagde mij uit tot een tweegevecht.

Dat liet ik liever aan den duivel over. Toch liet ik mij vangen. Met behulp van zijn knecht lokte « de jager » mij in een schaapskooi. Hij wou mij dwingen met hem een gevecht aan te gaan in den maneschijn, tusschen twee duivels in. Daar ik het niet doen wilde, krauwden ze mij schandig het aangezicht vaneen. Ik schaamde mij zoodanig, dat ik naar de Hessen overliep en daar dienst nam. Men betrouwde er mij niet erg. Dan nam ik dienst in Holland. Daar werd ik wel goed betaald, maar de oorlog was er te vervelend.

» Daar ik mij bij geen keizerlijken, Zweden of Hessen mocht laten zien en bij de Hollanders niet langer wilde blijven, zou ik het bij de Spanjaarden eens probeeren. Maar onderweg versukkelde ik bij de Beieren. Met hen trok ik van Westfalen naar Breisgau. Ik verdreef den tijd met dobbelen en stelen. Als ik iets bezat, lag ik overdag in de speelholen en 's nachts bij de zoetelaars. Had ik niets, dan stal ik wat voorkwam. Het gebeurde, dat ik op één dag twee tot drie paarden gapte. 's Nachts sloop ik de huizen binnen en roofde de menschen onder het hoofd weg, wat ze bezaten.

» Zoo geraakten wij bij den slag van Wittenweier. Weer werd ik gevangengenomen en moest Weimarsch soldaat worden. In het leger van Breisach beviel het mij niet erg. Ik pijlde er vandoor. Nu voer ik oorlog voor mezelf, zooals ge ziet. Ik kan u verzekeren, broeder, dat ik sindsdien reeds vele kloeke kerels

heb neergeveld en een schoone som geld heb buitgemaakt. En ik houd er niet mee op, vóór ik zie dat de stiel bedorven is. Maar kom, nu gaan we slapen. Morgen is het uw beurt om te vertellen. » Onder het verhaal van Olivier stond ik niet weinig verwonderd over de goedheid van de goddelijke Voorzienigheid. Had dat onmensch nu eens geweten dat ikzelf de « jager van Soest » was, hoe zou hij mij de afstraffing uit den schaapsstal betaald gezet hebben! Het was een geluk dat ik niet eerst mijn lotgevallen had verteld! God meende het dus toch niet zoo kwaad met mij.

HOOFDSTUK LII

Simplicius moet Olivier bij zijn plunderingen helpen.

Den volgenden morgen zegde Olivier: « Op, Simplicius! We trekken er op uit, en gaan zien of er niets te gappen valt. » Ik schaamde mij over mijn gedrag, maar had niettemin den moed niet om mij terug te trekken.

Wij togen een dorp binnen, waar geen mensch meer te zien was, en klommen er op den toren, ten einde een goeden uitkijk te hebben. Olivier hield daar twee brooden, gerookt vleesch en een vaatje wijn verborgen. Hij vertelde, dat hij van hier uitkeek naar buit. Hij had zoo nog twee plaatsen, eveneens met levens-

middelen voorzien. Ik moest hem loven om zijn sluwheid, maar zei toch, dat het niet schoon was een heilige plaats, aan God gewijd, te bezoedelen. « Wat! » zegde hij. « Bezoedelen? Konden de kerken maar spreken, ze zouden u andere dingen vertellen! »
Juist kwam er een koets met twee ruiters aan. Wij daalden naar beneden en verstopten ons in een huis, dat voor een overval buitengewoon geschikt lag. Olivier schoot een der ruiters van zijn paard, nog vóór hij ons gezien had. De andere maakte dat hij wegkwam. Met gespannen haan moest ik den koetsier in bedwang houden en hem doen afstijgen. Olivier sprong op hem toe, en met zijn breed zwaard spleet hij hem het hoofd tot de tanden. Hij wilde ook dadelijk de vrouw en de kinderen doodslaan. Ik sprong echter vóór hem en zegde : « Zoo ge dat doen wilt, zult ge mij eerst verwurgen. » — « Ach, gij dwaze Simplicius, » riep hij, « ik had niet gedacht dat gij nog zoo'n onnoozelaar waart! » Ik zei : « Broeder, wat hebben die onschuldige kinderen u gedaan! » — « Ach wat! » antwoordde hij. « Van eieren in de pan komen geen jongen voort. Ten andere, ik ken deze jeugdige bloedzuigers! Hun vader, de majoor, is een ware hond en de gierigste zakkenklopper van heel de wereld. » Bij deze woorden wilde hij zich andermaal op de kinderen werpen. Ik praatte tot ik hem overreed had. De vrouw van den majoor, haar meiden en haar kinderen

sloten wij op in een kelder. Zoo zouden ze ons niet kunnen verraden. Ze waren er in verzekerde bewaring ofschoon zij niets dan fruit en wortelen te kauwen hadden, tot iemand hen zou komen verlossen. Daarna plunderden wij de koets en reden met zeven paarden het woud in.

Nadat wij de paarden vastgemaakt hadden, zag ik van ver een man stokstijf tegen een boom staan. Ik deed teeken aan Olivier, dat wij voorzichtig moesten zijn. « Och, sukkelaar, » antwoordde hij, « dat is een Jood, dien ik daar heb vastgeknoopt. De schelm is al lang bevrozen en gestorven. » Hij ging naar den Jood toe en tikte hem gemoedelijk tegen de kin : « Nietwaar, hond, gij hebt mij schoone dukaten gebracht? » Plots rolden er den doode eenige goudstukken uit den mond, die de arme sukkelaar tot in zijn dood nog pogen te redden had. Olivier vatte hem nu bij zijn kaken en haalde er nog twaalf dukaten en een robijn uit. « Dezen buit, » zegde hij, « heb ik aan u te danken, Simplicius. » Hij gaf mij daarop den robijn en ging verder, zijn boer halen. Ik moest intusschen bij de paarden blijven.

Ik overpeinsde wat ik nu best doen zou. Een paard stelen en vluchten? Olivier zou ergens op de loer kunnen liggen. Te voet wegloopen? Geraakte ik uit de klauwen van Olivier, dan zou ik toch de boeren in handen vallen. En als ik nu eens alle paarden

meenam, zoodat Olivier mij niet kon nazetten? De Weimarschen zouden mij wellicht vangen en voor moordaanslag op het rad leggen. Kortom, ik wist niet wat te doen. Ook de gedachte aan de onschuldige vrouwen en kinderen in den kelder kwelde mij. Ik kon in die omstandigheden niet beter, dan God te bidden dat Hij mij uit dezen nood zou verlossen.
Daar kwam Olivier met den boer reeds aangegaan. Wij brachten de paarden op een erf, waar wij ze voederden en om beurt een paar uren sliepen. Na middernacht reden we verder. Tegen den middag kwamen we aan de Zwitsersche grens. Olivier was hier goed bekend. Hij verkocht de paarden aan twee Joden.
Olivier trakteerde er ons met kwistige hand. De goede forellen en de kostbare kreeften smaakten mij danig lekker. 's Avonds belaadden wij onzen boer als een ezel met vleesch en andere levensmiddelen. Wijzelf kwamen langs verlaten wegen door het woud naar ons huisje terug.

HOOFDSTUK LIII

Olivier komt onverwacht aan zijn einde. Simplicius wreekt zijn dood.

Den volgenden dag zond Olivier den boer weg om poeder en lood in te koopen. Nadat hij vertrokken

was, ontdeed Olivier zich van zijn jas en zegde : « Broeder, ik kan dat duivelsgeld niet langer alleen rondslepen! » Hij maakte een paar rollen los, die hij op zijn bloot lijf droeg, wierp die op tafel en ging verder : « Gij moet mij helpen dragen, tot ik met verlof ga en wij beiden genoeg hebben. Van dat vervloekte geld heb ik zulke builen, dat ik het niet langer meer dragen kan. » Ik antwoordde : « Als ge zoo weinig hadt als ik, zoudt ge er geen last mee hebben. » — « Wat! » riep hij. « Wat van mij is, is toch ook van u! We zullen alles eerlijk deelen! »

Ik bekeek de twee rollen geld en zag, dat zij niets dan goudstukken bevatten. Zij waren echter slecht verpakt. Derhalve stelde ik voor : « Ik zal alles zoo innaaien dat het dragen gemakkelijk wordt. » Uit een paar broeken maakte ik voor elk een schouderkleed en naaide er veel schoone duiten in. Wij trokken dat onder ons hemd aan en waren zoo, langs achter en langs voor, met goud gepantserd. Toen ik Olivier vroeg, hoe het kwam dat hij geen zilvergeld had, antwoordde hij : « Wat zou ik met dien rommel? Ik heb ergens in een hollen boom meer dan duizend daalders liggen. Daarmee doet de boer het huishouden. » Den volgenden dag — het was nog maar amper licht en wij vermoedden niets ergs — kwamen plots een korporaal en zes musketiers met geladen geweer ons huis binnengevallen. Ze bonkten de kamerdeur open

en riepen : « Geeft u over! » Maar Olivier antwoordde dadelijk met een paar kogels, die twee van de aanvallers neervelden. Ik schoot er een derden neer en verwondde den vierden. Daarop trok Olivier zijn zwaard en stiet het den vijfden in het lijf, van den schouder tot den buik, zoodat hij dood neerzonk. Den zesden beukte ik met omgekeerd geweer zoo onzacht op het hoofd, dat hij armen en beenen uitstrekte. Van den zevenden kreeg Olivier echter een soortgelijken slag. Hij viel dadelijk neer. Zijn hersens puilden uit. Ik trof daarop dezen zevenden ook en liet hem zijn slachtoffer in den doodendans vergezellen. Op het gezicht van dat alles, wierp de gekwetste zijn geweer weg en sloeg op de vlucht, als zat de duivel hem op de hielen. Heel dat gevecht, waarbij zeven dappere soldaten het leven inboetten, had maar den tijd van een vaderons geduurd.

Nadat ik dan alleen overgebleven was keek ik eerst uit naar Olivier. Er was geen leven meer in hem. Het leek mij onredelijk een doode achter te laten met zooveel geld. Hij zou het nu toch niet meer noodig hebben. Ik stroopte hem dus zijn gouden vel af en hing het mezelf om de schouders. Daar mijn geweer stuk was nam ik dat van Olivier en ook zijn zwaard. Daarop maakte ik mij uit de voeten. Ik ging den weg op langs waar de boer moest komen en wachtte op hem in diepe gepeinzen.

Als ik daar zoo een half uur gezeten had, kwam de boer af. Hij liep wat hij kon en snoof als een beer. « Wat is er gebeurd? » riep ik. Hij antwoordde : « Maak u snel uit de voeten! Er zijn een korporaal en zes musketiers op weg om u, levend of dood, op te pikken. Zij hadden mij gevangen om mij naar u te leiden. Maar ik kon gelukkig ontsnappen en kom u nu verwittigen. »
Ik dacht : « Schurk, gij hebt ons verraden om het geld uit den hollen boom te hebben. » Ik liet echter niets merken, wijl ik hem noodig had als wegwijzer. Ik zegde slechts dat allen, Olivier en zijn aanvallers, dood waren. Daar hij mij niet wilde gelooven, trok ik met hem het huis binnen. Toen hij al die lijken zag, beefde hij van schrik en vroeg : « Wat nu? »
Ik zegde : « Ge moogt kiezen : ofwel brengt ge mij langs veilige wegen naar Villingen en krijgt ge Oliviers geld in den boom, ofwel doet gij het niet en schiet ik u neer. » Liefst van al was hij wel op den loop gegaan, maar hij vreesde mijn geweer. Hij viel op de knieën en beloofde mij door het woud naar Villingen te zullen brengen. Een halven dag en een ganschen nacht marcheerden wij, tot we tegen den morgen de stad Villingen vóór ons zagen liggen. Dan stuurde ik den boer terug, doch gaf hem vooraf nog bevel te gaan zien naar de vrouwen en kinderen in den kelder en hen er uit te laten.

HOOFDSTUK LIV

Simplicius komt weer bij Hartebroer.

Ik aanzag het als een goed voorteeken, dat men precies de poort openmaakte, toen ik vóór de stad verscheen. De officier van de wacht stuurde mij bij den kommandant, aan wien ik alles vertelde. Van mijn welgevoederde onderkleederen zei ik echter niets. Wat ging het hem ook aan? Hij kon haast niet gelooven, dat ik en Olivier die zes mannen gedood hadden en den zevenden verjaagd. Ik sprak ook met veel lof over Oliviers zwaard, dat ik droeg. Hij kreeg er zin in, en ik schonk het hem. Daarop gaf hij mij een anderen degen in ruil en liet voor mij een pas maken.

Ik toog nu op weg naar een spijshuis. Ik wist niet waaraan ik meest behoefte had : aan eten of aan slapen. Ik at en dronk dan maar eerst en overlegde, hoe ik best te Lippstadt zou komen bij mijn vrouw.

Terwijl ik zoo zat te knauwen, kwam er een kerel binnenhinken, die op een stok leunde. Zijn hoofd was omwonden, zijn arm lag in een draagverband en zijn kleeren waren totaal verhakkeld. Toen de huisknecht hem zag, wilde hij hem dadelijk wegjagen, want hij stonk als de pest en zat vol luizen.

De kerel smeekte dat hij zich een beetje zou mogen

warmen. Ik had deernis met hem en vroeg den huisknecht hem bij de kachel te laten zitten. De sukkelaar keek mij begeerig aan, terwijl ik at. Toen de huisknecht wegging om nog een stuk gebraad, kwam de bedelaar bij mij aan tafel en stak een aarden kom naar mij uit. Ik nam den schotel en goot zijn kom vol. « Ach, vriend, » zegde hij daarop, « om Hartebroers wil, geef mij te eten! » Deze woorden sneden mij door merg en been. Ik bemerkte plots, dat het Hartebroer zelf was. Ik viel haast in onmacht bij het zien van zijn ellende. Ik sprong hem aan den hals en deed hem aan tafel zitten.

De waard stond verstomd, dat ik zoo'n luizigen kerel bij mij aan tafel nam. Ik zei hem echter: « Onder rechtschapen soldaten is dat het gebruik. » Hartebroer vertelde dat hij in het hospitaal geweest was en nu van aalmoezen leefde. Daar ik zag dat zijn wonden slecht verbonden waren, huurde ik den waard een kamer af, legde er Hartebroer te bed en liet den besten dokter van de stad komen. Ik bestelde ook een kleermaker en een naaister om Hartebroer in 't nieuw te steken.

Ik verzorgde hem zoo goed ik kon. Ik ging ook naar den kommandant, en vertelde hem dat ik een vriend had aangetroffen, dien ik wilde verzorgen tot aan zijn genezing. De kommandant loofde mijn goede inzichten en stond mij toe te blijven zoolang ik wilde.

Ook beloofde hij mij een pas voor mijn kameraad. Zoodra ik terug bij Hartebroer kwam, vroeg ik hem, mij te willen vertellen hoe hij in dezen ellendigen toestand geraakt was. Hij zegde : « Broeder, ge weet dat ik de vriend was van den graaf von Goetz. Ge weet ook dat de laatste veldtocht, onder zijn bevel, deerlijk mislukte. Niet alleen verloren wij den slag van Wittenweier, doch evenmin konden wij het belegerde Breisach ontzetten. Er werd van alles over verteld; de graaf werd naar Weenen geroepen om zich te verantwoorden. Ik bleef te Breisach en nam het bevel bij een aanval op de brug, hoewel het niet aan mij was zulks te doen. Ik was de eerste, die den vijand in 't wit van de oogen keek. Aan den verwoeden aanval der Franschen konden wij echter niet weerstaan. Ik was dan ook de eerste, die in hun handen viel. Ik kreeg een schot in den rechterarm en een in de dij. Ik kon niet meer op den loop en mij evenmin nog verdedigen. Ten slotte kreeg ik nog een houw op het hoofd, zoodat ik neerzonk.

» Wijl ik goed in de kleederen stak, trokken de vijanden mij alles van het lijf en wierpen mij vervolgens in den Rijn. In mijn nood wendde ik mij tot God, die mij dan ook hielp. De Rijn wierp mij aan wal, waar ik mijn wonden met mos toedekte. Vrouwen van soldaten vonden mij. Ze hadden medelijden, verzorgden en kleedden mij. Ze haalden bovendien een heelmeester,

die mijn wonden verbond en mij naar het hospitaal deed overbrengen.
» Toen ik nu vandaag uit de vroegmis kwam, herkende ik u vóór het huis van den kommandant en dacht dadelijk, dat God u naar mij stuurde in plaats van een engel, om mij uit mijn ellende te helpen. »
Ik troostte Hartebroer zoo goed ik kon en verzekerde hem, dat ik geld genoeg had voor ons beiden. Ik vertelde ook Oliviers einde en hoe ik diens dood had moeten wreken. Dat alles stelde hem gerust. Door de goede verzorging genazen zijn wonden, zoodat hij van dag tot dag beter werd.

HOOFDSTUK LV

Simplicius gaat met Hartebroer op pelgrimagie naar Einsiedeln.

Als Hartebroer genezen was, zegde hij op zekeren dag : « Luister, Simplicius, vriend. Toen ik halfdood in den Rijn geworpen werd, heb ik in dien uitersten nood een bedevaart naar Einsiedeln beloofd. Vermits ik nu dicht bij Zwitserland ben, wil ik mijn belofte gestand doen, al moest ik er bedelend naartoe! »
Ik bood hem mijn geld en gezelschap aan. Ja, ik wilde dadelijk twee paarden koopen voor de reis. Ik was blij Hartebroer te kunnen helpen. Overigens zou ik

ook eens graag Zwitserland gezien hebben, het eenige land waar de vrede nog bloeide. Hartebroer wilde echter van mijn gezelschap en mijn hulp niet weten. Hij moest de bedevaart te voet doen en op erwten. Ik zou hem in zijn godsvrucht storen en trouwens wilde hij mij die onkosten besparen. Ten slotte kon ik hem nochtans overhalen mij mee te nemen. Ik zegde hem, dat ik een diep berouw voelde over mijn zondig leven en mij als boete een bedevaart naar Einsiedeln, op erwten, had opgelegd. Het was een grove leugen. Aan berouw en boete dacht ik heelemaal niet. Ik wilde alleen maar bij hem blijven.
Zoodra wij over de Zwitsersche grens waren, kochten wij zwarte jassen, een pelgrimsstaf en rozenkransen. Zoo stapten we als ware boetelingen verder. Het land kwam mij even vreemd voor als Brazilië of China. Ik zag de menschen in vrede gaan en keeren. De stallen stonden vol vee. Op de pachthoeven liepen hennen, ganzen en eenden. In de spijshuizen zaten opgeruimde menschen. De reizigers reden in peis en rust door de straten. Er was geen vrees voor den vijand, geen bezorgdheid om een plundering, geen angst om goed noch leven. Ieder leefde vredig en kommerloos onder zijn druivelaar en zijn vijgenboom. Dit land aanzag ik als het paradijs op aarde, al was zijn natuur nog zoo wild. Onderweg deed ik dan ook niets dan rondgapen, terwijl Hartebroer ingetogen zijn

rozenkrans bad. Ik kreeg dikwijls van hem verwijten te hooren : ik moest ook zoo bidden als hij. Maar daaraan kon ik niet gewennen.
Te Schaffhausen deden mijn voeten zóó zeer, dat ik vreesde den volgenden dag niet meer te kunnen loopen. Ik liet de erwten koken, deed ze weer in mijn schoenen en kwam aldus frisch te Zürich aan. Hartebroer echter ging het slecht, en hij zegde : « Broeder, God moet veel voor u overhebben, dat ge zoo goed met de erwten kunt gaan. » — « Ja zeker, lieve Hartebroer, » zei ik, « maar weet, ik heb ze gekookt ook! »
« God ontferme zich over u! Wat hebt ge toch gedaan? Als ge er den gek mee houden wilt, dan laat ge de erwten maar best heelemaal uit uw schoenen. Ik vrees dat God u daarvoor zal straffen. Niemand ter wereld zie ik liever dan u, maar toch moet ik zeggen, dat ik uw vriend niet blijven kan, als ge u niet betert. »
Bij die woorden verstomde ik van schrik. Mijn geweten begon mij te bezwaren. Ik dacht met spijt aan de vele schurkenstreken uit mijn leven. Hoe onschuldig was ik eens uit het woud gekomen en hoe had ik mijn onschuld in de wereld verbeurd! Zoo geraakten we te Einsiedeln. We trokken dadelijk de kerk binnen. Hier beleefde ik iets schrikwekkends. De booze geest schreeuwde door een bezetene en somde al mijn zonden op. Ik schrok danig en kreeg diep berouw. Ik besloot van nu af mijn boos en goddeloos leven

te laten en mij te beteren. Ik bekeerde mij openlijk tot de katholieke Kerk, ging mijn zonden biechten en communiceerde. Daarna werd ik onbeschrijfelijk blij en opgeruimd. Ook Hartebroer verheugde zich zeer over mijn bekeering.
Veertien volle dagen bleven wij in het genadeoord. Ik dankte God voor mijn bekeering en vereerde alle relikwieën en heiligdommen die er in het huis Gods te vinden waren. Daarna trokken wij naar Baden in Aargau, waar wij den winter doorbrachten.
Van lieverlede werd mijn godsvrucht zwakker, wijl mijn bekeering niet steunde op liefde tot God maar alleen op angst en vrees.
Hartebroer werd weer ziek. Wij vroegen een geneesheer. Die raadde een bronnenkuur aan te Griesbach in het Zwarte Woud. In het begin van de lente reisden we er naartoe. Hartebroer bleef er. Ik wilde eindelijk naar Lippstadt, naar mijn geliefde vrouw. Ik had reeds verschillende brieven geschreven, die alle onbeantwoord bleven.

HOOFDSTUK LVI

Simplicius eindelijk in Lippstadt terug.

Ik reed dadelijk naar Straatsburg en informeerde aldaar, hoe ik het zekerst kon afreizen. Te paard kon ik alleen de reis niet verder doen, daar de wegen

door de garnizoenen van de verschillende oorlogvoerende machten onveilig werden gemaakt. Ik vroeg dan een pas als voor een Straatsburgsch koerier, stak mij in de wit-en-roode kleedij van een diender en voer per schip naar Keulen. Van hier uit trok ik langs binnenwegen naar Lippstadt. Als een vreemde bode bood ik mij aan in het huis van mijn schoonvader. Hij en zijn vrouw waren reeds vóór een half jaar gestorven. Mijn vrouw had het leven geschonken aan een zoon en was dan insgelijks overleden. Ik ging dan naar mijn schoonbroeder en overhandigde hem brieven, die ikzelf vroeger had geschreven. Hij stelde voor dat ik in zijn huis zou logeeren. Hij wilde van mij nog meer over Simplicius weten. Mijn schoonzuster praatte lang met mij over mijzelf. Ik vertelde van mij al het goede, dat ik vertellen kon. De pokken en blaren hadden mij zoo veranderd, dat niemand mij nog herkende.

Toen ik mijn schoonzuster vertelde, dat Simplicius veel schoone paarden had en talrijke knechten, en in hoog aanzien stond, zegde zij : « Ja, ik heb altijd wel gedacht, dat hij van hoogere afkomst was dan hij zichzelf wilde doen doorgaan. Mijn ouders en zuster zijn gestorven. Mijn man en ik hebben geen kinderen; daarom hebben wij het kind van mijn zuster als ons eigen zoontje aangenomen. Ook hebben wij, dank zij de hulp van den kommandant, den schat

van zijn vader in Keulen kunnen ophalen. Die schat bedroeg wel duizend gulden. Als de jongen eens groot zal zijn, behoeft hij niet uit bedelen te gaan, daar hij ook al onze eigendommen en bezittingen zal erven. Mijn man en ik hebben het kind zóó lief, dat wij het voor niets ter wereld zouden kwijt willen, ook al kwam zijn vader zelf om het te halen. Het is een pront kereltje, precies zijn vader. »

Ik bemerkte aan vele dingen, dat mijn schoonzuster het kind werkelijk liefhad. Het liep reeds in zijn eerste broek. Ik was er oprecht fier over. Ik haalde eenige sieraden te voorschijn en zegde : « Heer Simplicius heeft mij deze dingen meegegeven om ze aan zijn vrouw, als een groet, te overhandigen. Daar zij helaas niet meer in leven is, past het dat ik die kleine geschenken aan het kind geef. » Mijn schoonbroer en zijn vrouw verheugden zich daar innig over en besloten er uit, dat het mij niet slecht kon gaan.

Tot afscheid vroeg ik, het kind in naam van zijn vader te mogen kussen. Toen ik mijn zoon kuste, bloedde ons beider neus. Mijn hart had kunnen breken van pijn. Ik liet van mijn ontroering echter niets blijken. Ik reisde snel af, en na veertien vermoeiende en gevaarvolle dagen, kwam ik terug bij Hartebroer aan zijn mineraalbronnen.

HOOFDSTUK LVII

Hartebroer sterft en Simplicius huwt voor den tweeden keer.

Ik zag dadelijk, dat Hartebroer eerder verslecht dan verbeterd was. Ik sprak hem moed in, maar dacht bij mezelf dat hij niet lang meer leven zou. Zijn grootste troost was, dat ik bij hem zou zijn als hij zou sterven, en dat ik hem de oogen zou sluiten.

Ik zorgde vooral, dat het hem aan goede zorgen niet ontbrak. Maar dat alles mocht niet baten. Zijn verscheiden deed me werkelijk pijn.

Ik zocht de eenzaamheid om ongestoord aan hem te kunnen denken. Ik was er vast van overtuigd, dat ik een vriend verloren had zooals ik er nooit nog een zou vinden. Ik overlegde lang, hoe ik mijn leven nu zou inrichten, maar kwam tot geen besluit. Herhaaldelijk dacht ik er aan, terug soldaat te worden. Maar de armste boer hier uit de streek had het eigenlijk beter dan een overste, want tot het gebergte was de oorlog nog niet doorgedrongen. De pachthoeven lagen er als in vredestijd; in de stallen bulkte het vee.

Op een heeten dag zat ik langs een beekkant onder een boom in het gras en beluisterde een nachtegaal. Aan den anderen kant zag ik een boerenmeisje

komen aanstappen met een korf op het hoofd. Ze nam den korf van het hoofd om de boterklompen in het water te koelen. Daarna ging ze in het gras zitten, nam muts en sluier af en vaagde haar zweet weg. Ongestoord kon ik haar zoo bekijken. Het kwam me voor als had ik nog nimmer een schooner meisje gezien. Nadat ze haar boter weer ingepakt had, riep ik haar toe : « Ach, juffrouw, ge hebt met uw mooie handen de boter in het water laten afkoelen, maar met uw heerlijke oogen hebt gij mijn hart in brand gestoken. » Toen ze dat hoorde liep ze weg als een opgejaagde hinde, zonder een woord te antwoorden.

Van toen af trachtte ik met haar in betrekking te komen. Eerst zond ik mijn knecht naar de markt om bij haar boter te koopen. Dan trok ik er zelf op af. Maar zij wilde niets van me weten. Ze was koud en afwijzend. Zulks maakte mij nog meer verliefd. Ik dacht : « Gij zijt een boer van afkomst en heel uw leven lang zult gij geen kasteel bezitten. De streek hier is schoon, en in welstand; ge hebt geld genoeg om het beste pachthof te betalen. Huw dus dit eerlijke boerenmeisje en leef hier rustig en rechtschapen onder de boeren. » Ik hield aan bij het meisje en verkreeg, niet zonder veel moeite, haar jawoord.

De hemel leek me vol heerlijke muziek te hangen, terwijl ik de bruiloft voorbereidde. Ik kocht het

pachthof, waar mijn bruid geboren was, liet er een schoon nieuw huis bouwen en richtte het gerieflijk in. Vóór het huwelijk had ik reeds dertig stuks vee in den stal. Na de bruiloft echter bemerkte ik al spoedig, dat mijn vrouw van de huishouding niet veel afwist. Alles deed ze mis. Ook was ze liederlijk en dronk te gaarne wijn. Ge kunt derhalve denken, of ik lang met haar tevreden was! Ik hield me dan ook niet met de huishouding bezig en zat meer aan de bronnen in aangenaam gezelschap, dan thuis.
Dat alles moest slecht afloopen.

HOOFDSTUK LVIII

Simplicius komt te weten wie zijn ouders waren.

Op zekeren dag wandelde ik met eenige lustige vrienden het dal in. Wij ontmoetten er een ouden boer, die aan een touw een geit leidde. Dadelijk kwam hij mij bekend voor. Midden op zijn voorhoofd had hij een groote wrat. Het kon niemand anders zijn dan mijn « ouwe » uit Spessart.
Vóór ik mij bekend maakte, wilde ik er het fijne van weten. Ik zegde : « Mijn lieve oude vader, hoort gij niet in Spessart thuis? » — « Ja, heer, » antwoordde de oude verstomd. « Hebben niet, ongeveer achttien jaar geleden, ruiters uw hof en huisraad geplunderd? »

— « Ja, » antwoordde hij, « maar zoo lang is het nog niet geleden. » Ik vroeg verder : « Hadt ge toen geen twee kinderen : een volwassen dochter en een jongen die de schapen hoedde? » — « Heer, » antwoordde de oude, « de dochter was mijn kind, maar de jongen niet. Dien had ik als kind aangenomen. » Ik was blij, dat ik niet de zoon was van dezen groven boer, maar toch ook weer bedroefd : misschien was ik dan wel een vondeling. Derhalve vroeg ik hoe hij aan den jongen gekomen was. « Ach, » zegde hij, « het is allemaal een rare geschiedenis. De oorlog heeft hem mij gegeven, maar heeft hem mij ook weer ontnomen. »

Ik vreesde, dat hij over mijn geboorte weleens iets onaangenaams mocht weten te vertellen. Daarom vroeg ik hem of hij zijn geit niet verkocht en ging met hem mee naar mijn hof. Hier betaalde ik hem en vergastte hem op een flinke flesch besten wijn.

Hij vertelde mij verder : « Nadat Mansfelder bij Hoechst den slag verloren had, vluchtten zijn soldaten links en rechts, zonder eigenlijk te weten waar naartoe. Vele van hen vonden bij ons in de velden den dood, want wij boeren verdedigden ons zoo goed wij konden. In dien onrustigen tijd hoorde ik op zekeren dag niet ver van mijn pachthof geweerschoten knallen. Ik trok er op af, en zag een mooie, jonge edelvrouw op een prachtig paard. Toen ik zag dat ze haar han-

den en oogen ten hemel hief, en hoorde dat ze angstig tot God bad, liet ik mijn geweer zakken en trok den haan terug. Ik had medelijden met haar. Zoodra ze mij zag, riep ze : « Ach, indien gij een eerlijk christenmensch zijt, vraag ik u : breng mij, om godswil, bij eerlijke vrouwen om mij in mijn nood te helpen. » Ik nam het paard bij den teugel en bracht haar langs hagen en struiken naar de dichte plaats, waar ik mijn vrouw, meid en kind verborgen hield. Na een half uur schonk zij het leven aan een zoon. Hij was het van wien ik u gesproken heb. »

Mijn « ouwe » hield op en dronk zijn glas leeg. Ik vroeg : « En wat is er dan verder van de vrouw geworden? » Hij antwoordde : « Zij noemde haar naam en dien van haar man, ten einde den naam van het kind in het doopboek te kunnen opschrijven. Daarna maakte zij haar koffer open en schonk mij, mijn vrouw en mijn kind genoeg om van te leven. Ze wilde vervolgens nog van haar man vertellen maar stierf. Alleen had ze nog de kracht om te vragen dat we voor het kind zouden zorgen. Met veel moeite konden wij haar door een geestelijke doen begraven en het kind laten doopen. Wij zouden dan het kind opvoeden. Voor de moeite en de onkosten zou ik de nalatenschap van de vrouw krijgen. Mijn vrouw voedde het kind met geitenmelk. Wij hadden den jongen graag behouden om hem later ons meisje tot vrouw te geven,

maar moesten beiden verliezen, met al wat we bezaten. »
—«Ge hebt me een mooie geschiedenis verteld. Maar het voornaamste hebt ge vergeten : hoe heetten de vader en de moeder van het kind? » — « Heer, » antwoordde hij, « ik dacht niet, dat ge ook dat graag wist. De edelvrouw heette Suzanna Ramsay, haar man was hoofdman Sternfels von Fuchsheim. Wijl ik Melchior heet, heb ik den jongen laten doopen als Melchior Sternfels von Fuchsheim. Zoo staat hij in het doopregister opgeteekend. »
Ziezoo : ik was dus de zoon van mijn geliefden kluizenaar en van de zuster van gouverneur Ramsay. Maar, ach, ik wist het veel te laat! Mijn ouders waren beiden dood, en van mijn oom Ramsay vernam ik slechts, dat de Hanauers hem destijds met de Zweedsche bezetting uit de stad hadden gejaagd en dat hij van woede zijn verstand had verloren.
Den volgenden dag maakte ik mij aan mijn « ouwe » en diens vrouw bekend. Ze geloofden mij echter niet, vóór ik hun de zwarte vlek toonde op mijn borst.
Dadelijk reed ik met mijn « ouwe » naar Spessart, ten einde een authentieke oorkonde over mijn afkomst te laten opmaken. Ik zocht ook den predikant op, die zich in Hanau zoo met mij had beziggehouden. Over heel mijn afkomst liet ik door een notaris een oorkonde opmaken. Ik dacht : ge kunt nooit weten waar het goed voor is!

Thuis ging het van nu af heel wat slechter. Zoodra mijn vrouw vernomen had, dat haar man van adel was, begon zij de groote dame te spelen en hield zich nog minder met het huishouden op dan vroeger. De kruik wijn kwam nog zelden van haar muil af, en nooit ging zij zonder een roes slapen. Haar gezondheid leed er zóó erg onder, dat ik weldra voor den tweeden keer weduwnaar was.
Nu zat ik daar met een groot pachthof met veel vee en personeel, maar zonder geld noch vrouw. Om nog eens te trouwen had ik geen goesting. In de plaats daarvan nam ik mijn peter en diens vrouw bij mij op het hof. In zake beheer van een boerderij hadden zij hun gelijken niet. Ze goten mijn huishouding weldra in een heel anderen vorm. Zoo werd mijn pachthof een van de beste in de streek. Ik zag in, dat ik er niet bij noodig was. Ik kon uit wandelen gaan en over vele dingen nadenken.

HOOFDSTUK LIX

Simplicius wordt weer kluizenaar.

Rond dien tijd werd de vrede gesloten. Ik liet mijn « ouwe » maar verder boeren en zette mij aan de boeken. Dat was nu mijn werk en mijn verzet.

Op zekeren dag las ik het antwoord van Apollo's orakel aan de Romeinsche gezanten, die vroegen wat ze doen moesten om hun onderdanen in vrede te regeeren : « Nosce te ipsum, » wat zeggen wil : « Ken uzelf. » Het trof me. Ik dacht over mijn leven na en kwam tot het besluit : uw leven is er geen geweest, maar een sterven; uw dagen een schaduw; uw jaren een zware droom; uw verzet zonde; uw jeugd een zwerftocht en uw welstand een rook, die langs de schouwpijp weg was, vóór ge uw schat in handen hadt. In den oorlog hebt ge alle mogelijke lotgevallen meegemaakt, maar wat heeft uw ziel van die reis meegebracht? Uw lichaam is afgemat, uw verstand verward, en uw onschuld zijt ge kwijt. Ik heb niets, wat me verblijden kan. Voor mezelf ben ik een vijand. Tot den dood van mijn vader was ik kuisch, deemoedig en vroom. Daarna werd ik onrein, hoovaardig en goddeloos. Dikwijls heb ik mijn leven in gevaar gebracht, maar nooit heb ik er mij op toegelegd zalig te sterven. Ik dacht alleen maar aan het tijdelijke goed en voordeel, en nooit aan het toekomstige, dat in God ligt.

Met soortgelijke gedachten kwelde ik mij dagelijks. Toen kreeg ik de geschriften van een monnik in handen, en die maakten mij nog meer afkeerig van de wereld. Ik besloot ten slotte de wereld vaarwel te zeggen en weer kluizenaar te worden. Ik trok naar

de wildernis en herbegon er een leven als weleer te Spessart. Of ik dat echter, zooals mijn heilige vader, tot mijn dood volhouden zal, weet ik nog niet.
God schenke aan ons allen de genade, van Hem te bekomen wat wij het dringendst noodig hebben, namelijk een zalig

EINDE.

D
F